

BIBLIOTEKA
"POTPIS"
knjiga druga

Festival kratke forme POTPIS
KRATKE PRIČE II

Urednici izdanja
Zlatko Vasić
Ivana Srdić

Dizajn korica
Atila Kuruc

Festival kratke forme POTPIS

KRATKE PRIČE II

Privedio: Zlatko Vasić

Opštinski kulturni centar Apatin
2022.

Zlatko Vasić
PRAG PRIČE

Potreba da se ispriča proživljeno i izmišljeno stara je koliko i čovekova svest o svetu koji ga okružuje. Ta neopisivo snažna želja da se podeli iskustvo, svedočenje čudesnom događaju ili pouka novom pokolenju nije nas napustila do dana današnjeg. I dalje pričamo i slušamo priče sa nesmanjenom strašću, zaboravljajući stvarnost oko sebe. Priče su tu, neophodne kao disanje, kao sveopšti opstanak ljudskog roda. Priče su u vrhu čovekovog života. Bile kratke ili beskonačne, one prednjače ispred čoveka i ostaju nakon njega.

Umeće pripovedanja je dar. Taj promenljivi ritam, vrtoglava naracija koja bez daha ostavlja pisca i čitaoca. Ta očaravajuća magija koja pogled privlači za reči utisnute u hartiju i vezuje dušu posmatrača neraskidivim užadima za drugu dušu, onu ispisanu i potpuno ogoljenu.

Ispred nas, iza zavese ovih uvodnih slova, s druge strane praga, nalaze se one najbolje, one koje su naš konkurs za kratku priču obojile posebnosti svojih glasova u prethodnih pet godina. Njihovi autori se razlikuju po stilu, tematici i izrazu, ali svi ti usamljeni glasovi deo su beskonačnog dopričavanja, koje prevazilaze i korice ove knjige.

Priče koje slede odabir su selektora, različitih po senzibilitetu što ovoj knjizi daje raznovrsnost i bogatstvo. Njihova imena (Rajko Lukač, Uglješa Šajtinac, Jelena Lengold, Muharem Bazdulj i Srđan Tešin) svakako govore u prilog kvalitetu i preporučuju ovu knjigu za čitanje i uživanje.

Zato vas pozivam da zajedno prekoračimo ovaj prag i prepustimo se talasu reči koji će nas povesti na nezaboravnu plovidbu.

U Frikingenu,
22. 2. '22.

LAUREATI

2018.

Milica Petrović (Beograd)

NEDELJA

Sljuštena koža, udarac o zid u prolazu i sitna zrnca krvi iz te sljuštene mrežice kože. Sunčan dan. Ubrzo nakon toga, posmatram svoj odraz u ogledalu dok žvaćem hladno i žilavo meso. Primećujem da moje lice poprima neki očudan izraz ljupkosti dok to činim; meso je zaista žilavo i žvakanje dugo traje, a pri tom činu moje usne izgledaju naivno usredsređene, i, videvši to, najednom se osmehujem. Inače ne smatram sebe ljupkom osobom. Izgleda da samo nikad ne videh svoj odraz u trenutku žvakanja žilavog mesa. Napolju je i dalje sunčano i pomalo me boli glava. U poslednje vreme pokazujem potpunu nezainteresovanost za sopstvena stopala. Hodam ulicom i vidim letak na kome stoji „Kupujem vaš auto“. Vaš auto je na prodaju. I dalje hodam i

Zamišljam te kako pereš žučkastu jabuku pod slabim mlazom vode.

Kako sečeš zanokticu.

Kako se budiš posle košmara.

Kako lomiš ruku izlazeći iz tramvaja i nosiš gips dva meseca.

Kako ugrizaš perecu na ulici.

Kako gledaš televiziju beztona.

Kako umorno trljaš oči.

Kako se osmehuješ.

Kako maziš nečijeg psa koji je došetao do tebe na prljavom Zemunskom keju.

Kako me psuješ.

Kako ne misliš na mene uopšte.

Kako se prijatno osećaš u nekoj velikoj zagušljivoj prostoriji.

Kako želiš da umreš stojeći u gužvi.

Kako se zaljubljuješ.
Kako se plašiš.
Kako ne osećaš ništa
Baš ništa
Baš.

Ne kupujem veliko pakovanje šampona: plašim se da će mi trajati zauvek. Počinjem se plašiti i parnih brojeva i nokta na srednjem prstu sopstvene ruke. Danas nosim svoj ručak u kesi. Po ušima mi je hladno, dok mi ostatak tela obliva znoj. Gledam u bubuljičavog mladića koji na kasi plaća kobasice i pekarski krompir. Zamišljam kako će posle ritualno pojesti te kobasice i krompir i bude mi žao. I on će ih poneti u kesi kao i ja. Nešto kasnije, prilikom sušenja kose teme mi postaje ružičasto. Ponovo sam napolju, u spoljnom svetu, kidam zastrašujući nokat, muči me umor i glad, treba da kupim hleb, stojim ispred nečijih vrata i čekam već više od sat vremena. Učini mi se da vidim poznanicu, mislim da se ošišala na kratko, ali nije izvesno da li je to zaista ona, preda mnom su za tren bila samo njena leđa koja se žustro i sve žustrije udaljavaju. Niko ne otvara vrata već dugo i to me ljuti, ali postaje i neprijatno na neki način. Čujem razgovor dve devojke u blizini: jedna je rekla da je dobila posao stjuardese. Druga joj je čestitala. Pa lepo, rekoš u sebi, a zapravo ne znam šta da mislim. Možda neću moći da odem odavde još dugo, mada i sada imam utisak da više neću moći da izdržim. Najgora je pomisao da će sve ovo čekanje biti uzaludno, da možda ništa neće značiti.

Nedugo potom, napolju auto u obliku pačije glave izgleda kao tumor. Potpuno odudara od stvarnog sveta i oštih kontura realija. Kao da su se sve nedelje ikada udružile da prokažu tu nakaznu mašinu. Pogledam u malu svesku koja mi služi kao podsetnik. Tamo piše: „Seti se čoveka iz kopirnice“. Sećam se čoveka iz fotokopirnice koga videh nešto ranije. Izgledao je sasvim kostimirano, kao potpuni kreten. Jedan od onih ljudi u koje možete odmah upreti prstom i reći: „Ha! Evo kretena!“.

Nosio je pocepane farmerke, maskirnu jaknu, smeđi karirani šal, fluorescentne narandžaste rukavice od pliša i naočari za sunce. Pa ipak, nije ga samo odevna kombinacija činila kretenom, već i nešto u njegovom stavu. Žvakao je žvaku, delovao nervozno, premeštao se s noge na nogu, pocupkiavao – jednostavno delovao kao kreten. Radnica u kopirnici, starija žena sa pažljivo smotanom pundom na vrhu glave, bila je strašno ljubazna prema njemu i odavao se utisak da se znaju od ranije. On joj je pak odgovarao šturo i nervozno, usled čega je njena ljubaznost samo dolazila do još većeg izražaja. Nemoguće je ostati ravnodušan. Zaista ne znam. Možda taj čovek i nije toliki kreten zapravo. Možda mu je samo odeća kretenska. Ili stav. Ili je baš tog dana izgledao kao kreten, ali to inače nije. Ne znam.

Kasnije, kod kuće, progutam tabletu vitamina „Ce“ prvi put posle tri meseca i pomislim kako ipak dobro brinem o sebi naposletku. Današnje otkriće ostatka senfa u vratima frižidera prijatno me je iznenadilo. Balim kao pas, palacam jezikom i ne osećam ukus. U mom krilu je penušava lokva, u mojim zenicama zgrušan zid. Takva otupelost postaje frustrirajuća. Odlučujem da se okupam, gnječim grašak bosim stopalom, tavanica mi pada na glavu. Nakon toga, opet izlazim napolje u debeloj perjanoj jakni, iako odavno primećujem da je toplo. Vozim se autobusom kroz sumrak i neko maše iz automobila koji prolazi pored. Osvrćem se tražeći pogledom onoga kome mašu, ali svi su potpuno nezainteresovani i ravnodušni, gledaju u stranu ili u ekrane svojih telefona. Potom se iznova okrećem prozoru; čovek na vozačkom sedištu ne izgleda mi poznato, ali u tom trenu pomišljam da je sasvim jasno da on maše meni, jer kome bi drugom i mogao, i ovo otkriće mi pričinjava nekakvu neočekivanu malu i pakosnu prijatnost. U džepu nalazim spomenar tvoje prošlogodišnje bolesti:

Punjač za mobilni telefon

Majica u ormaru ili velikoj torbi

Jedne gaće jedne čarape
Papuče (znam već koje)
Knjiga iz smeđe torbe pernica i plava sveska
Sve stavi u ranac
Pasta za zube u kupatilu na donjoj polici
Četkicu kupi

Na nebu ružičaste naslage, električna svetlost i munje. Prislušujem razgovore nevoljno. Susprežem smeh u sebi, spolja izgledam nepromenjeno. Svetla blede trnu i odozgo se čuje muzika. Piramide ljudi, koliko ih je budno. Koliko njih spava. Projure momci na biciklima sa cilindrima na glavama. Pravim cilindrima. I sa rančevima. Dok kiša pomalo pada.

Devojka na tramvajskoj stanici drhtavim prstima prinosi drugu cigaretu licu, dok prva leži zgažena na trotoaru. Seda pored mene, ustaje zatim. Šeta se nervozno, ima ljubičaste patike i raskopčanu jaknu. Tu je i mladić u dugom sivom kaputu koji izgleda kao čelista. Ne znam iz kog razloga i zašto podseća baš na čelistu. Ali tako je. On doziva taksi i ubrzo odlazi, a ja ostajem. Po prstima je pomalo hladno. U prevozu pomišljam kako ću udariti pesnicom babu koja mljeska ustima na sedištu preko puta. U prostoriju ulazi devojčica koja izgleda kao Vili Vonka. Ima zeleni kaput i bob frizuru. Neki čovek šeta se po holu i izgleda izgubljeno. Ne znam šta je to što ga čini toliko izgubljenim, možda način na koji njegovim pokretima nedostaje odlučnosti. Na semaforu moj misaoni tok kuva se. Prekuvava. Cvrči, uvire. Vri tamnom penom. Krčka, kipi. Preлива. Ugledam plakat zalepljen za staklo i upitam jeste li našli sve mačketine koje ste ikada izgubili. Upitam ih u sebi, naravno, ipak moja mačka nije na tom plakatu. Odgovora nema. Oznaka: Nisu u funkciji ženski ni invalidski toalet. Preostaje muški za sve. U toaletu pljuvačka gusta, smolasta, lepljiva. Gusto tkanje kapljica.

Curi mi nos i vadim tvrdu upotrebljenu maramicu iz

džepa i brišem se. Još ljudi dolazi, trbuh ide ispred čoveka sa kačketom i žutim cipelama. Nešto kasnije na Slaviji lepa tamnoputa devojka pita me govorim li engleski i gde je stanica na kojoj staje autobus koji vodi do aerodroma. Ja ne znam gde je stanica i to joj i kažem. Devojka se potom okreće i odlazi. Stojim i gledam za njom.

U krevetu mi svetlaci i dalje igraju pred očima.

2019.

*Jadranka Milenković (Niš)***STRAH**

Svakog jutra ulazio je u prostranu kancelariju, koju je delio sa kolegama. Stolovi su bili tako raspoređeni da niko nikom nije smetao pri radu. Ulazilo se sa ulice, preko tri stepenika. Kancelarija je bila desno; levo su bila zatvorena vrata iza kojih je, tako im je rečeno, bio pretpostavljeni. Kada su, prvog dana po dolasku, birali stolove, K. je izabrao najdalji, jedan od onih koji su omogućavali da vratima pretpostavljenog okrene leđa.

Vrata pretpostavljenog imala su maleni kvadratni prozor prevučen zatamnjenim staklom. Toga jutra K. je ušao, prošavši prvo morem prenaseljenih ulica koje nisu oslobađale od usamljenosti, prateći u korak nekoliko godina starijeg kolegu, dobrog radnika lojalnog firmi. Kolega je, pre nego što je minuo kraj zatvorenih vrata, nemo ali sa poštovanjem klimnuo glavom zatamnjenom kvadratu stakla. Moglo bi se reći da je salutirao pred bezličnim komadom veštačkog materijala. Nije bio usamljen u tom činu. Većina radnika male, ali ugledne knjigovodstvene firme pozdravljala je vrata, klanjala se pred njima sa servilnim osmehom, dolazeći čak i pre vremena na rad. Ono što je K. osećao okrećući glavu u suprotnom pravcu, prema dubini kancelarije i svom stolu, moglo se zvati terorom ili podsmehom zatvorenih vrata. Bio je među retkima koji se nisu pregibali pred neviđenim pogledom nevidljivog šefa. Uči i izaći dostojanstveno, govorio je sebi. Sam čin rada za novac bio je dovoljno nedostojanstven i prljav. Svakog dana prodavao je svoje telo – ruke, mozak, govorni i logički aparat za šačicu novca. Ostala mu je samo mogućnost da uđe i izađe uzdignute glave; to je bio poslednji nesvodivi ostatak samopoštovanja koje je na početku obećavalo inspirativan i plemenit radni vek.

Zamagljeni prozori kancelarije, okrenuti ka severu, ka sivoj ulici, mogli su se otvoriti desetak centimetara. Bilo je dana kada

opijeni radom i tišinom (smeh i razgovor bi pretpostavljeni lako mogao čuti) nisu znali hoće li kad izađu videti sunce ili sneg. Tanki zidovi kancelarije, mutni prozori i zatvorena vrata, činili su sigurne granice prema svemu što nije bilo stvarnost njihovog biroa. Prolazeći među stolovima, u retkim trenucima kretanja po tihom uredu, hvatao je poglede kolega, uperene vratima. Bili su teški, otežali od straha.

Sve što postoji kao opna, mislio je radeći rutinski, moralo bi se periodično otvarati i zatvarati, kao što čini kapak na oku. Pokreti kapka otkrivaju smisao sna: večito otvoreno oko to ne dopušta, ali ni ono večito zatvoreno, ne potvrđujući javu, suprotnost snu. Šta je to što se nalazi iza vrata? Ma koliko strašno bilo, povremeno otvaranje donelo bi izvesno olakšanje. Ko ima koristi od neprekidne napetosti? Kao i drugi, koji preziru strah, opasne stvari nazivao je običnim i obezvređujućim imenima; tako je i ono iza vrata za njega bilo praznina, odsustvo, laž, iluzija, ništa, strašilo, prevara. Šef je odavno mrtav, mislio je, obesio se gledajući učmalost kancelarije kojom rukovodi; uskoro će se ispod vrata promoliti i uredom razvući izdajnički smrad mrtvog tela. U snu je čuo glas prazne dvorane, zvučao je kao jauk. Povremeno je noću video kako se vrata pomalo pomeraju, kao da ih ne dodiruje ljudska ruka već to čine sama, a iza njih je vitez na borbenom konju, crnom i strašnom, ogroman hrastoliki div koji je zastrašujuće potpun. K. bi stajao zaprepašćen, čekajući na njegove reči kao na zalogaje oživljujuće hrane, koja bi i njega učinila tako potpunim, delovala na to da telo postane nešto drugo, možda čista svetlost.

Toga jutra je ušao u biro, nakon neizdržive more, odložio akt-tašnu na sto, izvadio iz nje naramak suvih grana, umašćen papir za potpalu i šibice. Naočigled zaprepašćenih kolega sve je to uredno poslagao u podnožje vrata i zapalio. Kad je vatra zapucketala, svi su vičući i osvrćući se izleteli na ulicu, gurajući se pri prolazu. On je izašao poslednji, kad je plamen već zahvatao registratore, kante za otpad i njihove kapute na vešalicama.

2020.
Mladen Živković (Sombor)
NAJBOLJI DRUGOVI

Dočekala ga je sa širokim, zavodljivim osmehom.

-O čao srećo. – rekla je.

Bila je žena u kasnim četrdesetim, ali još uvek poprilično zgodna. Uvek utegnuta, sređena, našminkana, možda čak i malo previše. I sada je bila u beloj majici sa dubokim dekolteom i uskim farmerkama. Nekada je delovalo kao da se previše trudi. Imala je zaista lepo lice. Godine se nisu previše pokazivale na njenom licu. Tek po koja sitna bora oko krupnih plavih očiju. Ipak oči su joj uvek bile nekako umorne i tužne.

-Dobar dan, teta Nado- reče sa blagim osmehom na licu-
Kako ste?

-Dobro lepi, ne mogu da se požalim. Mislim znaš mene. Ja sam uvek dobro. Čovek treba pozitivno da razmišlja. Ako ne misliš pozitivno džabe sve ostalo. Moraš početi od sebe. Ako ti sebi ne učiniš dan lepim kako možeš očekivati da bude lep.-
pričala je brzo ne stajući ni na sekund -Šta će biti za tebe danas?

-Samo cigare.

-Crveni Laki. Jel tako?

-Tako je. - potvrđivao je i stavljao novac na pult.

-Dugački, tvrdi jel da?- reče uz široki kez na licu.

-Da, da. – klimao je glavom odsutno.

-Vidiš kako znam. Pa sve ja znam. Moraš da znaš šta tvoje mušterije žele. Pogotovo ti, mislim nisi timeni bilo ko, neki slučajni prolaznik sa ulice.- Reče i namignu mu. – Ipak si ti najbolji drug mog Nikole. Pa od malih nogu se družite. Baš ste nerazdvojni bili. Šteta što se više ne družite toliko.

-Da šteta. Kako je on? – upitao je, iako se već pokajao što je pitao. Znao je šta sledi.

-A pa super je. Baš mu je odlično. U Austriji je i radi u jednoj velikoj privatnoj firmi kao menadžer. Prezadovoljan je, zaista. Plata mu je odlična. Firma mu plaća i apartman i ima novi službeni Mercedes. Potpuno nov iz fabrike. Možeš da zamiliš? Znaš nije tamo kao ovde. Tamo ako se trudiš i radiš i imaš šta i da pokažeš to se vrati. Umeju oni to da cene.

-Zar nije bio na kruzeru? Je'l odustao od toga?

Na sekundu je zastala i samo nastavila da čavrlja - Da, odustao je. Znaš to je bilo samo nešto privremeno,čisto da skupi novac. Mislim više kao neka usputna stanica. Da proputuje malo svetom. Treba videti sveta. Nova mesta novi ljudi, nova iskustva. To je divno. Ja sam oduvek maštala o putovanjima. Da proputujem ceo svet.- Na trenutak je zastala zamišljeno i odsutno.- Znaš baš uvek pita za tebe. Da li te viđam i kako si. Puno te pozdravlja. Baš mu je žao što se ne čujete kao pre.

-Da, možda bi trebalo da se čujemo nekad.-odgovorio je, zvučeći neubedljivo i sam sebi.

-Pa ovaj tempo života je naporan. Samo trčimo negde. Ne stiže se. Eto on po ceo dan radi. Toliko radi da i meni jedva uspe da se javi. Možda jednom mesečno. Jednostavno je takav posao.

Dan, noć. Nije to kao ovde. Tamo nema stajanja. Kažem ja njemu da bi trebalo da malo uspori, da se odmori, dođe ovde. Mada kaže da mu se ne vraća. Ima on tamo život svoj. Nemoj pogrešno da me shvatiš. Voleo bi on da vidi vas iz društva, ali jednostavno ima puno obaveza.

-Da jasno. Nije to lako siguran sam.

-Nije dušo, nikako. Ma to je skroz neki drugi tempo. Mislim teško je nama da i zamislimo. On je prezadovoljan stvarno. Baš ima sve tamo. Prosto se preporodio. Oduševljen je gradom. Berlin je njegov grad. Tako kaže uvek kada pričamo.- Nasmejala se- To je prava metropola. Mislim što bi se i vraćao u ovo selo ja kažem. Zaista nema potrebe. Tamo ima sve.

-Siguran sam da ima. Izvinite, ali moram da idem. Čekaju me u kolima.- Nespretno reče.

-A već ideš.- Na trenutak je pomislio kako izgleda baš tužno, ali odmah je vratila osmeh na lice i nastavila da čavrlja veselim tonom.- Baš mi je drago što sam te videla. I Nidži će biti jako drago. Reći ću mu kako si ga puno pozdravio i kako se uvek raspituješ za njega. Baš će se obradovati.

-Doviđenja teta Nado.

-Ćao lepi. Baš mi je drago što smo se ispričali. I Nikolici će biti drago.-govorila je ne skidajući osmeh sa lica.

Izašao je na ulicu iz male zagušljive radnjice i odmah otvorio kutiju. Izvukao je jednu cigaretu i pripalio dok se laganim korakom uputio kući.

Njen Nikolica.- pomislio je-On i Nikola su bili drugovi u osnovnoj školi, igrali su fudbal zajedno i ponekad se vraćali

zajedno iz škole. Kada su krenuli u srednju školu razišli su se kao što to obično biva. Retko su sretali. Javili bi se u prolazu i razmenili par reči.

Nikolu je poslednji put video pre četiri godine. Nikola je u Zabeli poslednje četiri godine, služi kaznu od četrdeset godina zbog ubistva petnaestogodišnje devojčice. Njen Nikolica.

2021.

*Ivana Janjić (Novi Sad)***RAZMEŠTAJ**

Opet je ostala sama u stanu u kojem žive već dvadeset godina. Svetlog rozikastog tena, skoro providna i laka, bosa nečujno obilazi brojne prostorije i skrivene niše osećajući različite teksture pod stopalima. Ovaj put će biti odsutan samo dva meseca. Neće ga zvati i prestaće da mu se javlja na telefon početkom četvrte nedelje. Zabrinutom mužu biće češće i duže u mislima.

Već sledećeg jutra vratila se starim navikama. Poslednjih godina premešta ukrasne predmete i nameštaj kad god ostane sama. Te akcije pružaju joj neizmerno zadovoljstvo. Ogromni stan sa visokim plafonima i provetrenim prostorijama bio je njeno jedino igralište i poprište svakodnevnih sukoba. Da li će on primetiti promene ili ne - nije joj bilo važno.

Počela je sa sitnicama. Teški otirač sa romboidnom šarom ispred ulaznih vrata unela je u hodnik stana. Niste dobrodošli, a i ovde niko ne živi, jasno je poručila radoznalim komšijama. Okrugli sto iz ugla trpezarije oslobodila je vaze koja je na njemu stajala, iznevši je napolje na prostranu terasu. Tako je sto od tamnog mahagonija sa jednom debelom nogom u čijoj je sredini isklesana lira, došao do izražaja. Stolicu od pletenog bambusa sa visokim naslonom sa terase unela je u biblioteku i ugurala između dve udobne plišane fotelje. Tri dana nakon jednog od njegovih povrataka, prvi put je u prolazu primetila da muž začuđeno diže guste crne obrve, ostavivši ipak sva pitanja neizgovorena.

Zbog vitrine iz dnevnog boravka od crnog rezbarenog abonosa iznutra presvučene jarko crvenom tkaninom, imala je česte nesanice. Bila je natrpana ukrasima sakupljanim na različitim stranama sveta i opterećena sećanjima. Usudila se

da figurice raznih božanstava pobaca. Iza garniture za sedenje na visokom postamentu u vidu dorskog stuba, bdela je antička gipsana glava, prateći je u stopu onako mirna, lepih pravilnih crta. Jednog popodneva uzela je u ruke bistu mrtvog pesnika i stavila je u prozor. Treba da gleda napolje, da posmatra život iza stakla.

Prošlo je dosta vremena dok nije ušla u njegovu radnu sobu. Uvek je htela da se uvuče u veliko polukružno udubljenje zida naspram stola zatrpanog knjigama. Odvojeno od ostatka prostora diskretnim gipsanim ramom, imalo je na podu zemljani ćup sa visokim tankim osušenim granama. Iznad grana celom visinom pružala se slikana figura žute pegave hijene naspram indigo pozadine. Hijena je povijena, spuštene glave i kezi se nervozno svakog dana. Ćup je iznela iz sobe i ostavila prazan prostor za sebe.

Nedugo posle toga njena radna soba postala je ostava sa svim policama i šarenim teglama, ostava je postala cipelarnik, a cipelarnik prazna bela kutija. Menjati namene prostorijama bilo je iscrpljujuće. Tu se na kratko zaustavila, a zaustavio se i on. Kad se vraćao s puta, nakon parkiranja, sve bi duže sedeo u kolima. Znala je tačno kad je stizao. U jednoličnom huku saobraćaja mogla je da raspozna zvuk njegovog motora. Gledala je kroz prozor kako ostarelim koščatim prstima uzima i pali cigaretu pre nego što se popne u stan.

Tokom prethodnog samovanja stigla joj je starinska šivaća mašina. Prelazila bi rukom preko sjajnog crnog metala oslikanog zlatnim floralnim motivima, točka i mreže od kovanog gvožđa pedale ispod stola. Bila je ruska i zvala se Vesna. Odredila joj je mesto u niši ispod hijene. Nekoliko dana kasnije stigao je tamnozeleni materijal. Sela je za mašinu i počela da šije čaršav. Pokrenuvši mehanizam sa obe noge bez velikog napora zadavala je sebi lagani ritam uboda igle. Čaršav je sporo klizao po podu celog dana. Uveče je njime pokrila bež kanabe u dnevnoj sobi. Njegove zaobljene krive linije savršeno su se stapale sa njenom

figurom na fotografiji zabeleženoj u trenutku dokolice. Velike količine platna su se gomilale po prostorijama, mašina je sve češće radila, ona se nad njom njihala, a on je pri povratku sedeo sve duže u ugašenim kolima. Sašila je tešku plišanu bordo zavesu i okačila je ispred pesnika. Možda ipak ne treba da gleda.

Četrdesetog dana od poslednjeg muževog odlaska prekrila je sav nameštaj spavaće sobe, zatvorila vrata i više u nju nije ulazila. Svakog narednog dana, posvećena jednoj prostoriji pažljivo bi je odmeravala, grupisala šta se grupisati da, i pevušila nepovezane melodije koje predugo zna. Dragocene stvari ušuškala bi tako da na njih nikada ne padne prašina. Dok mirno šeta po stanu kroz ruke provlači nova bela platna. Porubljuje velike bele površine da se nigde ne opara. Njima pokriva sobu po sobu i od svake se posebno oprašta. Za kraj je ostala njegova, jer je u njoj šivaća mašina. Nečujno pada poslednja tkanina, a u pozadini ispod prozora začulo se otvaranje vrata gepeka. Dok on dokotrlja kofere, ona će ostaviti ključeve kod domara i nestati iza sporednog izlaza.

*And the cry of the birds sends a terrible shiver
Through me and my sorrowful wife
Who is shifting the furniture around
Who is shifting the furniture around*

(Nick Cave THE SORROWFUL WIFE)

ODABRANE PŘIČE

Marina Janković (Beograd)
OGNJEN I MARIJA

Četvrtak je loš dan za one koji prose na ulicama. Prosto, četvrtak ima taj prizvuk baksuzluka. Petkom bi ti možda nešto i dali, raspoloženi su, dolazi vikend. Ponedeljkom su nervozni, ali zarada bude prosečna. Utorkom i sredom stanje nije sjajno, ali nema nijednog dana goreg od četvrtka. Nikako da dođe taj prokleti vikend, a ljudi već umorni. Marija, sa svojim sinom, Ognjenom, nekoliko meseci prosila je na istoj ulici. Ljudi su je već prepoznavali, a to, koliko može da pomogne jer postaješ poznat ljudima, pa ti lakše daju, ima i svoje loše strane. Nekada prosto dosadiš, više i ne obraćaju pažnju na tebe, postaješ deo eksterijera. Ipak, Marija je svoj položaj volela da posmatra kao rad. Prošenje je bilo kao i svaki drugi dosadni posao, naučiš da moliš, preklinješ, uputiš nežne reči, proliješ pokoju suzu. Neko se sažali, neko iz taštine pruži, neko tog dana ima ispit, pa misli da će položiti ako udeli sirotinji, a neko se samo oseća raspoloženo za milostinju. Naučiš svašta o ljudima kada prosiš neko vreme. Za Mariju je, uostalom, od svega toga bilo bitnije da se ne prostituiše. Prošenje je bilo daleko bolje.

Ognjen je bio tih dečak. Neobično za nekoga ko je odrastao na ulici. Ali i pored svog jadnog života, on se nije dao lako zavesti i upasti u lokalno društvo divljih dečaka sa ulice, koje često deluje tako primamljivo. Ognjen je bio čudan i kao takvog su ga uglavnom ostavljali na miru. Ponekad bi ga ti dečaci gađali kamenjem ako bi ga slučajno sreli. Par puta je bio išutiran. Ali Ognjen nije pridavao previše značaja huliganima, zato ga i nisu mnogo maltretirali. Prosto je sedeo pored majke, nekad naslonjen na njeno rame. Bio je često tužan. On je uglavnom i donosio novac Mariji. Njegovo tužno lice. Voleo je šetnju, nikada sa ciljem, samo puko lutanje gradom. To nije bilo dobro za posao, ali Marija nije prigovarala svom dečaku. Lutao bi Beogradom,

stalno gladan, stalno sa nekom hladnoćom u kostima. Koliko god voleo Beograd, on ga je na čudan način plašio, uznemiravao do opsesije ponekad. Uvek je želeo da ode na neko drugo mesto. Gde ne duva, gde nije hladno, gde nema ovoliko ljudi, ovoliko automobila. Stalno isto, čak i pored miliona ljudi činilo mu se da već prepozna više desetina njih, a za još mnogo nije bio siguran kada ih je video i zapamtio, delovali su mu poznato. Ali, ono što je najviše nerviralo malog Ognjena je što o sebi nikada nije mogao da razmišlja van konteksta grada. Uvek je zamišljao sebe u Beogradu, ili kako beži iz Beograda. Ni za šta drugo nije znao. Nekad je gledao bilborde na ulicama i maštao da se nalazi na mestima tih važnih ljudi, ali nikada ne bi zamislio svoju sliku sa belom ili plavom pozadinom. Uvek je to bilo igralište na Tašu, ili Brankov most ili deo ulice na Dorćolu na kojoj je sedeo danima sa svojom majkom.

Prosjačenje dovodi do stanja neprekidnog gledanja, naravno, ako to želiš. Gledaš i gledaš i gledaš, ruke i cipele, i pantalone i jakne i lica. Ponajviše lica, ona za koja moraš da nakriviš vrat u potpunosti, ona za koje nije bilo potrebno nakrivljavati vrat. Ljudi su surovi, svoju ljubaznost dele na kašičicu i to je u redu, sve dok ne zagube kašičicu, ili odluče da je deljenje malopreostale ljubaznosti, ljubavi, saosećanja ili pak sitnine, vrlo uzvišena stvar. Zato često ne žele da dele ništa, možda iz straha da se ne potroši cela ovomesečna plata na deljenje sitniša prosjacima, ili cela ovomesečna ljubav rezervisana za muža na par ljubaznih pogleda i lepih reči upućenih strancima.

Jedna draga i surova žena dala nam je umesto malo sitnine magazin. Znae, jedan od onih šarenih magazina koji izlaze svake nedelje. Moja majka zna da se potpiše. Ja ne znam ni to. Ne znam da čitam, ne znam da pišem. Nisam imao kako i gde da naučim. Sve te novine i knjige koje viđam po izlozima deluju mi lepo, ali zastrašujuće. Posebno knjige. Često ih gledam u izlozima knjižara i pitam se koliko li muke treba da bi se pročitale tolike strane. A tek ljudi koji su to napisali, mama mi je jednom

rekla da su to jako pametni ljudi, pisci, ozbiljni i zamišljeni, često u oblacima. Gledao sam posle toga ljude i zamišljao da je svaki ozbiljan stariji čovek koji se ne smeje pisac. Nekoliko puta sam imao noćne more u kojima mi takav jedan gospodin prilazi da mi udeli sitninu i tera me da čitam pred njim dok mi se cela masa naroda na ulici smeje. Majka mi je rekla da se to neće desiti, pisci ne udeluju milostinju, nemaju vremena za to. Tako je bar ona mislila. Međutim, moju majku to nije zanimalo koliko je mene, terao sam je da mi pokazuje kako se potpisuje iznova i iznova, dok i sam nisam zapamtio njen potpis i sam mogao da ga sa lakoćom napišem, ali nije znala da mi objasni baš mnogo o slovima. Magazinu se obradovala, ali samo jer je želela da stavi još papira ispod ćebeta. U hladu naše ulice beton nekada postane leden. Kada bi, svake večeri, odnosila stvari u našu baraku i odlagala magazin, ja bih ga tajno razgledao. Žene koje su se tu nalazile su bile jako lepe, mogao sam satima da ih gledam i mazim njihova lica. Naravno i na ulici sam viđao lepe žene, ali samo u prolazu, ove sam mogao da gledam po celu noć. Jako sam želeo da saznam šta kod njihovih slika piše, to mi se činilo kao najvažnija stvar na svetu. Nakupilo se dosta starih novina u našoj baraci. Majka nije ništa bacala. Jednom nam je bilo jako hladno, bila je jaka zima, a, znate već, zidovi baraka su tanki. Komšije su u zajedničkom dvorištu upalile veliku vatru, kako bismo se svi malo skupili i ogrejali, svako je morao da donese nešto da spusti u vatru ako je želeo mesto pored nje. Majka je donela sve naše novine i na smenu ih ubacivala. Pokušao sam da sakrijem onaj svoj magazin, ali ga je pronašla i ponela sa sobom. Ona bi mi ostavila tu dragocenost da je znala koliko je želim, ali sam bio previše ponosan da priznam da svakoga dana gledam minduše i cipelice dama iz novina i pravim se da čitam tekstove o njima pa izmišljam najrazličitije priče i tiho razgovaram sam sa sobom. Majka nije znala ništa o tome, i tako je vešto jednom rukom ubacivala te novine u vatru. Drugom čvrsto me je držala na pristojnoj udaljenosti od vatre,

ali taman tolikoj da mi se obrazi zažare od topline. Gledao sam moje dame kako gore u vatri, lice plavuše sa naslovne strane prvo je bilo jarko obasjano, a onda su krajevi magazina počeli da gore. Lepotica je izgubila kosu, a ubrzo je narandžasto crna linija vatre pojela čelo i jedno oko ženi, magazin se jako pušio jer su listovi bili debeli i u boji. Ostao je samo osmeh. Mene i majku neko slučajno gurnu i ja je izgubih iz vida. Nisam želeo da plaćem da ne bih zabrinuo majku. Te noći nam je bilo svejedno jako hladno, a ja nisam uspeo da zaspim čim smo se vratili unutra, dok je u mom telu bilo još toplote. Majka se celu noć budila da bi me pokrivala, a ja sam se pravio da spavam.

Vladislav Vlahović (Podgorica, Crna Gora)

PROMJENA ADRESE

Opštinski službenici su stigli odlučni da me izbace iz bespravno sagrađene barake, mahnuvši mi ispred nosa nalogom za rušenje. Bez ikakvog otpora, pa i uobičajenih kletvi ili psovki, mirno sam napustio to zdanje, još od izgradnje sklono rušenju... Iznio sam samo stari kofer koji je tu čekao spreman, jer još odavno svako moje putovanje ličilo je na preseljenje...

Iako malo zatečeni, na scenu su stupili radnici sa macolama i počeli da ruše. Jedino su nervozno djelovali policajci koji su pristigli za svaki slučaj, onako unaprijed napaljeni da me malo propuste kroz šake, ako dođe do kakvog natezanja. Međutim, čim su vidjeli na šta ličim, okrenuli su se i otišli, kao da su htjeli pokazati da i oni imaju dušu...

To večer sam proveo pod vedrim nebom, a sutradan, još prije deset časova, kada se otvara ispostava MUP-a, došao sam sa svojim koferom i čekao... Htio sam da prijavim promjenu adrese, kao što to rade revnosni građani. Uzeo sam onaj broj, sa kojim se čeka civilizovano, uz pomoć jedne starice, koja je stajala odmah iza mene, na odstojanju sa kojeg nos ne detektuje one koji se ne kupaju.

„Za promjenu adrese pritisnite četiri“, reče.

„Hvala“, odvratih uljudno iako to nije bilo zaočekivati od žive sjenke na koju sam ličio. Strpljivo sam čekao da se na ekranu pojavi moj broj.

Izvolite, rekla je službenica gledajući malo u stranu, vjerovatno zapitana zašto joj baš sa mnom počinje radni dan. Promućao sam da hoću promjenu adrese i potvrdu o prebivalištu. To je javna isprava, procijedila je i pod nos mi poturila blanko zahtjev da popunim. Naveo sam raniju adresu, (sa brojem šesto sedamdeset devet, što je do jučerašnjeg rušenja bio zadnji broj u toj ulici). U rubrici nova adresa upisao sam Ulica slobode bb,

nevješto potpisao i predao.

Odmah je iskontrolisala i pronicljivo primijetila: „Ovdje piše Ulica slobode bb, a to je ulica, koja prolazi kroz Centar grada i svi su ulazi numerisani?“

Pokušao sam objasniti da je moje skrovište na prethodnoj adresi juče srušeno i da više nemam adresu. „Pošto nemam ni posao, niti ikakvu imovinu osim ovog kofera, odlučio sam da živim u Ulici slobode, na pločniku, ispod nastrešnica, u nezaključanim ulazima,...gdje se zateknem“, rekoh...

„E pa ne može to tako, nemamo tu opciju u sistemu!“, nervozno je podvignula.

„Onda stavite kako može i kako će me prepoznati vaš sistem, ali ta potvrda mi treba“.

Našavši se u čudu, ustala je i uputila se u drugu prostoriju, vjerovatno kod načelnice, da pita šta da radi sa mnom. Vratila se ubrzo, odlučnije nego što je otišla i započela, smirenijim tonom: „Znate, i načelnica je rekla da ne može tako. Ne možete biti bez krova nad glavom i bez tačne adrese u glavnoj ulici. To bi uznemiravalo javnost, a i organe reda kad su demonstracije, i slično... Oni u glavnoj ulici tada redom biju, pa nije ni pametno... To možete, recimo na periferiji, tamo gdje ima bb, razumije te i ono zadnja pošta, i tako to“...

Dok mi je pojašnjavala, sada već povjerljivim tonom, potegla je novi obrazac zahtjeva i dodala mi ga preko šaltera. Da bi me spriječila da eventualno opet zakeram, nastavila je: „Takoće biti i vama i nama lakše, a možete na primer i da nađete nekog psa, ima dosta ovih lualica, pa da niste sami... I sigurnije je znate... da vas ko ne opljačka“...

„Opljačka, rekoste, onda je to dobra ideja“, saglasio sam se, „ali ipak, ako se slažete, njega ne bih pominjao u zahtjevu, nije humano da pas lualica živi kao ja i da ga vezujem za svoju sudbinu“, rekoh. Popunih zahtjev i zadovoljno krenuh na periferiju, da čekam potvrdu o prebivalištu, jer čovjek treba imati dom...

Dunja Ilić (Beograd)

BRAZIL

Ležao je ogrnut košuljom, kao i svake večeri. Sunce je zalazilo. Smrzavao se i prsti su mu trnuli. Ispred njega se prostiralo more, ali on je bio okrenut u stranu. Pored ležaljke se nalazio telefon. Telefon nije zvonio. Nije zvonio, jer su se dogovorili da on pozove. Samo, on je ponovo bio dečak i taj dogovor mu nije mnogo značio. Trebalo je da pozove muškarca kog je sinoć upoznao na plaži. Već ga uglavnom nisu ohrabivali da zatraži broj. Ali, on je sad čekao roditelje da ga odvedu kući.

Zašto je došao ovde? Setio se kompleta Barbii lutaka koji je njegova sestra imala kada su bili deca. Bili su blizanci, i ona je tražila od roditelja Barbiku i Kena blizance. Kupili su joj dve iste Barbike. Često bi ušao kod nje u sobu dok se igrala. Ako roditelji nisu bili kod kuće, ona bi ga ubrzo ostavila samog i otišla da gleda televiziju. Nisu mu dozvolili da se igra lutkom koja ga je predstavljala. Ipak, dok je sestra bila u drugoj sobi, uzimao bi Barbike i razgledao ih. Češljao bi svoju kao što je vidao sestru da se češlja. Glumio bi razgovor između sebe i sestre, neki koji su vodili tog dana. Ponekad je obrtao replike. Kada bi, posle nekog vremena, čuo korake pred vratima, sklonio bi bliznakinje i započeo neku drugu igru. Nikada to nije radio užurbano, ne; osećao je da će mu ona dati dovoljno vremena. Ulazeći u sobu, pevušila bi reklamu za muški dezodorans koja se tih dana vrtela na televiziji: Momci iz Brazila su najlepší.

Sve mu se vratilo desetak godina kasnije, kada ga je majka upoznavala s ćerkama svojih poznanica, a otac, primetivši da sina to uznemiruje, namigivao i govorio kako ne treba žuriti. Uvek je slušao oca. Počeo je da prilazi devojkama koje bi sreo uveče u gradu. Poneku bi uspeo da dovede kući. Sutradan, za ručkom, otac bi mu se posebno osmehivao i pričao o vremenu pre nego što je upoznao njihovu majku. Jedne večeri, sestra je

pokucala na vrata njegove sobe. Više nisu bili tako bliski. Pitao ju je šta hoće. „Srele smo se kada je odlazila“, rekla je. „Zaspao si čim ste stigli.“ „Bio sam pijan“, odgovorio je. „Svaki put si pijan“, uzvratila je i zatvorila vrata. Kada je sestra otišla, legao je u krevet. Nije mogao da zaspi. Dok je ležao u mraku, učinilo mu se da opet čuje kretanje pred vratima. Sestra... Zašto ne pokuca? Iscrpljen, slušao je kako pevuši staru reklamu za dezodoranso

Stegnuo je košulju čvršće oko grudi i okrenuo se na leđa. Obalom su dolazili muškarac i žena. Žena je nešto govorila i naizmenično gledala u muškarca i pesak. Muškarac je visoko držao glavu. Kada ga je primetila na ležaljci, žena je povukla muškarca za ruku i zaustavila se. Oboje su se okrenuli k njemu. Majka i otac. Izgledali su isto kao i pre. Posmatrao im je lica dok su se približavali. Bili su uplašeni. Sestra im ništa nije rekla. On će im reći. Čekao je da dodu i zatraže objašnjenje. Mogu li da ga odvedu kući? Nije smeo da misli. Približavali su se. Sada će im reći, i biće gotovo.

Seli su na ležaljku do njegove. Sunce je zalazilo. Neko se tiho kretao u blizini.

Danijela Vasiljević (Smederevska Palanka)
SLUČAJNOSTI

- Dobar dan gospođo, pronašla sam vašu mačku ispred zgrade. Kako je dospela tamo? – upita žena iz stana 2B.

- Oh, draga susetko, hvala što si je donela, evo upravo sam poslala da je potražim; kakva slučajnost – reče žena iz 2A pa prihvati crnu mačku u naručje. – Ni sama ne znam kako pobegne iz stana. Valjda sam nepažljiva sa vratima; teško se zatvaraju, a lako otvaraju. Čudno je to... – zamisli se na trenutak. – A vi, volite mačke draga? – prosto uskliknu kao da se nečega seti.

- Da, naravno, čak razmišljam da nabavim jednu sebi.

- Nemojte, molim vas, evo možete uzeti moju... ako se meni nešto dogodi... mislim...

- Ma šta pričate gospođo, pa vi ste tako vitalni.

- Dragaa moja, imam i previše godina – kiselo se nasmeja. – A bilo bi mi lakše da odem sa saznanjem da će ona biti zbrinuta – zamisli se na ove reči, ali se brzo prenu. – Ah, ja... pričam koješta. Hvala u svakom slučaju.

- Ništa, kad god vam nešto zatreba...

Vrata 2B se, posle glasnog čangrljanja ključa u bravi, naglo otvaraju i hodnik okupa svetlost. Gospođa iz 2A i dalje stoji ispred svog stana sa mačkom u naručju. Svetlost joj otkri starački izborano lice, ali joj iz očiju, na trenutak, nestade uvek prisutne letargije. Kao kad dete nešto smisli, neku dosetku, pa se svo ozari, tako i ona zablista u zanosu misli, pa pozva ženu na vratima.

- U stvari, draga, izvini. Ako bi mogla da mi pomogneš oko jedne sitnice, kad si već tu.

Žena zastade na do vratku stana 2B. Bi joj neobična ta molba, ipak su do sada razmenile tek nekoliko ustaljenih reči pozdrava pri susretima na stepeništu.

- Važi – pokuša da deluje neiznenađeno. – Samo da zaključam.

Trebalo je samo da prebaci čaršav preko cevi u kupatilu, koji će staroj gospođi biti zaštita od sunca i pogleda, kako ova reče. Od pogleda možda, ali od sunca i nije neka zaštita, pomisli žena iz 2B gledajući u okačeni čaršav ispranih boja. Sunce sa severne strane – smešna bakica, nastavi da se šegači u mislima razgledajući kupatilo. Ko zna kakve se misli motaju pod tom sedom, uredno onduliranom kosom.

Keramika u kupatili bila je naprsila na više mesta. Osećao se zadah starine. U tankom mlazu pored slavine curela je voda dole prema slivniku. Na zidu, prividnu celinu razbijenih delova ogledala čuvao je rđom prošarani ram. Više nedovršenih lica u odrazu - maler, pomisli žena iz 2B.

- Kafa je na stolu draga – prekide joj misli poziv iz kuhinje. Kao uhvaćena u nekom zlodelu, a ne samo u razgledanju, ova prosto jurnu ka vratima. Za njom se razleže zvuk cepanja tkanine. Privezak sa ključem zakačio se za čaršav kome nije mnogo trebalo da se raseni po sredini. I nije tako strašno kako je zvučalo, šapnu sebi žena iz 2B. Uspela je samo da povuče zadnju stranu čaršava nadole i sakrije poderotinu.

Kafa je bila jaka i gorka. Ipak, ispile su je u nekoliko gutljaja. Osećaj neprijatnosti opteretio je svaku izgovorenu rečenicu. Činilo se da ni jednoj ženi nije bilo do razgovora. Žena iz 2B se opravda kašnjenjem na posao i ode.

Vraćala se u ustaljeno vreme – u osam uveče. Na prvom stepeniku čula je žamor sa drugog sprata. Vrata stana 2A bila su širom otvorena.

- Šta se ovde dogodilo? Gde je gospođa?

- Samoubistvo, - prepoznala je glas suseda iz 2L iza sebe – u pokušaju. Probala je da se obesi o cev toplovoda u kupatilu. Nije joj se dalo. Slučaj je hteo da uzme stari čaršav. Pocepao se posle nekoliko minuta; možda je bio i načet, ko zna... Odneli su je u bolnicu.

Žena iz 2B se stropošta na pod. Obli je hladan znoj. Oseti nešto toplo u krilu. Crna mačka je prišla i već se gnjezdila na

njenim kolenima.

- Gospođo da li vam je dobro? – upita milicioner koji se pojavio na vratima sobe. – Izadižite molim vas ako niste u srodstvu za povređenom. Odvedite je u njen stan – reče muškarcu iz 2L. – I razidižite se svi, molim vas.

- Mogu sama, hvala - reče žena i pridiže se. Koračala je polako prema svojim vratima. Mačka je išla za njom. Nestale su iza vrata stana 2B.

Posle nepunih pola sata, hodnik se ispraznio. Milicija je završila uviđaj; stanari su se nerado razilašli, žena iz 2B ispijala je drugi bromazepam, žena iz 2A ležala je u bolničkom krevetu pomirena sa saznanjem da još nije kraj, mačka je spavala.

- Ne postoje slučajnosti, - reče žena iz 2B mački iz 2A. - Tvoja gazdarica je pogrešila draga.

Mačka otvori oči ali ne pokaza interesovanje za ovu izjavu; kao da nije razumela; ili kao da je sve vreme znala.

Veljko Antunović (Apatin)
ON SPAVA

Posmatrao sam krajolik.

Putujem, smenjuju se naselja...

Predugo sam već u tom kupeu spavaćih kola. Poslednjih godina moja krajnja destinacija je Cirihi.

Ponoć je već prošla. U kupeu mojih spavaćih kola još uvek nikog nema. U Ljubljani me stjuart pita da li bi primio par, muškarca i ženu. Ali ovaj je dvokrevetan. Da znam, ali u susednom trokrevetnom kupeu za Vas jednog samca ima mesta. Sve je to u ovom vagonu.

Nećete imati nikakvih dodatnih troškova. Prihvatam to skroz ravnodušno. Brzo i lako menjam kupe, uza sebe gotovo i da nemam prtljaga. Nervira me kad na svakoj granici moram da istresem sve stvari.

Ušli smo u Austriju. Krajnje je vreme da se preselimo u moj omiljeni i ničim zamenjivi vagon: restoran. U ovo doba noći putnik ima taman toliko, da se čovek ne oseća usamljeno.

U dnu vagona sedela je žena zagledana kroz prozor. Zastao sam pored šanka i u prvom trenutku do mene je jedva čujno doprlo: Gospdine! Jedva čujno, gotovo bezbojno. Sedela je tamo, kratko podšišane smeđe kose, lica nešto izduženog, pravilno usađenim nosom i ne preterano živim, a tamnim očima sa tek ovlaš nanesenom nešto svetlijom šminkom. Mene zovete? Da, dođite. Prišao sam. Sedite. Nije valjda da se bojite žena? Ne, ali vi mene i ne poznajete. Ustupili ste kupe njemu i meni. Ah, da, izvinite. Stvarno sam zaboravio. Pa sedate. Sedite inače će mi se ova noć pretvoriti u dugu i tešku noćnu moru. U tom trenutku se pojavio konobar. Dobro večer. Izvolite? Kakvog vina imate? – upitala je. Boja njenog glasa otvorila mi je oči i sad sam stvarno ugledao lice saputnice. Imamo raznih vina. Donesite neko crno. Imate li sira? Ima. Donesite i neki tvrdi sir. Može li ementaler?

Može, i nasecite ga. Da, samo je rekla ravnodušno.

Zbog nečega sam znao da smo došli do trenutka kada će se nešto desiti što će oživeti ovu, već po malo, monotonu rutinu. I desilo se.

Ja sam muzičar, a i ona je. Krenuli smo u Švajcarsku zbog verovatno poslednjeg zajedničkog koncerta. Ta poslednja rečenica je za nju bila kao nekakva konačna presuda koje nije bila svesna dok je nije izrekla jasno i glasno. Očigledno je to bio kao konačan udarac čekića kojim sudija okončava svoj posao. Začutila je i gledala me je u oči očekujući pitanje kao neku vrstu pomoći. Jas a svoje strane nisam znao šta da pitam i uopšte ta vrsta znatiželje mi nije svojstvena.

On spava, prekinula mi je misli. Niko u mojoj porodici nije imao previše sluha za umetnost, pa ni za muziku, ako je ovo uopšte muzika. Na kraju osmog razreda i na početku gimnazije zahvaljujući svojoj novostečenoj drugarici ušla sam u taj svet. U svet muzike. Moja drugarica je živela sa ocem, majku nije pamtila. Danima sam odlazila u tu kuću sličniju kakvom muzeju od koje se razlikovala po nekom uređenom neredu. Jednog dana sam sela za omanji klavir. Nešto me je nateralo da dotaknem prvu dirku, pa drugu i tako redom sve, kao u nekom transu. Lakše malo, mlada gospođice. Ruke su mi ostale u vazduhu, a ja sam prestala da dišem. Prišao mi je, spustio ruku na rame i rekao: ovo je prvi korak u tvojoj blistavoj karijeri. Stavljena je tačka na jedan i do tada bogat uspesima pun život. Dve godine su bile potrebne da završim osnovnu muzičku školu i da kao redak talenat upišem akademiju. Osim klavira što je gotovo obavezan instrument uzela sam violinu. Sa osamnaest godina završila sam gimnaziju i uveliko koncertirala. Ostala sam trudna. Nikad niko nije saznao sa kim. Samo smo nas dvoje znali. Moji roditelji su bili prvo zgranuti, pa besni a potom pomireni sa očiglednim posledicama. Ta godina mi je propala a ni privatnih časova nije bilo. Ma kako on bio težak, dan kada je trebao da se desi porođaj ni izdaleka nije bio težak kao što je sve ostalo posle toga postalo

košmarno i teško. Rodila sam muško dete. Pokazali su mi bebu ali je beba bila mrtvorodena, kako su mi rekli. Dok ti ovo pričam ne sećam se kako sam se osećala. Za mene je događaj ostao samo povremena epizoda bez nekog bitnijeg značaja. Počela sam da radim u osnovnoj muzičkoj školi. Oca mog mrtvorodjenog sina gotovo da nisam ni viđala. Godine su prolazile a ja sam već ulazila u godine kada su na mene gledali kaon a matoru devojkju, usedelištvo mi se smešilo. Ja ne bih rekao gospođice, vi biste i sada mogli da nađete nekoga. Mogla bih i našla sam. Eto, to je lepo. Nije. Zašto? On spava. Ko spava? Pa taj koga sam izabrala. Onaj? Da, onaj momak koga ste videli. Gospođice, to stvarno nije nešto što se susreće, ali je češće nego što mislimo. Ali dragi moj saputniče, tu tek nastupa zaplet i zla kob. On je pokazao izuzetan talenat, vremenom sam osećala kako mi je sve bliži i bliži, stasavao je u lepog muškarca a ja sam sve češće shvatala koliko mi znači njegova blizina. Posle jednog koncerta, došao je u moju sobu sa dve flaše vina i dve čaše. Znala sam kuda to vodi, da nazad neću moći i da ne želim. Ne želim da vam otkrivam sve ono kroz šta smo prolazili tih godinu dana, ugradila sam spiralu da bih sprečila neželjenu trudnoću, I još jedno bolno iskustvo mrtvorodjenog deteta. Jednog dana na vratima se pojavila žena i predstavila se kao njegova majka. Razumela sam šta se dešava ali i mnogo više. Gledala sam je svesna da, ali od kakvog je značaja. Nisam bila ni svesna šta govorim. Ne gospođo, rekla je, nije problem u godinama, problem je...U čemu je problem? – pitala sam. Vi ste već jednom rodili? Da, rodila sam, ali zašto je to važno? I ja sam rodila istog dana kada i vi. Rodila sam po drugi put mrtvorodeno dete i kako sam već bila u godinama... Nešto je počelo da me steže u grudima, verovatno sam prebledela. Sve je lako i jednostavno urađeno. Neću ulaziti u prljave detalje. Vi ste bili mladi, čak i previse da biste se bavili detetom a za mene je to bio izlaz. Gajila sam vašeg sina, sve je bilo lepo da se lepše nije moglo ni zamisliti. On je, progovorila sam, moj sin i moj ljubavnik. On je neko sa kim sam planirala brak i mogli smo da se

venčamo bez ikakvih problema? Da, rekla mi je, mogli ste. I šta sada da radim? Kako se osećate? Šta da vam kažem? Da urlam? Da napravim skandal? Da vas ubijem? Šta da vam radim? Šta god hoćete, kriva sam. To je rekla i pala. Otišla sam, u narednih nekoliko sati lutala sam gradom potpuno izgubljena. Probudila sam se na VMA na toksikologiji. Evo me, sedim ovde sa vama, pričam sa vama a on spava I nikad se više neće probuditi. Laku noć saputniče, krajnje je vreme da mu se i ja pridružim u tom snu iz koga nema buđenja.

Violeta Ivković (Beograd)
TAKAŠI

Takaši je pravio klompe. Sa leve strane krasio ih je žig u obliku krunice boje meda. Imale su oblik strelovitih vozova koji dolaze iz Tokija za Morioku, Takašijevo rodno mesto.

Takaši se nije dvoumio oko izbora zanimanja. Pošto je završio školovanje za saobraćajnog inženjera i time ispunio želju dede mašinovođe, urolao je diplomu, stavio je uz zaljućene rolnice od lososa i sred svečane trpeze saopštio porodici svoju odluku. Majka je prekrila usta šakom i sitnim koracima napustila prostoriju, otac je pognuo glavu, a deda ustao i prvim vozom otputovao do šuma Aokigahare, odakle se više nije vratio.

Posao je Takašiju krenuo dobro. Mala radionica brzo se smestila u halu opremljenu sjajnim novim mašinama, a potom se celokupna proizvodnja preselila u veliku fabriku na obodu Tokija gde je grupa stručnjaka radila danonoćno. Premda model klompe nije promenio svoj prvobitni oblik, Takaši je požurio da ga ne pregazi vreme; znatno je ulagao u ispitivanje materijala, projektovanje novih alata i usavršavanje proizvodnog procesa, kao i poboljšanje strukture sintetičke kože *Piemonte* koju je s početka uvezio iz Italije, ali samo kako bi je kasnije usavršili njegovi vrhunski tehnolozi.

Iako jednostavne, klompe su uskoro postale najprodavanija vrsta obuće u Japanu, a nedugo zatim i jedan od vodećih izvoznih artikala. Bile su tako udobne da su ih nosili radnici ne samo u fabrikama, domaćice ne samo u kuhinjama, đaci ne samo u školama. Obuvali su ih fudbaleri dok su sedeli na klupi za rezerve, iako se to izričito protivilo pravilima. Majke pomodarke kupovale su klompice bebama, što je nužno dovelo do proizvodnje najmanje drvene obuće na svetu, a u Morioku se ustalio običaj da mladenci na dan venčanja pirinčano vino piju iz klompe. Iako nikada nije izdat zvanični dekret kojim bi

se službenici u glomaznoj državnoj administraciji obavezali na nošenje klompi, po diskretnoj preporuci ministarstva zdravlja jednako su ih obuvali i vladini zvaničnici i gejšē. Japanke su polako padale u zaborav...

Sve je naizgled bilo savršeno. Pri fabrici je otvorena i viša škola iz koje su izlazili mladi, stručni klompolozi, te je za sveopšte zasluge Takašiju dodeljeno carsko odličje. No, jedino je Takaši znao za boljku od koje boluju njegove klompe i nikako nije uspevao da se izbori s prisilnim mislima koje su ga noćima ophrvavale. Bez obzira na to što su hemičari i tehnolozi u najsavremenijim uslovima davali sve od sebe da naprave materijal otporan na vlagu, on je i dalje bio podložan propadanju. Detaljna uputstva koja su išla uz klompe pokazala su se nedovoljnim. Uzalud se na iskvašenu obuču prislanjao visokoupijajući bambusov papir a klompe trljale krilima carskog leptira i odlagale u hlad, zalud se četkale finim četkicama od krzna makakija. Uzaludno je bilo i to što je uz svaki par išla i zaštitna vrećica. Ma koliko da su kupci bili brižljivi, klompe su s vremenom sticale mrlje i gubile sjaj. A Takaši je bio perfekcionista.

Pre svega je vodio računa o dobrom glasu, pa je stoga oštećene klompe zamenjivao novim. No, nije mu dugo trebalo da shvati kako takav odnos prema poslu vodi u neminovnu finansijsku propast. Rešio je da stvari ponovo uzme u svoje ruke. Niko, uostalom, nije znao više o klompama od njega.

Takaši se povukao u laboratoriju kakvu Japan još nije video. Oprema za nju stizala je danima, a osetljivi instrumenti i nepoznate supstance dovožene su u blindiranim kombijima. A tada je fabričkim krugom, Tokijom, Moriokom, pa i šumom Aokigahare, zavladao tajac.

Prošlo je petsto četrdeset sedam izlazaka sunca i mnoge su klompe propale pre nego što je njihov tvorac ponovo stupio u fabriku. Vidno smršao i zarastao u bradu, u uzdignutoj ruci pobednički je držao predmet nalik sunđerčiću ili gumici.

Slobodnom rukom uzeo je prvu klompu sa police – bila je nežnožute boje carskog pečata – i, bacio je na tlo! Nekolicina je jedva zatomila vrisak.

Zatim ju je nagazio bosom nogom. Hala je zažagorila u neverici.

Onda je Takaši podigao klompu na kojoj su se jasno ocrtavali vlažni tragovi njegovih nožnih prstiju. Primakao je tajanstveni predmet i njime obrisao mrlje. Tragovi su smesta nestali, a nedugo zatim, i sama klompa.

Potom je na red došla druga, pa treća. Pa računari i kalupi, šivaće mašine i one za oblikovanje, laseri za izradu šablona. Brisali su se konci, radnici, nitne, boje, fabrički dimnjaci. I na kraju beskrajna traka na kojoj su klompe, uredno složene, čekale da im robotska šaka sa leve strane utisne krunicu boje meda...

Govorka se po svetu da Takaši i dalje briše. Ali to su samo glasine jer iz Japana, evo već skoro godinu dana, nema ni glasca.

Goran Labudović Šarlo (Vrbas)

NAŠI DŽEPOVI PUNI KAMENJA

I u najneuglednijim berbernicama vode se ugledni razgovori. Ugledni zato što se ugledaš na druge dok diskutuju, pa se uključiš. Mihajlo, berber ovdašnji, u ranim četrdesetim, činilo mi se da je brica ceo život. To je zato što je odmah posle škole nasledio ujakovu radnju, tada je imao tek 19 godina. Vodi pristojnu komunikaciju. Ne pokreće teme, samo dozira tokom razgovora ili ih podgreje ako diskusija krene u demagošku stranu. Za razliku od njegovog oca, obučara Jovana, koji je bio najveći demagog među zanatlijama. Ne sećam se da je taj ikad završio pokrenutu temu. Razgovori su išli otprilike ovako: *padao je sneg beo kao perje od gusaka, a guske sam gojio za zimu, kažu, da malo promenimo ishranu, da ne jedemo samo svinjsko, a svinje sam kupio kod Šanjike, menjali se za kukuruz koji ove godine nije rodio kao prošle, mada nije ni loše kako ume da ponese, a to nekad ne zavisi samo od suše, kaže mi Jovgen, bušio je bunar, nema vode ni na dvajest meteri...* Za razliku od svog brbljivog oca, koga si teško mogao da vratiš na početak priče: rekli ste, čika Jovane, neki sneg je padao... Mihajlo je bio praktičniji. Fokusiran samo na teme koje ga interesuju i na naslovne strane novina, dovoljno da se priča sa mušterijom dok traje šišanje ili brijanje. Ova subota je idealan dan za berbera. Siv dan kvasi sitna lutajuća kišica koju vetar nosi. Idealno vreme da se ubiju ta dva dosadna sata između 11 i 13 časova. Vetar pronalazi neke letnje najlonske kese i vitla ih po ulici, sve dok se ne skvase i ne klonu, a zatim zalepe za trotoar.

U stolici je sedeo mladić iz čijih sam očiju video velika očekivanja u pogledu frizure. Mihajlo se trudio, udahnuo dva puta oštro, ali od okrugle glave i tog kvaliteta kose kresta koju je dečko tražio više će nakon pranja ličiti na ćebe. Do mene je sedeo stariji čovek, penzioner, jakih šaka, u kratkoj, dugovekoj

kožnoj jakni, koja je sugerisala da je nekada vozio kamion ili bio magacioner. Nije se upuštao u razgovor. Možda zato što ga ove teme ne zanimaju, ili o njima malo zna. Možda zna previše, ali mu iskustvo ne dozvoljava da se upusti u naša blebetanja o politici, kiši, vetru i fudbalu.

Sa desne strane do mene sedeo je mlađi čovek. U rukama je imao tablet uređaj veći od svoje glave, a u glavi dva sitna tamna oka, koja su bila nekako ukopana u mestu kao kod ajkule. Razgledao je oglase za prodaju automobila. Tankim, činilo se nesigurnim prstima, listao je stranice tako što je najpre krenuo da prelista stranu pa odustao, pa je ipak prelistao. Mada mi se i pored toga činilo da nije nesiguran i da je ovo samo način života i razmišljanja. Neko bi za njega rekao da je od onih što tri puta mere a jednom seku, međutim, on je bio od onih što imaju zmije u džepovima. Tablet je ili bio polovan, ili ga nije čuvao, jer je bio okrznut sa strane i u gornjem uglu. Takav mu je bio i automobil *BMW*. Izgledao je novije, ali kao da mu je nešto nedostajalo. Patike su bile nove, ali pertle nisu jednako šnirane.

Dočovek u kožnoj jakni sedeo je lekar Bane, otorinolaringolog, u kasnim četrdesetim. Duhovit, pozitivan, razborit. Pre nekoliko godina kandidovali ga na jednim dopunskim izborima u mesnoj zajednici Bagremovo. Vlastima je ta mesna zajednica bila kost u grlu, jer je u narodu poznata kao *Spavaonica za nezaposlene i kmetove*. Ovde dobiti izbore bilo je važno iz mnogo razloga. Poštanski sandučići su se danju i noću punili predizbornim programima i obećanjima, ali na tamošnje građane nisu ostavili poseban utisak. Mnogima od njih ovo je čak bilo i prvi put da im u sandučetu osvane nešto sjajno, u punom koloru, da odudara od zardalog sandučića i nevesele okoline.

Branimir Ivanović Bane smešio se i obećavao bolje dane i bolji život. Kao pravi lek za ovaj deo grada, antibiotik, andol i placebo. Bane je sijao iz sandučića za poštu u ovom kraju, u kome su se čuli prvi šamari tranzicije, pljusak otkaza, koji je znao da se prelije po ženi i deci u vidu porodičnog nasilja kome su

očajni domaćini prepuštali sebe.

Pobedio je, inače, Radan, automehaničar, a zapravo pogonski inženjer. Imao je 609 glasova, tačno 24 više od svih ostalih kandidata zajedno. Radan Slavković bio je čovek za sve. Imao je zlatne ruke i zlatne klikere u glavi. Svakom od komšija i poznanika bio je na usluzi. Godinama je, osim automobila, popravljao po kvartu mašine za veš, brave, fenove, bojlere, stavljao novi šamot u pečke. Polovinu nikada nije naplatio, a druga polovina bili su mu večni, zahvalni dužnici.

Njegov predizbori flajer, zapravo obična 'artija u odnosu na skupocene flajere, bio je jednostavan: fotografija u automobilskom kombinezonu, beli papir A4 formata, crna slova, oranž okvir i boldirana poruka na kraju: *Kandidujem se zato da nam, kako je krenulo, ne ukinu telefone, kanalizaciju i uličnu rasvetu, jer ovi ne vole sirotinju.* Tom porukom ubio je dve muve. Nikada nisam saznao ko je druga muva.

Prva jesen, koja obigrava oko nas, oko gradova i oko prirode, umela je u samo nekoliko noćnih sati da pošalje mali, neprimetni mraz. Onaj prvi koji zaseca vlati odlazećeg leta, da ga požuri i obeshrabri. Prvi mraz spustio se po ravnici negde iza ponoći. Osetio sam hladnoću i pritajenu paniku prirode. Zadržao sam se kod Danila u dugom razgovoru o hercegovačkom i skadarskom duvanu, načinu uzgajanja, rezanju i klimatskim uticajima i utoliko je stari sat sa mesinganim klatnom udario dvanaest puta. Krenuo sam kući, na sebi imao sako i osetio taj napad zime. Na uglu ulice orah je, potpisavši kapitulaciju, počeo da otpušta lišće. Padalo je po meni dok sam stajao i gledao svetiljku koja obasjava ovaj orah. Nedostaju mu dve godine da jedna grana uđe u sijalicu i polomi je i još jedna godina da iskrivi lampu. Sada, obasjan velikom sijalicom, puštao je najslabije listove: tamni i brzi u svom padu, ličili su na roj slepih miševa.

Pored oraha šćućurene dve mlade trešnje u tami osluškivale su prvi ovogodišnji mraz. Pogledao sam termometar u dvorištu, pokazivao je minus dva stepena. Nebo je potpuno vedro, ali

daleko. Jesen je poranila ove godine. Uselila se polovinom avgusta, a onda se stišala i čeka. Ovaj mraz, iako mali, prethodnica zime, šeta ulicama, prlji lišće i travu. Zatvorio sam prozor sobe. Ispunio je i sobu, brzo, mangupski, uselivši hladan zrak. Koliko je naizgled malim stvarima potrebno malo prostora i malo snage da postignu velika dela. U rani jutarnji sat bilo je već plus tri stepena. Prethodnice nekada umeju da unesu više straha i nespokoja od glavne vojske. Prethodnica nije ograničena, formatirana i formalna. Ima široku slobodu kretanja i delovanja. Prethodnica je kreativna. Glavna vojska je statična, spora, gubi i dobija. Njena sreća je varljiva, kao i njen uspeh.

Iako znaju da u njima često bitišu iracionalne stvari, ljudi im teško odolevaju. Na sve strane prašte izvinjenja i objašnjavanja. Pomirenja i sukobi jednako neočekivani i jednako površni. Lažni mir objašnjava sebe večnim. Lažna prijateljstva, poput kratkog primirja, tek da se popravi i napuni oružje. Nije važno ko je prvi bacio kamen. Naši džepovi puni su kamenja. Ako se prilikom prelaska mosta nekako nađemo u vodi, udavićemo se sigurno pod teretom kamenja. Ali niko nije lud da isprazni džepove. A i niko nije rekao da se to uradi. A kada bi rekao, zašto bi to rekao baš nama? Toliko je naroda po svetu. Narodi dalekog severa nemaju kamenje, ali su im džepovi puni grudvi ledenjača koje razbijaju zube. Neka krene od njih, a mi ćemo videti kakvi su rezultati. Nošeni tim mislima, dolazimo na salaš. Izlazimo iz automobila i ulazimo mirno, gotovo bogobojažljivo, kao u kakav novi, nepoznati svet.

Možda sam ipak umoran. U punoj snazi čovek može da se umori, ali i da brzo povрати snagu. Ja sam duboko bio umoran, ne hronično, kako se to konstatuje u zgodnim prilikama, već baš tako, *duboko*. Umoran od beznađa oko sebe, koji po savremenim načinima života ne bi trebalo da me dotiče, već da sve, šta god bilo to *sve*, prihvatim i prođem pored. I idem dalje. Došao sam do tačke koja kaže kuda to dalje i kuda to napred. U šta? Nisam voleo teorije *samo napred*, jer oni koji su tamo stigli kažu da su

zalutali, pa nazad ne umeju da se vrate. Tako, tek tako ići napred jer to poručuje savremeni način života, za mene je bila parola, štos, potreba da se nešto kaže. Argument kontra kaže da čovek ne tapka u mestu. A koji to čovek tapka u mestu? I onaj koji misli da tapka u mestu ima bar svest o tome, a to je dovoljno da makar promeni položaj u prostoru. Teorije porobljavanja bile su brojne i detaljno razrađene, a teorije slobode bile su na margini. Do slobode se uvek teško stiže: stalno je tražimo, a ona, zapravo, traži nas.

Jelena Paligorić Sinkević (Beograd)

ŠTA NISMO REKLI

Kome ja da odnesem to posuđe? Te srebrne najmanje posudice za soseve koje više niko ne ume

da pravi. Više niko ne pravi rinflajž sa dva sosa, i niko ne pravi ajmokac. Kome da odnesem

mamin miraz, moj miraz, Dubravkin miraz, svete heklane niti koje su nekad nešto značile. Sve te kašičice, tanjire, spremne stvari z ahvatanje prašine.

A kad smo kod posuđa. Ja sam prvi put u tu vikendicu ušla, Dubravka se nije ni rodila.

Sedimo tako Svetozar i ja. U kući nema ni jedne šerpe. Ni jedne posude.

Samo lavori. Soliter bušnih lavora, teget, beliplavi.

Iz čega ćemo da jedemo Svetozare.

Ti samo misliš o hrani.

Iz čega ćemo da jedemo.

Ajde, ženo na spavanje, kasno je.

Ali gladna sam. Nema da se jede.

Uzmi rakiju ako si gladna.

I sedimo tako ja i on, dve limene šolje, u njima rakija, ljuta. On popije svoju, pa popije moju, pa sipa opet.

Iz čega ćemo da jedemo.

Može se ženo jesti i rukama, nad golom zemljom.

Ja imam moje servise, mogla sam da donesem.

Nema da se jede. I jela sam nad zemljom ceo vikend. Svašta čovek radi kad se zaljubi. Prala ruke ledenom vodom na pumpi.

I sledeći vikend. I onaj sledeći. Pogaču, kajmak, masti i luka, aleve paprike, neobranog mleka. Rukama, nad zemljom.

Nije važno, ženo, šta će nam, to su samo stvari.

Da ali to ne menja stvar da je moj sada već odavno mrtvi muž bio jedna svinja.

Stvari u kutijama. Kupanje samo nedeljom. Dlake u odvodu od lavaboa. Zapušena šolja. Nikad oribani šporet. Nikad oribano kupatilo. Potkošulje koje zaudaraju na znoj, vinjak i težak miris duvana. Čašica za dobro jutro, za dobar dan i laku noć. Više puta se jede iz istog tanjira.

Sve je to hrana zašto da se pere.

Biti svinja je stanje svesti. Neoprano telo, neoprani stan i cipele idu u paketu sa prljavom savešću. Moj odavno mrtvi muž u tu je trošnu kuću dovodio razne žene.

Šta hoćeš tebe sam oženio.

Šta hoćeš sa tobom imam Dubravku.

Zna se ko su te žene a ko je moja žena.

Biti svinja je stanje svesti. A ta kuća je bila svinjac i neka smo je prodali.

Trebalo mi skoro pola veka da kažem.

Eto.

Almir Alić (Tuzla, Bosna i Hercegovina)

SLATKI DOM

Komšija je opet sinoć lajao na zvijezde. Snagom sopstvene volje se pretvorio u životinju. Pokazao je da svijest čovjeka nužno ne odvađa od ostatka animalnog svijeta. Lajao je dugo i glasno, sve dok se nije popalilo sva rasvjetna tijela u našoj zgradi. Slušajući prodorno zavijanje pretvarali smo se u preplašene pripadnike istog čopora. Čovjekov najbolji prijatelj ne mora nužno biti dobar i bezrezervno odan. Bjesnilo, baš poput alkohola u komšijinoj krvi, učini da životinja ne odgovara za svoje postupke. Za razliku od njega ostali stanari suglumili razumna bića, svjesni činjenice da loše kotiramo u novoformiranom lancu ishrane.

Čovjek koji laje je obolio od PTSP-a. Toga su duboko svjesni svi akteri besane noći. Boreći se za naše bolje sutra komšija se pretvorio u psa. Laje da nas podsjeti na vlastitu žrtvu. Komšija ne zna da je patriotizam neuzvrćena ljubav i da je država zvjer koja u nagonu samoodržanja jede najbolje sinove. Lavežom komšijagasi zvijezde paleći svjetla na našem soliteru, užasnim zavijajem želi reći da više nema ništa da ponudi i da je boreći se za naš miran san pretvorio se u izvor našeg nemira. Dao je najbolje godine, jurišao je kada se od njega tražilo, pucao kad je trebalo i kada za to nije bilo razloga, pjevao je patriotske pjesme glasnica grijanih alkoholom, cijepao tuđe zastave i rušio domove, grijući dlanove na spaljenim knjigama dječije književnosti. Peko noći jednako duge kao i ova, država je postala civilizovano društvo sa visoko proklamovanim ljudskim pravima. Komšija se tako pretvorio u nakaznog stvora od kojeg svi okreću glavu. Moj komšija se sinoć pretvorio u čudnog psa, psa koji je vlastitoj ženi najgori prijatelj.

Onomatopeji laveža prethodila je vriska i zvuk tupih udaraca koji su dopirali kroz zidove od papira u terminalnoj fazi ljubavi. Osjećali smo jasnu nelagodu uzrokovanu nekonsenzualnim

uvlačenjem u događaj čiji smo postali prikriveni akteri. Eventualni poziv policiji bi se naknadno tumačio kao atak na porodičnu idilu, a odsustvo reakcije bi značilo saučešništvo u nasilju. Istina je da su stresom načeti stanari jedino željeli da se militantne komšije končno i trajno međusobno unište i da se radni narod solitera vrati u prostor blažene ignorancije.

Zgradom se prolamao jeziv zvuk razbijenog posuđa i ženski vrisak: „Prestani me više udarati...“

Nakon toga je uslijedilo nerazumljivo mumljanje dovoljno inspirativno za novi talas neprjatnih zvukova, čija se agresija lagano uvlačila u sve pore solitera. Šutnjom ulazimo u fazu implikativnog poricanja porodičnog nasilja. Postoji li naša odgovornost za nešto u čemu nismo uzeli aktivno učešće?

Uloga žrtve i počinioca nasilja se neprestano mijenja, nudeći sto nijansi sive u prostoru između crne i bijele boje. Kolateralna smo žrtva nasilnogodnosa, koje se perpetuira u diskretnim intervalima između dva opijanja.

S druge strane zida se jasno čuo histeričan ženski glas kako svog partnera naziva „čovjekolikim govnom“, koje je do jučer, poput pasioniranog koprofaga, lizala prije postkoitalnog sna. Zvučno loše izolovan zid koji dijeli naše stanove znao je propuštati i glasno žensko stenjanje u pluskvamperfektu dok je iluzija njihove ljubavi trijumfalno potvrđivana u ritualu tjelesnog spajanja.

„Odlazim zauvijek i nemoj me više zvati! Za mene si mrtav, smradu jedan muški!“

Žamor glasova u hodniku je špijunku na mojim vratima pretvorio u okrugli ekran na kome se odvijao tragokomični igrokaz sa učešćem organa reda i mira. Jedan od policajacaje spremno prihvatio spakovane kofere uplakane komšinice, apatrida kratkotrajne bračne idile iz koje kao suvenir nosi poveliki trudnički stomak.

„Ne pokušavaj da me zoveš. Ovaj put je stvarno gotovo!“

„Nemojte govoriti ružne riječi“, autoritativno je sugerisao

policajac unoseći kofer u tamni prostor lifta, baš kao da se obraća maloljetnom djetetu u nadi da će od njega ispasti valjano ljudsko biće.

Nažalost, nesretne okolnosti odavno oblikuju naše sudbine i sve smo manje protagonisti vlastitih života. Iz nekoliko nasumično izabranih izvjava može se interpolirati kriva koja opisuje komšinicinu nesretnu životnu priču.

Iz susjednog stana dopire glas pijanog komšije: „Šta je prašinari? Gdje ste bili kada je puškom trebalo braniti čast i otadžbinu?!“

Nakon toga je uslijedio jezivi zvuk zalupljenih vrata na stanu, ispred lica zbunjenog policajca koji je s velikim naporom bilježio informacije u svoj maleni blokčić.

Nedugo nakon što su policijska kola napustila dvorište zgrade, pijani komšija je ponovo otvorio prozor i počeo glasno da zavija. Komšije su trikom tonule u virtuelnu stvarnost ušiju ispunjenim vatom, čepovima, pokrivenim slušalicama, ustima punim anksiolitika, sedativa i drugih hemijskih preparata smišljenih da se kratkotrajno otpojimo od destruktivnog mehanizma tranzicionog društva.

Građani pokorni su zorom čekali lift oborenih pogleda. Tiho „dobro jutro“ se jedva probijalo kroz kontaminirani vazduh u hodniku solitera.

Dugo smo čekali lift, udišući hladne pramenove zraka negativno joniziranog tuđom nesrećom. Pogled je plašljivo skenirao dio etaže gdje su u svojoj bračnoj disharmoniji vegetirali ratni veteran teške ruke i trudnica poganog jezika. Ispred vrata njihovog stana stajao je islužen otirač za noge.

Na njemu, krupnim italikom ispisano „*Home sweet home*“.

Ana Stanojević (Zemun)
NOĆ NEČEG BOLJEG

Prošlo je 2 posle ponoći i žurka se otela kontroli. Došla je do tačke kada je retko ko još znao ko je domaćin i gde se zapravo nalaze, a sve je više bilo domaćinu nepoznatih. Sa ulice nadiru: 1) slučajni prolaznici koje je privukla buka, 2) pijanice bez prebijene pare koji bi da još ponešto cugnu, 3) psi lualice koji su videli otvorena vrata a nikada ranije nisu uradili nešto tako divlje i neobuzdano kao što je upadanje na žurku bez poziva, 4) uplašeni od mraka, 5) lopovi kojima će ovo biti najlakša tezga u životu, 6) krivonogi devojčurci koji se nadaju romantičnom upoznavanju, 7) bubuljičavi klinci koji se nadaju lakom seksu, 8) domaćice odbegle od nasilnih muževa, 9) muševci odbegli od žena koje hrču i/ili zvocaju, 10) usamljenici koje je doneo vetar.

10) Usamljenici će bupnuti posred podijuma za ples kao izbačeni iz nekog svemirskog broda, prvi put na planeti sa više od jedne osobe. Nezgrapno će stajati u masi koja pleše, osećati ruke koje ih pljeskaju po licu i noge koje ih gaze i u prvi mah će ih to nervirati. Šta raditi? Pitaće se. Zatim će instinktivno početi da klimaju glavom i cupkaju nogama kao i drugi. Oponašanje je sve čega se sećaju iz detinjstva što je davalo pozitivne rezultate u društvu. Do jutra će steći 125 pravih prijatelja i 412 poznanika i biće još usamljeniji, a vetar će celu noć strpljivo čekati da ih vrati odakle ih je i pokupio.

9) Muševci odbegli od žena koje hrču i/ili zvocaju su posebna sorta. Ima ih mršavih i pogrbljenih, ima ih velikih i mekih. Žurka je žena kakvu su oduvek želeli i ulaze u nju na hiljadu načina, a ona ih prima uvek raspoložena. Ako ste mislili da su to pijani srednjoškolci što povraćaju po naslaganim jaknama u spavaćoj sobi i što odvaljuju WC šolju iz ležišta kada je obgrle,

pogrešili ste. To su muševci odbegli od žena koje hrču i/ili zvocaju. Ovde oni imaju 20-30 godina manje, lagani su kao baletani i od silne sreće rade sve što nikada ne bi kod kuće: zapodevaju tuče, preispituju svoju seksualnost, sklapaju poslovne dogovore na stranim jezicima koje trezni ne govore i povremeno uzvikuju: „Umukni, debela kravo, umukni!“

8) Domaćice će tačno u ponoć, kada njihovi nasilni muševci dohvate daljinski i zabrundaju „Bravo, Nole!“, ugledati sobu koja svetli raznobojnim svetlima. Posmatračće taj izvor života nekoliko minuta i, ohrabrene stalnim pristizanjem raznoraznog sveta na žurku, ogrnuće tanke pelerine i pridružiti se masi. Na žurci će razrogačeno posmatrati društveni život, pojuriti u kuhinju da se saberu i smire, zatim će ugledati oklagiju, tepsiju i još neke primamljive stvari i do jutra će napraviti 7 pita koje će gosti u slast da pojedu. Zatim će se vratiti u stan, opkoračiti svoje muševce koji su zaspali u fotelji i zadovoljno voditi ljubav punih 11 minuta posle čega će uslediti planovi za krstarenje Mediteranom i možda još jedno dete, ako im odobre kredit za stan.

7) i 6) Bubuljičavim klincima će se ostvariti san krivonogih devojčuraka, i obrnuto. Svako će dobiti ono što nije želeo.

5) O lopovima sve najbolje, a posebno o njihovim veštima prstima u crnim, silikonskim rukavicama koji ne ostavljaju kompromitujuće tragove. Nisu oni uvek želeli da budu to što su postali. Nekada su samo želeli da odu u cirkus. Lopov-dete je puštalo plavo-srebrne zmajevce ka nebu i zapitkivalo tatu: „Je l' danas idemo da vidimo slona u cirkusu?“, a tata je uvek odgovarao: „Znaš da smo rekli sutra.“ Lopov-dete je naučilo da se iskrada iz svoje sobe, da tiho iz tatinog džepa izvadi novčić za kartu za cirkus, da još tiše poljubi voljenu mamu koja nijednu odluku u životu nije umela da donese sama, pa ni tu da svojoj

deci ispunjava skromne želje, i da samo ode gde želi. Put do samostalnosti je trnovit, ali koristan. Sada iskusni lopov može umereno da uživa u žurci, ne previše, da mu nakit ne bi ispao niz nogavice, i može da bude zadovoljan sobom, može čak i da se ponosi, ako nije previše strog prema sebi. Lopov može da ostane na žurci ako mu je zabavno, a može i da ode pravo kod dilera da rasproda robu, pa da kupi sebi nešto što želi. Mogućnosti lopova su mnogo veće nego mogućnosti većine ostalih na žurci.

4) Uplašeni od mraka su došli na osvetljenu žurku i taj udar svetlosti ih je oborio na pod. Da je strob bio samo malo jači, prošli bi kao dinosaurusi u susretu sa kometom. Sad se četvoronoške kreću po lepljivom podu, pitaju se šta ih je to snašlo i uče da cene ono što su imali u tami.

3) Ako dovoljno dugo ostanu na žurci i ako se zalihe alkohola i ostalih stimulansa ne iscrpe za to vreme, psi lualice će u jednom trenutku početi da čiste desni koncem za zube i da hodaju u visokom potpeticama. Ovo je veliki dan za pasji rod i, čak i ako ga ne iskoriste za neki malo veći skok u evoluciji, blagi pomak je već napravljen. Pomak, po pomak, i na pse će se u budućnosti gledati drugim očima, ne samo ovim sažaljivim ili, u najboljem slučaju, prijateljskim. Za sada psi koriste sudbonosnu priliku da njuškaju po kanti za đubre i da cvile kada ugledaju golu mušku zadnjicu u WC-u.

2) Pijanice su ostale bez prebijene pare jer su, kao što pretpostavljamo, sve potrošili na alkohol. Teturaju po stanu, vid im se muti i samo ih još dobra sreća vodi do stola sa viskijem. „Daj jedan dupli,“ kaže sebi. Brlja po stolu, prosipa na nekog ko – ma da li je moguće? – četvoronoške prolazi ispod stola, uh, moraće da prestane da pije... Ako smo mrzovoljni, reći ćemo da će tela pijanica sledećeg dana biti pronađena kako plutaju sa konzervama Coca Cole po reci, a ako smo manje mrzovoljni,

upoznaćemo jednog pijanca sa bogatom manekenkom koja je pobegla od nasilnog muža, te će ih iskra strasti i lošeg rezonovanja spojiti i spasiti pijanca od reke, a manekenki natovariti na grbaču još veću nevolju od nasilnog muža (koji nije baš bio nasilan, to ovde moramo da priznamo, samo je voleo da je šljepne po dupetu ponekad).

1) Slučajni prolaznici koje je privukla muzika će, naravno, shvatiti da im muzika nikako ne odgovara, da oni ne vole rege, ako se vrti rege, da su alergični na tehno, ako se vrti tehno, ili da ih iritira rok osamdesetih, ako je to ono što se pušta. Provešće veći deo večeri u svađi sa DJ-em, a neki će čak uspeti da dođu i do neuhvatljivog domaćina kako bi mu se požalili. Ipak, po zakonu inercije, ista muzika će nastaviti da kotrlja dok je ne promeni svemoguća ruka.

I uprkos žalopojkama, razočarenjima i neispunjenim očekivanjima, gosti će u žurci osetiti neki uzbudljivi, uzavreli grotlo mogućnosti, iz kojeg samo što nije iskočilo nešto mnogo dobro, nešto što su tako dugo čekali, a nisu znali da je to to. Iza svakog ćoška, možda baš u isповraćanoj lokvi na terasi, ili na krevetu prekrivenom golim telima, negde je ta prilika da život krene onim putem o kojem su davno nekada sanjali.

Ivana Prokić (Beograd)

IGRA

Već na početku prvog razreda, Zonka bi ponekad posle škole odlazila Seni u posetu. Do Senine kuće stizale su kroz zlatan i crven, od jeseni užaren, kostolački park. Asfaltirana stazica, mestimično izrovarena, presećala je šumske delove svojim oblikom kao osmica. Putovala je u beskraj kroz grmlje i negusta stabla platana, kestena, breze, bora, klena i jablana. (Između leptirskih krila osmice, na mestu gde su se nule dodirivale, mirisala je, s kraja proleća, jedna jedina lipa u parku. S vrelinom leta, oživljavali su njeni narandžasti listovi crne poledine i odvajali se od grana. Leptiri su se razletali u parovima i jedan drugog jurili u oblacima mirisa.) U centralnom delu pratila je špalir dečjeg drveća ili, naprotiv, artritismom kloniranog starca: malih stabala dudova. Razgranatih zgrčenih udova, čvornovatih zglobova, razbarušenih krošnji, stalca su gestikulirala svečano i teatralno. Niskog stasa, krhkih tela, tronuto oborenih glava u naklonu operskog asa il' maestra dirigenta na aplauz za životna dela...

Njih dve bi zbacile s leđa školske torbe u podnožja primadona i zagazile u njihove skute podižući s lebdećeg tla žute volane njihovih žipona. Marširale bi po šuštavim šlepovima šarenog šifona od lišća raspršujući ih svojim štifletama na šnur u potrazi za zemljom, čvrstim tlom, negde duboko pod njima. Šifoni bi se, kao usnule crvenperke i zeleni afrički papagaji, kanarinke i ružičaste čaplje, ili neke druge egzotične ptice, prenuli iz sna i uzletali s legala glasajući se promuklo. Onda bi grabile raspušteno pramenje dudovih grana i verale se na dva susedna stabla, svaka na svoje. Hvatale su se za čvorove i besile rukama, obuhvatale zgrčene udove i besile se i nogama, u svojim obesnim vratolomijama po s poštovanjem pred njima spuštenim raskuštranim glavama. Dudovi su stoički izdržavali to

što ih raščupavaju i pentraju im se na glavu.

Nakon što bi kod Sene pogledale crtani u 7.15, otac je dolazio po Zonku. Često snužden (možda zbog propuštenog Dnevnika), Izegrim, krio je nervozu pred stranim licima ogrtanjem svojih gestova bezrazložnim smehom, prenapadnom ljubaznošću, isforsiranom familijarnošću.

I ovog puta se, čim su izašli iz Seninog stana, narogušio. Bio je tmuran kao vreme pre onog današnjeg predvečernjeg pljuska – pravog ranonovembarskog izliva, od kojeg se i u udubljenja načetog betona stazice u parku izlilo raskvašeno tlo. Voda se caklila u memljivom mraku, pod zamagljenim svetiljkama uličnog osvetljenja i u blatnjavoj kaši okolo.

„Ne juri kô muva bez glave! Pazi gde staješ!”

Povremeni udari vetra zanjihali bi grane velikih stabala iza dudova, i s njih bi uzleteli žuti rojevi — zlatice s breza i sitno, uplesnjivljeno, lišće jablanova. Na umoljčavljene begunice s odmorišta obrušavale su se, kao k jugu zakasnele bregunice, crne čiope: već vidno retke širokokrile senke s platana, dlanovi klenova i sedmoprste šake kestenova. Zlatice su, trepereći unezvereno, naletale pod mrka krila te usamljene nagorele lastavice i grabeće nepoznanice, šake senke alavice.

Riđe platanove letačice i latice od zlata podizale su se u lepetima vetra, povezane nevidljivim zakonitostima jata, da bi već u sledećem trenutku širokim slalomima ispisivala u zraku po lemnikasta dok su se one njihale u ujednačenim frekvencijama i lagano, poput perâ, spuštale na zemlju.

Zonka je trčkarala ispred oca. Zaneseno je pratila šumski bal, plesačice bez konaka, krugove valcera iskona: znakove večnosti po obodima stazice. Zaletala se k lisnatim iskrama žirandole, dok se gase, ruke širila da ih ogreje u tom žutom vihoru, na toj logorskoj vatri i varnicama koje su u treptajima, nežno kao leptirova krila, sletale na tle. Dok je ona uzdizala lice k nebu, otac je zimogrožljivo gnjurao između podignutih revera, a velike šake gurao u plitke džepove svog ibercigera, nepostavljenog

mantila.

„Budeš li mi pljusnula u baru, teško tebi!”

Njegove reči gubile su se u fijuku vetra, huku među ogolelim granama, šuštanju sasušenog lišća u krošnjama, šapatu pod nogama i koracima šljapkajućim po plitkim baricama. Na opomenu bi stala, kao probuđena iz nekog noktambulskog sna, i spustila ruke, podignute žudno k darovima divovskih stabala. Već sa sledećim naletom vetra ponovo bi potrčala, omađijana, ka gracijama kolosala: bacale su, s drugih planeta, sudbinu u obliku letaka.

Sad mi je život duži zajedan dan. U zagrljaj se spuštao veliki list kestena. Sledećih desetak metara bile su opet samo breze.

Nema veze. Rastezala je prste da što više listova primi na svoje nedostatne dlanove. Više manjih biće kao jedan veliki dan...

U snoviđenju i zenice su se širile, a razdraganost je vrelinu ubrizgavala u ledene obraze.

Evo, opet veliki listovi silaze. I baš kada su se oči, od uzbuđenja zrcave, uprle uvis, u jedan zaista krupan, ni još sasvim suv ni više mlad list, za račvastu naprslinu cipele su zapele i, ruku raširenih u očekivanju, pala je na raskvašeno tle. Izненаđena bolom, setila se očevih opomena. Pokušavala je, u magnovenju, da se brzo pridigne dok se on, korakom ubrzanim u besu, približavao crvenoga lica baš kao listovi malopre. Slepoočnicom je, u nekoj izmaglici, još videla list koji se lelujavao u vazduhu.

Nekoliko koraka unapred silina šamara pogurala ju je. Blatnjav asfalt, pun opalog lišća, potrčao je, a onda se ceo pljusak velikih šaka utopio u suzama razvodnjene obrise.

Put do kuće nije ni primetila. Skinuvši ukaljan kaputić i mokre pantalone, legla je u krevet, a san je počeo da ophrvava natečene i otežale kapke. I taman kada je jedna zlatna ptica, treperenjem svojih blistavih krila, ublažavala težinu svoga tela i usporavala sletanje, šum naglog trzaja glave utonule u jastuk i grcaj skorašnjeg plača preplašili su je, kao senka jedne velike šake koja se, munjevito brzom lovca, spuštala na nju. A ptica je krilima mogla da obuhvati sudbinu celog sveta.

Aleksandra Jovanović (Vranje)
OVAKO MI JE DOBRO

Kada je otvorila oči, već je bilo kasno. Kada su joj bose noge dodirnule pod, nije se stresla. Navikla je na to. Izvukla je gaće iz dupeta i sporo se dovukla do kupatila. Prala je zube punih pet minuta. To je obavezno i nikad se ne preskače. Zato su i ostali beli, i pored godina pušenja. Njoj je tek dvadeset treća ali nikad se ne zna. Bolje da ne skraćuje pranje. Njenoj su majci poispadali svi zubi, jer nije imala vremena za te gluposti, kako je pričala. Ne bi želela da se njoj to desi. Gleda u svoj odraz nekoliko sekundi i ne sviđa joj se to što vidi. Nikako. Bledo, izduženo lice i podočnjaci do brade. Tako bi rekla. Bar ima dupe, ako ništa. Uхватила ga je rukama i stisnula, da se uveri da je još uvek prave veličine. Ne sme da smrša, ni pola kilograma više. Dok se tušira, misli kako opet mora da da pare za taksi. Ode jedna pakla. Dobro istrlja pičku, jer ona mora da bude čista, uvek. I da miriše. Jednom je isprskala parfemom ali neće više, jer je nenormalno peklo. Posle je čula od drugarice da se to ne radi, da se pička sama čisti. Kakva glupost. To je pomislila. U odlasku dovikne babi u kući pored da je otišla, pa nek prenese njenima. Drago joj je što nisu tu, pogotovu otac, sa jeftinim, kineskim patikama i tesnom majicom sa printom. Žuri putem i zamalo se saplete o veliki kamen. Psuje. Psuje što prokleti put nije asfaltiran i što živi u selendri. Pali cigaretu dok joj se ruka tresе. Obeća sebi da će danas piti samo kafu. Možda sok. Ali ništa više. U taksiju pali još jednu, jer je vozač njen komšija. Voli vetar izjutra, kaže. Smeje se na njegovo pitanje o udaji. Taksista joj namigne i pita da li sluša momka. On nju sluša, tako mu kaže. Misli da je seljačina ali mu ostavi bakšiš. Tek kasnije se seti da joj fali za cigarete. Opet psuje. Gazda je pogleda ispod oka. Zna da je osuđuje što kasni. Smena joj je od četiri popodne, kako je uspela da zakasni. Gazda je dobar ali bi mu svašta rekla. Nije se on jebao celu noć

pa se komirao. Nije on ustao u šest da se dovlači kući, još uvek mamuran i smrdljivog daha. Svašta bi mu rekla al samo ode u wc da navuče uniformu. Kuva sebi kafu. Nije stigla ni da je okusi, već joj neki deda traži vinjak. Matori alkoholičari. Deda kaže da uzme i sebi jedan. Što da ne. Kad je već glup da joj plati. Ide od stola do stola, nosi čaše od stola do stola. Toči pivo, pa i sebi natoči malo. Jedna krigla, neće više. Mnogo se smeje. Stigne joj poruka od njega. Misli da je bila dobra sinoć. Bilo je baš dobro kad joj je stavio ruku preko usta, da bude tiša. Poslušala je, mada bi volela da je probudila njegovu glupavu babu, u sobi pored. Neka čuje šta rade, ta dlakava baba. Smrkne joj se kad vidi grupu gimnazijalaca. Opet će da sede na vodama i jednoj kafi. I ona je tako, nekada davno ali sad ima posao. Ima svoj dinar. Ne znaju oni kako je kad šetaš gore dole i točiš česmovaču. Ponudi se da ih časti. Jedno, ili dvoje. Za više nema. Nasmije se, glasno. Jedan mali je odmerava. Ako ima više od šesnaest. Nema ni bradu. U odlasku malo vrcka. Šta je tu loše, nije ništa. Mnogo joj je vruće. Traži cigaretu od jedne devojke, zna je iz viđenja. Lezbejka. Malo flertuje, zanima je kako izgleda taj njihov seks. Hladi se sveskom i vuče velike dimove. Piša stoječki, malo pognuta. Ne dao Bog da sedne na tu dasku. Ko zna čega sve tu ima. Taman je skinula te kondilome, šta li već. Osetila je nalet mržnje prema njemu ali se brzo pribrala. Nije bilo namerno i sada je sve mnogo bolje. Mnogo bolje. Brzo pusti vodu. Nije prošlo ni deset, a već je pijana. Samo što se to ne vidi. Možda se čuje, u smehu, ali se sigurno ne vidi. Jedina dobra stvar koju je nasledila od oca. Kako u tako malu tebe stane toliko pelinkovca. To je tajna, kaže. Pijem, ako platiš, kaže. I što da ne. Sve su to muške budale. On je zove, da dođe. Ali ne može još. Dok ne sabere sve. Računa koliki joj je bakšiš. Malo. Psuje u sebi jer joj je šanker opet ukrao bakšiš. Govno. To isto govno joj šalje poruke gde je i što ne ide da spava. Zna ona kako sa takvima, uvek je znala. Zove taksi i moli se da ne dođe onaj isti. U birtiji ima puno dima. Miriše na pišačku i znoj. Muški. Naručuje pelinkovac, dupli. On, taj njen, samo njen,

peva. Kosa mu je mokra, a košulja skroz otkopčana. Treba malo da smrša. Mada, neće da mu kaže. Eksira i ustane da igra. On i svi je gledaju. U glavi joj prolazi tekst jedne uspavanke. Krajničkom oka primeti da se mršti. Ali ljubavi, mogu samo da gledaju. Kasnije, dok je pribija uz umazane pločice wc-a, može da oseti koliko je popio. Pogodila bi broj čašica, tu nema sumnje. Nemoj ovde, vidi ni vrata se ne zatvaraju.. Dok mu puši, suzdržava se da ne povrati. Samo tako, kaže on. Ona se pita kad se poslednji put istuširao. Ali nema veze. Popravlja karmin. Eksira, pa još jednom. Vidi ga kako peva nekoj debeloj ženi. Ta žena plače. Drugarice je teše. Mora da ima preko četrdeset. Propala. Može samo da sanja da ima nekog takvog. Ovde su svi nesrećni, propali. Gde li su im to poispadali dani, pomisli ona, ali samo to. Neće sebi da kviri provod. Samo još jedno, ili dva. Odvlači je kod njega, pospanu, ne baš svesnu. Pobuni se kad joj pocepa gaćice. Te su joj bile omiljene, crvene tange sa čipkom. Nema veze. Misli da li je dobro izvila leđa. Uzdiše što bolje može. Cima je za kosu, jako. Vadi ga i obrće je. Izgleda srećno, bar iz njenog ugla. Stvar je u načinu kako se nekome uvučesh pod kožu, a ona to zna. Nakon trećeg puta, oseća da je otekla i suva. Čuje ga kako se pere u kupatilu i opruži se na krevet. Skuplja noge i gleda u modricu na butini. Oćeš opet. Ona ne bi baš ali kad je već tu. Zna da je voli, čim je toliko hoće. To što joj ne da da mrdne, to je od ljubavi. A ona zna da je ljubav sve. Budi je oštar bol u glavi. On spava i cure mu bale. Umorno trepće. Proguta lek. Dok se oblači, opazi mrlju od krvi na čaršavu. Jedva se vidi. Ko zna od čega je. Napolju je nebo svetlo i pomalo roze. Pali cigaretu dok joj vetar gasi plamen i mrsi, sada već masnu kosu. Psuje. Ruke joj se opet tresu. Gasi je na pola i uđe u taksu. Kola za sobom ostavljaju oštar miris benzina. Mraz je.

Jana Rastegorac Vukomanović (Beograd)

GASTRO

Али есть то место али его нет

Kada dodirnem prstom tamo gde je na telefonu crveni kružić, osetim blago tištanje u donjem delu stomaka. Podliji sam od lopova i to što radim podmuklije je od prostog i naivnog piljenja voajera.

Ali mene dovodi do ekstaze.

Moja ekstaza je trbušna, dupljasta, sluzava i crvotočna. Kako drugačije, kada snimam samo po hodnicima bolnica i domova zdravlja.

Dok piljim u nadograđene i cvetno oslikane nokte na veštačkoj, loše urađenoj šaci žene koja sedi prekoputa i čeka da je prime na rektoskopiju, u ušima su mi slušalice, a moji prsti premotavaju iznova i iznova taj snimak njih dve, koji mi noćas nije dao mira.

Ona je već prešla četrdesetu – a između donjih delova digestivnog trakta i bubrega – dvadeset godina je provela negujući bolesnog oca i zanemarujući sopstveno zdravlje i, eto sad, eto je tu, pored šaltera za nefrologiju sa staricom koja čeka da je primi flegmatični sedi gastroenterolog koji pacijentima ispriča po koji vic i napravi dobroćudnu šalu na račun medicinskih sestara, pelene je menjala ocu, a majka joj je takav skot – jer svi su je redom odjebali kad se razbolela, nema vremena ni dečka da nađe, ni nekoga da je bar kresne, jer ko bi nju sad. Slabo se poznajemo, gospođice, odvraća starica, da bismo zalazili u takve intimnosti. Ma hajde, vidim ja da ste vi svašta prošli, pa vam eto pričam bez dlake na jeziku jer takav je moj život, zaista, kurva jedna – toliki skot da joj ništa od očeve kuće nije ostavila – Draga moja, ja vas razumem, ali hajde da taj razgovor ipak ne vodimo ovde. Ne ovde? A zašto? Baš, baš ovde ga treba voditi.

Ovde i samo ovde. Eto i vas sigurno svašta muči. Da, muči me, naravno, ali mislim da nije neophodno da to znate. Ok, ja vas ne teram da mi pričate, ali možda će vam biti lakše, jer u vašim godinama čoveku ne ostaje drugo nego da se požali, kad već stvari ne mogu biti dobre, onda barem da razgovaramo, znam ja to po mom ocu, on je bio veoma težak bolesnik, pelene sam mu menjala, nije mogao da se kreće i znam to sve, tu potrebu za govorom, za pričom, čak za ponavljanjem, ispovedanjem, to je ono što proizlazi iz svake bolesti, to je neizbežno, neizbežno je to – ni kad sam dobila ove rakčine rospija nije smekšala – svakog trenutka me mogu prozvati, pa makar zbog toga vas molim da se okanete razgovora sa mnom. Vi ste elegantna žena, verovatno ste obrazovani i ko zna kako vam izgleda neugledna osoba poput mene, mislite sigurno da sam pomalo i luda, ili psihički nestabilna, kako god vi to u sebi zvali, vidim da ste sigurno vrlo inteligentni.

Doktor me proziva, pritiskam *pause* i ulazim. Verovatno sam jedini ovde koji nije bolestan. Jedino ja *želim* da budem na tom mestu. Pita me kako sam. Daje mi flašu. Pijem gadan rastvor balonastog ukusa.

Smeštaju me na nešto nalik providnoj stolici sa dubokom nošom. Iz mene polako izlazi dugačak sedefasti, nežnim nijansama obojeni feces. Na početku, mešavine i suptilni prelivu ljubičaste i plave, duga traka predivne i najčistije ciklama boje. Žute mrljice. Duge svilenkasto gipke crvene niti. Po ivicama rascvetana narandžasta. Zatim nekoliko uzastopnih prstenova plemenitog tirkiza, prošaranog crnim linijicama. Poneka zlatna kap. Beličasti odsjaj. Zelena koja se poput trave probija uz pukotine. Svi čutke gledaju. Smrad isti kao i uvek.

Feces se pakuje i pažljivo odlaže u zamrzivač. Zapisuju. Ispraćaju me pozdravom i prozivkom sledećeg pacijenta, ali ja ne znam gde sam. Izgovaram reči, hodam, ali ja nisam više tu, nisam više onaj koji sam do tada bio. Minuti koji prolaze, rastojanja koja prelazim daleko su, oni više nisu moja stvar. Oni

se ne događaju, oni se ređaju, nižu, bez kumulacije, bez punoće značenja. Stomak mi je tako šupalj da bih da se izdignem, da blago otklizim bez koraćanja. Telo je lagano, bez težišta, kao pri smehu, ali smeha nema, nema kikota koji trese, nema grubog pokreta. Sve je kao tamponima umekšano i plišano. Ruke mi vise i ne posežu ni za čim. Jezik nepomično i potpuno opušteno leži u ustima. Grkljan obavija povetarac.

Ne znam kako, napipavam telefon, a moj pogled naleće na onu crvenu tačku. Uključujem unutrašnji mod. Trbušna maramica počinje da se oblaže prijatnom vrelinom. Naslućujem da će biti sjajno-ružičasta. Po njoj se rastvara plivajući osećaj. Nešto kao prozračno plavo-zeleno nebo. Umoran, shvatam koliko sam dugo već bez mučne krivice, bez samooptužujućeg prenemaganja i moralnih dilema. Osećam ogromnu zahvalnost što mogu da budem kiborg. Kao da sam odjednom neverovatno blizak bogu o kome ništa ne znam, niti sam, bar ne namerno, pokušavao da saznam. Odjednom mi je potpuno jasno ko je on, jasno mi je kako smo različiti, kako ja ne imitiram njega niti on mene. Prvi put shvatam da nekoga mogu da volim i da to može biti on.

Dobro pamtim svaki svoj feces, ali nijedan nije bio kao današnji. Razmišljam o tome zašto je baš onaj razgovor ispao tako poseban kada je prošao kroz moje telo i, preveden u nove hemijske supstance, reagovao sa mojim enzimima. Dok sam ga slušao, osećao sam da se događa nešto posebno. Zbog toga sam, i pored jake griže savesti, preslušavao do besvesti. Kao da sam želeo da mi svaka reč postane jasna. Da ne bude ničega zaboravljenog. Razumevaao sam koliko smo zaboravna bića.

Već sam donekle sposoban da predvidim kakve će vizuelne efekte proizvesti koji osećaj, ali i dalje uvek bivam iznenađen. Intencionalnost je podrivena. Zapravo tu voajerstva i nema. Postoje moja opsesija, moja manija da budem tamo gde je bolesti, potpuno na drugom nivou, moja nemoć da zaustavim procese koji se događaju mimo mene, a u meni, i koji me na

neki čudan, sedefasto-sluzav način leče. Oslobađaju od straha i pohlepne želje. Oni gube svoj otrovni smisao, kada se zna da će se pretvoriti u neštozadivljujuće, oni više nisu ni razorni ni opsceni.

Sedam na klupu i odjednom vidim, kroz prelive fecesa koji su mi još jasno pred očima, majčin lik dok sam odlazio iz staračkog doma. Ostavio si me, uzeo sve za sebe, oprao savest time što si mi ovo platio, ali ti moju bolest nisi u stanju da podneseš. Nije to mogla da izgovori ona, jer nije više govorila, ali izgovorile su mnogo više njih dve. U moj podmukli skriveni mikrofoni trbušnih želja. U moj skupi unikatni organ za esetsko varenje sopstvene nemoći.

Nataša Milić (Beograd)

SADA

Večeras odlazi na kraj sveta. Putovaće autobusom do Beograda, leteti od surčinskog aerodroma do Moskve, pa onda do Varandeja, odakle će ga helikopter, ukoliko arktičke oluje dozvole, odneti na naftnu platformu u Pečorskom moru. Šest meseci među morževima nećebrzo proći; biće mu poput šest ruskih zima, ali više ne može nazad. Prijatelj je dao reč za njega, prošao je silne testove i naprimao se vakcina. Sa svojih dvadeset šest godina zna da se prilika za promenu sudbine ne propušta. Ipak, oseća da će svaki dan na platformi Pirazlomnaja biti mala ledena večnost. Kraći ne bi bili ni dani u Dohi, da je tamo pošao. Snežna ili peščana pustinja, kakva je razlika? Tako misli sada, idući kod nje.

Ona je dobra devojka. Suviše pametna i fina da mogla njega da zavoli. Uviđao je to, ali mu je bilo tek dvadeset šest godina i svakog trenutka je mislio na nju. To je trajalo duže od godine. I sam se čudio što ga toliko drži i što ne može da misli ni na šta drugo, ali nije prolazilo niti mu je dosadilo. Odluku da se okuša na Arktiku doneo je na tuđ podsticaj, takoreći bez razmišljanja.

Svejedno, treba to završiti. Večeras putuje u novi život i neće se osvrutati. Čak i kad prođe šest ugovorenih meseci, a on dobije mogućnost da ode na kopno, neće se vratiti kući. Možda će ugovoriti nove mesece u naftnoj nedodžiji, severnoj ili nekoj drugoj, a možda će samo pokupiti zaradu i poći negde gde se brže zaboravlja.

Ne pada mu na um da joj piše. Neće poslati nijednu poruku. Možda bi se, kao i do sada, pretvarala da ne razume. Možda mu ne bi odgovorila.

Sve će joj reći sada. Sam, u lice.

Pa šta ako će glupo izgledati dok bude govorio? Ona je ionako mnogo pametnija od njega. Smejaće se ili će ga žaliti, ali sigurno

neće moći da ga voli, pa onda i nije važno kako će da joj izgleda.

Sinoć je dugo, sve do sitnih sati, šetao ispod njenog prozora. Čak i kada su sesvetla u ulici pogasila, stajao je tamo i gledao u mrak. Posle se vratio kući, zapalio cigaretu i još izvesno vreme sedeo besposlen, udubljen u razmišljanja o njoj. Zaspao je i sanjao nešto radosno, sreću kojamu je odmah pri buđenju iščezla iz sećanja. Verovatno zato što nije sanjao nju.

Cvokotavo svirtanje ga zatiče za stolom. Dremao je u sedećem položaju, neprijatno ukočenih udova. Jutra su još hladna, iako sa druge strane zatvorenog prozoramirišeproleće.

Pred njenom zgradom uzleću golubovi. Ona će uskoro izaći jer u sedam sati ide na posao.

Trgala ga je misao da će je ovoga jutra, upravo sada, dok musav i nerazbuđen stoji na ulici, videti poslednji put.

Ne, ne može to tako.

Penje se i pritiska zvono na njenim vratima.

*

Budi je gukanje i lepet krila ispod prozora. Odvratne ptičurine! Ne seju i ne žanju, a svakog jutra jure nebu pod oblake kao da bez njih ne bi svanuo novi dan.

Suncejoj paliočne kapke, vreme je. Surovi zraci je šibajupo čelu iobrazima. Mora da se ustaje.

Sanjala je san koji je bio sav od radosti, a koji joj je, pri sudaru sa dnevnim svetlom, ostaviotek maglovitu čežnju i bol u grudima. Zašto li je, kada već ne može da se probudiu tuđoj koži, uopšte otvarala oči? Ah, pa da, treba da pođe na posao, da radi i zaradi kako bi pregurala još jedan nepotreban dan.

Sat otkucava. Nema vremena za razmišljanje, čak i kad bi imala o čemu.

Uspravlja se uprkos razdirućem bolu u leđima. Učinila je to naglo, kao da se kažnjava. Ukočeni mišići cvile, sklupčano telo se nevoljko ispravlja, a umor i jad od juče čekaju tačno tamo gde

ih je ostavila. Prodavnica, međutim, neće čekati i devojka žuri, žuri da ono što mora biti bude što pre.

Jednom je pogrešila i krenula krivim putem, a taj izbor ju je doveo ovamo, do male varoši bez imena, pravo do otečenih nogu i bolnih krsta, u jaram iz kog se neće izbaviti. Teglice dok ne posustane i skapa. Možda će se malo propinjati, ritati se kao sva glupa marva, da bi se od mnogih udaraca među rogovesmirila u uzaludnosti postojanja. Praviće male izlete, bežati u pijanstvo ili ljubakanje sa tuđim muževima, po kolima i mračnim haustorima. Posle će plakati, povraćati isamu sebe prezirati, ali će joj, tako prezrenoj, biti lakše dalje da roni kroz glib.

Neće maštati o menjanju sudbine jer zna da bolje nije zaslužila.

Neće učiniti ništa veliko. Neće promeniti svet. Samo će se ona sama menjati — nagore.

Varaće u merenju i odvajaće deo pazara za svoj džep. I drugi tako rade, zar ne?

Sadzaboravlja snove, a uskoro neće ni sanjati, baš i kada bi imala o kome.

Niko je neće zavoleti. Zašto bi iko nju voleo?

Čak i tihi čudak što se mota između zgrada uskoro odlazi. Neće ga sretati u svitanje niti će se truditi da u brzini odgovori na njegove odmumlane pozdrave. Čula je da je dobio posao na naftnoj platformi u Rusiji, negde na krajnjem severu. Zadivila ju je smelost da se izvuče iz učmalog života kao iz stare košulje, ali joj nije milo što ide. Već joj nedostaje, iako verovatno nije ni krenuo na put. Zar ga nije videla na ulici, tačno ispod prozora?

Polazi da proveri da li je momak otišao.

Zaustavlja je zvono na vratima.

Tanja Milutinović (Beograd)

PRST

Jednom je predsednik jedne velike zemlje okupio na prijemu kolege državnik susednih zemalja i u želji da ih što toplije ugosti ponudio se da im lično iseče komad vrhunske pršute iz svoje privatne sušare. Uzeo je omiljeni lovački nož i zajapuren krenuo da delje sušenu polutku. Njegovoj supruzi se ovaj domaćinski gest nije nimalo svideo, jer naravno, gde još ide da se predsednik hrve sa sušenom polutkom, ali ovo je bio patrijarhalan domaćin čovek i vrsan lovac koji se često nije libio da sam tranžira svoj ulov, te je poželeo da svoje vešto baratanje sečivom demonstrira i uvaženim kolegama. Supruga mu je prethodno iz druge sobe javila telefonom da nipošto ne seče polutku sam, jer ne samo da nije imala osećaja za njegove muževne hobije, već je bila i vegeterijanac, pa mu je umalo uložila protesnu notu i naglasila da ona neće prisustvovati ovoj izlišnoj ceremoniji. Pokazalo se da je njeno negodovanje bilo na mestu. Dok se trudio da odseče lepi tanki list pršute, nesrećni predsednik je uspeo da poseče sam sebe. Rana je bila povelika, duboka i nastalo je krvoliptanje. Posluga se namah uspaničila i pozvala doktora koji se stvorio gotovo istog trena. Supruga je dotrčala i onesvestila se čim je videla krv, pa su i nju morali da zbrinjavaju, a sa predsednikom su se odmah uputili u najmoderniju privatnu kliniku. Skromni Otac nacije se uzjogunio i izrazio želju da ide u običnu zdravstvenu ustanovu, jer ono što je dobro njegovom narodu dobro je i njemu. Odvezli su ga do državne bolnice, gde se slučajno zatekla hrpa novinara koji su ga uslikali kako ulazi podvijene ruke. Doduše, nisu videli da je on izašao na sporedni ulaz i da su ga odmah potom sproveli u moderni eskluzivni bolnički centar.

- Predsednik povređen na službenoj dužnosti! – utrkivali su se mediji da objave važnu vest.

U međuvremenu, prva dama se pribrala i davala izjavu za novine – njen uvaženi supružnik se, dok je delao za dobrobit svoje zemlje, gadno posekao, takoreći prokrvario za otadžbinu - Rana je ogromna, ima krvoliptanje – rekla je kroz suze, a njegovi najbliži saradnici su je tešili.

Ministri su sazvali hitan telefonski sastanak.

U bolnici, najmiliji kolega predsednikov, ministar finansija, lelekao je na sav glas, pokušavao da celiva ranu, dizao očajne poglede ka nebu, i neutešno ridao. Prizor je bio jako potresan, jer svi oko prvog čoveka, uključujući i medicinsko osoblje, plakali su kao kiša i žalili predsednikov prst.

Predsednik je pokazao odvažnost. Bled i uspravan trpeo je stoički ovu žrtvu za narodnu dobrobit.

Krv je probijala kroz zavoje, i bacala prisutne u pravu histeriju.

Jedan kolega je ljubio ruku, drugi je tepao – Izdrži prstiću - dok su doktori obigravali oko predsednika, a medicinske sestre besomučno klomparale na sve strane.

U bolnici se slučajno, ili namerno, našao i jedan nadareni književnik, te je čitav događaj pretočio u stihove, pravi mali panegirik predsednikovom prstu. Skoro istog momenta stihovi su preplavili internet i štampu, pa su tronute učiteljice zadale deci da nauče ovu pesmu napamet. Priređeno je veliko školsko takmičenje u recitovanju i priredba u čast predsednikovom prstu.

Kao po komandi, po svim školama krenule su priredbe, a po državnim ustanovama su se takmičili ko će više ožaliti postradali ekstremitet. Direktori javnih preduzeća bili su naročito ažurni - u momentu kad se strašna vest pronela, zaustavili su proces proizvodnje i uveli sat vremena žalosti predsednikovom prstu.

Odmah je nastalo utrivanje među direktorima, pa su najsenzibilniji proglasili neradno tročasovlje. Kad su stranačke kolege shvatile koliko su direktori odani, nisu mogli a da se ne priključe opštem bolu, jer bol prvog čoveka mora biti opštenarodna bol, naravno, dok se suprotno ne podrazumeva.

Potpredsednik stranke je kroz suze izjavio:

- Ja ne mogu da izdržim ovakvu tugu. Mi naprosto moramo svi da saučestvujemo sa mukama našeg Oca, glave naše kuće. Najbolje će biti da proglasimo dan žalosti.

Nekoliko nezahvalnika nasmejalo se na ovu briljantnu ideju, ali su ostali besno zalajali na njih i isključili ih odmah iz svojih redova.

- Najbolje će biti da ove izdajnike dobro zapamtimo – konstantovao je potpredsednik.

- Naravno, moramo da pazimo na njih - složili su se ostali.

- Ali mogli bi da pobegnu – primetio je neko.

- I posle spolja da rovale – dosetio se potpredsednik.

Složili su se da je za opšte dobro najbolje da ih zatvore.

Čak je i predsednikova metresa dala doprinos opštoj žalosti jer se pojavila u noćnom provodu sva u crnom. Inače, kao što i sama veli, mada joj crno najlošije stoji od svih boja, a stejment za sezonu je lila, ona ipak ne može a da ne podnese žrtvu i da ne bude slomljena zbog bolova Oca nacije.

Za dan žalosti pripremljeni su prigodni programi i potpredsednik Vlade je shvatio da požrtvovani i odani narod ne može dovoljno da se najadikuje za 24 časa, pa je žalovanje produžio na trodnevno. U to ime organizovana je parada, piredba na stadionu gde su muzičke zvezde gostovale bez honorara i organizovan je slet.

Internetom je kružila slika predsednikovog ušivenog prsta, a narod izbezumljen bolom hrabrio ga je željama za brz oporavak – Samo napred čuveni prstu! Ne daj se! – Želimo brzo zarašćivanje junačkih rana! – Što pre se oporavi pa da opet zapretiš neprijateljima našim, legendo! – i sličnim motivacionim porukama. Naravno, bilo je i izdajnika koji su se drznuli da se podsmegnu ovom tragičnom događaju, ali to je samo pomoglo da budu locirani i privedeni licu pravde.

Vesti su obišle svet. Državnici zemalja kao da su bili zatečeni nesrećnom sudbinom uvaženog im kolege, pa su malo oklevali, ali su polako jedan po jedan počeli da šalju i objavljuju izjave podrške i saučešća čuvenom prstu, i želje za brzo zaceljenje. Neke zemlje su i same uvele dan žalosti u nameri da pokažu koliko su bliske i prijateljski nastrojene.

Ipak, najvažnije od svega je, da uprkos svim žrtvama i nedaćama, ova priča ima srećan kraj. Na dan skidanja konca sa uvaženog ekstremiteta, organizovano je opštenarodno veselje: vatrometi, ponovo parada i slet. Svima je laknulo, a neprijatelji su opet morali da pognu glave, prestanu da likuju i sakriju se u svoje rupe.

Marko Popović (Vrbas)
HOLLYWOOD

Iz gornjeg desnog ugla, širokougaoanim kadrom, kamera 24 časa snima dešavanja u kontrolnoj sobi, gde za širokim stolom, u anatomskoj fotelji sa visokim naslonom, sedi Petar Petrović, srednjevečni čovek, mršave i dugačke građe. Njegovu garež od kose nežno prekriva poneka seda vlas. Obučen je u crveno-plavu kariranu košulju i farmerice. Na stolu, pored dva kompjutera i tastatura, štampača, telefona, nalazi se nekoliko modema i jedan DVR, svi oni isprepleteni kablovima različitih boja. Uz Petra Petrovića složen je svežanj praznih papira A4 formata, povrh kojih je hemijska olovka, a pored šolja odakle isparava miris kafe sa cimetom. U dnu stola ugleda izvrnutog i nepomičnog komarca. Petar Petrović nogama se odgurnu, pa ga točkići fotelje udalje nekih metar-dva, odakle delimično podiže pogled na tri monitora, fiksiranih na zid paralelno sa stolom, gde video nadzorom prati dešavanja: ispred ulaznih vrata, u kratkom holu, kao i glavnom prostoru, u centru koga su na teraco podu ugravirani inicijali Bank of Future, oko koga se, u polukrugu, rasprostiru pet mermernih šaltera. Petar Petrović rukom gladi potiljak i masira vrat, pa kažiprstima obe ruke trlja oči, kojima treba tren da se posle te radnje izoštri vid.

Sa telefonskog aparata čuje se zvono i vidi signalizirajuća treptuća crvena lampica.

- *Izvolite* - kaže Petar Petrović, prethodno se vrativši za sto.

- *Kakva je situacija?* - pita glas iz telefonskog aparata.

- *Situacija je redovna* - izveštava Petar Petrović.

- *Usled tehničkih problema, kamera za nadzor kontrolne sobe nije u funkciji. Molim vas da nam na sat vremena šaljete izveštaj o dešavanjima, pismenim putem* - čuje se glas koji zvuči poput automata.

- *U redu* - potvrđuje Petar Petrović.

Nakon završenog razgovora, Petar Petrović, vrti se levo-desno u udobnoj fotelji i misli kako za ove dve godine i četiri meseca nije bilo vanrednih dešavanja. U njegovim dvanaestočasovnim smenama ništa se ne dešava što bi na bilo koji način ukazalo na nepravilnost, iskazanu kroz remećenje reda i sigurnosti, a do čega dolazi skoncentrisanim gledanjem monitora jedan, dva i tri. Shvativši da trenutno nema nadzora nad njegovim radom, Petar Petrović instiktivno gurnu ruku u džep farmerica i pročačka testise, slepljene od sedenja, pa kada izvadi tu ruku, drugom zadre u nozdrvu prstom, vadi osušenu slinu, pa je oblikuje u kuglicu i zafrijači u zid. Zatim razjapi usta, zevajući glasno. Ustaje iz fotelje i šeta tamo-vamo. Odlučuje da ode u toalet. Uzima tablet sa koga prati dešavanja na tri monitora. U toaletu stavlja tablet uz ogledalo, ispod koga je lavabo u kome Petar Petrović urinira i pere ruke. Vraća se u kontrolnu sobu. Pogledom u gornji desni ugao ka kameri uverava se da li radi ili ga samo proveravaju, pa ostaje u dilemi, ali ujedno oseća i olakšanje. Pita se, da to nije možda zbog pišanja.

Petar Petrović na monitoru jedan gleda kako čovek sa šeširom veže konja za banderu, čim je sjahao sa njega. Jahač se uspravlja i tada postaje sasvim jasno da se radi o Džonu Vejnu. On vadi kalauz iz kožnog prsluka i uz pomoć njega otvara ulazna vrata banke. Na ekranu ostaju stepenište, konj i bandera. Pita se Petar Petrović u verodostojnost viđenog, ali brzo dobija uverenje, sa monitora dva, pojavljivanjem Džona Vejna, dok dugačkim i ujednačenim koracima prolazi kratki hol, pa se brzo pojavljuje na monitoru tri, gde staje na slova BF i pali cigaru. Petar Petrović zumira sliku sa kamere u glavnom prostoru i gleda lice Džona Vejna, kome se u ustima dimi cigara, a iza poluzatvorenih kapaka promatra prostor. Još dublje u glavi Džona Vejna kuje se plan za predstojeću akciju. Momentalno, Petar Petrović, odlučuje da siđe u centralni deo banke, umerenim koracima, sa rukama u džepovima farmerica, kako se i zatekao spram Džona Vejna na pristojnoj udaljenosti.

-*Zdravo kauboj!* - govori Džon Vejn. Jednom rukom uzima cigaru iz usta, a drugom drži dršku revolvera u futrolu na opasaču.

- *Zdravo Džone* - otpozdravlja Petar Petrović.

- *Kauboj, slušaj me. Da pređem na stvar. Došao sam da opljačkam banku* - saopštava Džon Vejn, a Petar Petrović gleda u prašnjave čizme i srebrne mamuze čoveka preko puta njega, pa iznenađeno konstatuje:

-*Džon Vejn pljačka banku! To još nisam gledao.*

-*E sad ćeš da gledaš. Vрати se u svoju sobu, odakle sve ovo nadzireš, i prati radnju!* - dubokim i ozbiljnim glasom saopštava Džon Vejn.

-*Hoću. Džone, samo mi reci, zašto?* - Petar Petrović stoji sa rukama u farmericama.

-*Zato što nam manjka novca za snimanje filmova u kojima su indijanci divljaci, a kauboji, onako egzaltirani, naša budućnost* - Džon Vejn gazi opušak cigare.

-*Onda dobro, Džone. Sa srećom* - Petar Petrović se okreće i izlazi napolje.

Džon Vejn, uz jak odraz desnom nogom, naskače na pult i preskače ga. Mamuze zveckaju udarcima o teraco pod, sve dok se ne zaustavi ispred sefa, kome kombinovanjem cifara otvara sigurnosna vrata i sa sedam redova polica uzima uredno složen novac i trpa ga u dve platnene vreće. Vezuje ih jednu za drugu i prebacuje preko ramena. Šibicom pali cigaru i kreće ka izlazu, ispred koga odvezuje konja i uzjaše ga, pa na tren stane, uperivši pogled ka spoljnoj kameri sa koje, Petrović Petar, na monitoru jedan prati završne scene delovanja Džona Vejna, kako se na konju, kasom, gubi iz vidnog polja.

Petar Petrović u naredna četiri sata i dvadeset minuta, između slanja četiri pismena izveštaja nadređenima, obaveštavajući o situaciji bez vanrednih slučajeva, detaljno briše sve dokaze o minulom događaju. Čak ponovo zaključava sef u kome više nema novca, u šta se nadležni brzo uveravaju. Sve to radi da bi Džon Vejn dobio na vremenu. Na početku istrage, Petar Petrović,

na saslušanjima brani se time da ne zna ništa o nestanku novca. Istraga je zatvorena, a Petar Petrović ostaje jedini osumnjičen.

Nakon dugogodišnje robije, Petra Petrovića, ispred kaznene ustanove čeka Džon Vejn u crvenom Ferariju i kaže:

-Kauboju, upadaj!

Miljan Milanović (Zaječar)
SVE ŠTO ZNAM O PTICAMA

Ja sam veoma pedantan. Ne podnosim razbacano đubre. Ustresem se od pomisli na tri i po miliona tona velikog pacifičkog tepiha od smeća. Gutam. Trpim. Sklapam sliku. Kolaže. Zapažam. Procenjujem. Rekonstruišem događaje. Lica. Mimiku. Pokrete. Sve to samo po otpadu koji ljudi ostavljaju za sobom. Bez greške. A ne pomeram se. Stojim u uglu blizu prozora. Odatle čujem ptice. Znam sve o njihovom metabolizmu. Perju. O seobama i oblicima kljuna. Jedina mi je misterija kako u stvari to ptice lete. Albatros lebdi. Grlica leti u pravoj liniji. Soko se obrušava. Siva čaplja klizi. A zelena žuna se uzdiže i ponire.

„Debela sam”, rekla je manekenka. Model pod brojem jedan tri devet. Blic je obasjava. Mašta o velegradu. Pokazuje zube. Rekla je da imam potencijala. Kao parče umetnosti. Preda mnom maramice pune krvi iz nosa. Podrigivanje. Ulošci sa menstruacijom pretvorenom u želatin. Videla je to negde. Moderna postavka. Omoti od čokoladica. Lepljiva pakovanja ispijenih sokova. Instalacija mladog nadarenog Portorikanca. Iskorišćen kondom. Iseckana dnevna štampa. I veoma joj se dopalo. Preda mnom je budućnost. Nema ništa protiv da se i ona sama ostvari na sličan način. Makar kao parče. Trula kora banane. Pica. Pica. Pica.

„Možeš li da mi središ guzu?”

Zi klima glavom. Skida objektiv. Okreće se ka meni. Baca pikavac. Doktor mu je zabranio, a on puši.

„Smanji mi i nos. Nešto sam prehladna, pa je možda veći nego inače.”

„Ja sam fotograf.”

Tup udarac u jednakim intervalima. Mesara je u prizemlju.

Zi šeta vikendom go po stanu. Atelje ili stan. Stan ili atelje. Tapacirana vrata. Nekoliko crnobelih tapeta na zidu. Jamajka. Nedeljom ne nosi periku. Razvija fotografije. Odbija pozive. Negativ. Hemikalije. Srebrni lanac oko vrata. Crveno svetlo. Štipaljke. Zi je za klijente plav. Desno koleno mu je natečeno. Za neke klijente je crn. Oblizuje se. Brizle i grilovano povrće. To mu se jede. Ujeda se za usnu. Rastrže parče hladne piletine. Grize. Žvaće. Žvaće. Guta. Knjigom ubija komarca. *Grof Monte Kristo*. Jedina koju je pročitao. Ucenjuje. Gleda u plan. Rokovnik. Sa mapom Evrope na prvoj strani. Precrtava imena. *Silvija* aka *Silvi*. *Neša* aka *Neša*. Duda. Samo Duda. Malo posla u danima koji dolaze. Zi želi lovu. Ogromnu lovu. Sve mu je preko kurca. Jednom je mogao da umre. Jednom umalo da nije. Otvara fotoapart *Kalimar Reflex*. Antikvitet iz 1957. Šmrče. Kolumbija. To je reč koja ga raduje.

„Venčali smo se prošlog meseca.”

Ona namešta desni profil. On gleda u daljinu. Ona ga štiklom gazi po butini. On kleči i prči tanke usne.

„Mogao si da se obriješ.”

Rekao je da voli bradu. Ona mora na to da se navikne. Zagrizla je bidemajer. On je ščepao haltere. Zi namešta svetlo.

Klik.

Klik.

Klik.

„Mi smo nudisti.”

Ona je preplanula. On je beo. Pegav. Tankih nogu. Velikih stopala. Iznenada mu je pozlilo. Od scenografije. Aparat za dim bljuje maglu. Jako svetlo. Vrti mu se u glavi. Ona namešta grudi. Čuje se zvono. Piskavo se oglašava interfon. Zi podiže slušalicu. Mrmlja. Okreće se i kaže da je za danas bilo dosta. Gasi reflektore. Ona negoduje. Platiće više ako sada sve završe. Zi kaže da odjebu. Ta lova je sića. Požuruje ih. Tupkaju štikle. Ona psuje. Vrata ostaju otvorena. Zi zaključava komoru za razvijanje. Ključ

trpa u džep. Pali cigaretu. Čeka. Čeka. Kucka prstom u tabakeru. Brzo. Kao detlić. Detlić duboko ponire, a zatim se uzdiže. Zi mrda glavom. Levo. Desno. Levo. Gleda. Osluškujе. Kao Vodomar. Vodomar leti brzo i pravolinijski. Zi prilazi prozoru. Ogleda se. Lebdi kao kolibri. Hodnikom odjekuje klepet krila jarebice. Poleće iz grmlja. Preplašena. Ptičar za njom laje.

„Znaš zbog čega sam došla?”

Zi se nasmeja. Seda na dvosed. Gužva se štavljena koža. Ukroćeno brazilsko govedo. Gleda na ručni sat. Napaljen duboko diše.

„Ti si dakle Duda?”

„Ja sam.”

„Lezi.”

Pustila je torbicu da sklizne niz levo rame. Skinula mantil. Papagaji lete. Svuda po njenoj haljini. Suze razmazuju šminku. Jeca. Slini. Odvezuje kosu.

„I ti kao hoćeš da po svakucenu spavaš sa mnom?”

„Molim te, ne bih da diskutujemo dalje.”

„Ali moram da znam.”

„Ti to ne bi razumeo.”

„Rekla si da imam nešto što tebi pripada.”

„Moj muž je bio jako dobar čovek.”

Duda hvata Zia nežno za obraze i duboko zaranja u njegov pogled. Zi zbunjeno trepće. Nije naviko na bliskost. Tvrd je kao kamen. Hladan ka osanta. Jezikom prelazi po njenom vratu. Ostavlja sluzav trag.

Nije dugo trajalo. Brojao sam. Jedan flamingos. Dva flamingosa. Tri kormorana. Pelikan. Pelikan. Briše lice. Trlja usne. Baca k meni vlažnu maramicu. Podiže svoje papagaje s poda. I torbicu. Crvenu.

„Zadovoljna?”

„Sad mogu da se bacim pod voz.”

Izašla je ne pogledavši ga još jednom. Zi pokušava da shvati šta se zapravo desilo. Onda se oseti prevareno. Iskorišćeno. Nasamareno. Bespomoćno. Teško diše. Mrmlja. Kapci mu trepere. Đuda. Fidži. To mu je u mislima. Bog. Bog Zi. Na plaži sa svitom. Ni crn, ni plav. Nag. Opušten.

Tap.

Tap.

Tap.

Golub tupka na simsu. Zi se nakostreši. Ustremljuje se kao kobac. Nišani. Baca knjigu. Promašuje. Golub šuška krilima. Još jednom tap. Zi psuje. Nasrće. Klizav je pod. Od kiše. Jesen. Zi jurnu. Nespretno. Na uznemirenu pticu. Onda zastaje. U odrazu vidi potamneli ožiljak preko grudi. Prelazi prstom. Miluje grudnu kost. Polovno srce pumpa mnogo bolje. Zi odluta. Turobna tišina. Jedna kap sa slavine. Druga. Pa nakon izvesnog vremena još jedna. Onda golub ponovo.

Tap.

Tap.

Snežana Gnjidić (Beograd)
NEPREMOSTIVE RAZLIKE

Jednom sam joj se zamerila jer sam joj rekla da je malo građanka. A to je za svaku obrazovanu dobrostojeću građanku najveća uvreda, jer svakagrađanka više voli da bude snob. Možda je to preoštra ocena, a rekla sam joj to upravo tim rečima. Ja sam poznata po preterivanju. Zato me svojevremeno i izabrala za prijateljicu. Doduše, ne samo zato, imam mnoge talente, a i zabavna sam za muško društvo. Ona često priređuje zabave. Ima bezbroj popularnih i važnih muškaraca na tim zabavama, a ona me, znam sigurno, predstavlja kao opičenu, mada preobdarenu jezičkim i misaonim bravurama. Kad se sve to spoji, nije loše imati me za party. Možda se mojim prisustvom obezbedi neki skandalčić, ali bezazlen, jer su gosti unapred upozoreni da će tu biti i neka ludaja da ih animira. Ja, Ja, koja kada se sredim mogu biti čak i pravi praznik za pohotne muške oči. To u svakom slučaju ne može da škodi.

Dakle, kako su moji talenti neosporni, moja prijateljica koja je avanzovala od obrazovane žene sa dva fakulteta do dobro udate američke domaćice, reši se da me uključi u "kulturnu razmenu" Amerike i Srbije. Pravi potez može se reći, ta sam! Ne samo da dobro pišem, već pišem šta treba, ali tako da to nikad ne izgleda glupo i naručeno, već naprotiv, bude prava mudrost neosetno utkana u tražene parametre kulturnog dela. Uglavnom drame. Moja drama, a njen PR, američka praižvedba i mnogo važnih zvanica, to je jednostavno formula uspeha. I jeste uspeh, da se ne lažemo. Ipak, moram reći da se od vunderkindskih dana opravdano pribojavam svakog uspeha, jer uspeh traži pokrovitelja, zaštitnika i odstupnicu, a ja sve to nikad nemam. Mogu samo emotivno da se distanciram od spektakularnih pohvala i odličnih novinskih kritika. I to uradim pre no što te kritike na svu sreću zaista i dođu.

Ipak, od razmirica sa prijateljicama kad si u njihovom sopstvenom carstvu nema odstupnice. Već mi se to dogodilo dva puta, sa dve baš dobre prijateljice, dakle, ovo bi bio treći. Da li je u životu sve tako predvidljivo? Kažu da je, ako dva puta napraviš grešku iuđeš opet u istu situaciju, ustvari treći put to tvoja namera. Ne znam da li mi je to namera. Ne želim neprijatne događaje, moja duša je umorna. Gledam svoju domaćicu kako ustaje nakon neprospavane noći i silazi u dnevni boravak raskošne trospratne vile u skupocenom kraju, kraju gluvom i dostojanstveno neprozirnom. Već sam skuvala kafu i sedim pored prizora napuštene bašte: da je u kući ostala samo očajna žena, vidi se i po debeloj prašini na masivnombaštenskom stolu pod tendom, kao usotalom i na velikom roštilju i propratnom nameštaju. Dugo to niko ne koristi, a deluje kao da nikada više i neće. Impresija obećavajućeg prostora ostaje, uprkos zlim slutnjama. Otkako je oterala muža iz kuće koju je on kupio svojim kreditima, ne može da spava bez upaljenog radija. I bez alkohola pre spavanja. Zato je mamurna i neprijatna kad ustane, klimava i prkosno zapuštena.

“Pa ti si ostavila upaljen plin na šporetu?” pita me uspaničeno prilazeći kabastoj šporetčini tako tipčnoj za američke predimenzionirane kuhinje.

“Nisam dobro isključila?” pitam pokajnički, ubeđena da sam prokleta dugme okrenula do kraja.

“Ne, mora da klikne.” – kaže ona, - “inače, mogli smo svi da odemo u vazduh! Ove kuće su drvene, požar bi progutao sve za sekund, šta misliš?”

Mislim da požar ne bi progutao ništa, pošto sedim nedaleko od šporeta i pratim šta se s njim dešava, a osim toga, terasa je širom otvorena i ulazi hladan vazduh. Ne verujem da bi se požar probio kroz sve te prepreke.

“Otvorena terasa ...?” primeti ona uspaničeno, uz zatvaranje kliznih vrata treskom.Pravi primedbu na tu nesmotrenost jer se kuća greje od podruma do tavana, a ja prosipam energiju

napolje, u ništa. To jest, u njenu zapuštenu baštu.

“Jeste. Morala sam na vazduh. Noćas mi nije bilo dobro. Gušila sam se” – izjavim pomirljivo.

“Ti se gušiš?” - upilji se u mene “otkad to?”

“Pa... jednom godišnje” – bubnem.

Sakrila sam od nje tu informaciju pre no što sam preletela okean da bih joj bila na milost i nemilost, sve pod plaštom kulturne razmene.

“Tako si *fragilna*”, zaključila ona - “Da sam ja na tvom mestu, ne bih se usudila da putujem.”

Istina je da sam se jedva nakanila na taj put, na insistiranje organizatora kulturnog skupa. Jednostavno, nisam mogla da odbijem jedinstvenu priliku da vidim svoje delo uživo, na premijeri, a istovremeno da uđem usvet te “Amerike koja sja” što, iskreno rečeno, nisam baš planirala. Suviše je administrativnih zahteva a premalo dobrodošlice.

“Ne mogu da verujem da nisi uzela putno zdravstveno osiguranje! Znaš li koliko ovde košta najobičniji pregled? Jednom je Donald platio doktora svom prijatelju iz Japana kome je pozlilo, pa mu je ovaj posle slao novac... to su ozbiljne sume...”

Pomislila sam kako je njen muž Donald koji se iselio iz kuće ustvari daleko plemenitija osoba, i da sam kojim slučajem u njegovom domu, ne bi mi nikada govorio tim tonom.

“Ali vi sigurno imate osiguranje od požara?” - zanimalo me

“Pa naravno da imamo” rekla je “ali kad bi ova kuća izgorela morala bih opet da živim s Donaldom.”

Pomislila sam kako za ženu u njenim godinama nije zgoreg da živi s nekim.

“Bar nije daleko” – rekla sam

“Šta nije daleko?” pitala je

“Pa, Donaldovanova kuća”

“Kakve sad to ima veze?”

Pre no što sam otišla da spakujem svoje stvari i izađem kroz

baštu, pomislila sam da stvarno nema nikakve veze. Ili možda ima, nego žene intuitivno brbljaju sve što im padne napamet. Ustvari, samo brbljaju. I Donald mi se krišom požalio na tu žensku osobinu.

Otišla sam tiho do američkog plinskog šporeta i odvrnula do kraja ventile za plin. Moja prijateljica povukla se na sprat da još malo odrema.

Zatim sam tiho izašla i zatvorila za sobom baštenska vrata. Pogledala sam još jednom kuću. Kad prijateljica ponovo bude ustala i nervozno upalila cigaretu u kuhinji, ja neću biti tu. Premišljala sam se da li da odem do Donalda koji ima polisu osiguranja. Muškarci uvek misle na sve. A i nisu daleko.

Miloš Mihailović (Sombor)
IZGUBLJENE ODREDNICE
prilog jubilarnom fototipskom izdanju

Rječnik predstavlja najveću riznicu srpskog jezika i kulture. On je etnografski zbornik koliko i hrestomatija narodnog stvaralaštva, značajan naučni izvor koliko i trajna inspiracija umetnicima, i po svom značaju nadilazi druga Vukova dela. Njegovo je mesto stožerno, on je os točka čiji su paoci ostala Karadžićeva pregnuća; stoga ne čudi da je sakupljanje rečničke građe bilo celoživotni posao, koji nije mogao dovršiti onako kako je želeo.

Prvo izdanje ima 26.270, a drugo, dopunjeno, 47.427 reči. Naša nauka o jeziku smatra da treće nije bilo u planu. Međutim, najnovija otkrića donekle su dovela u pitanje ovaj tvrdokorni stav: u zaostavštini Mine Karadžić nađeni su probni otisci sa odrednicama koje se ne nalaze u prva dva izdanja. Dominantan je pogled da oni predstavljaju građu izbačenu iz drugog izdanja, ali ostaje pitanje zašto bi Vuk to uradio.

Odlučili smo da fototipije tih listova uključimo u ovo izdanje.

BIJELA SMRT, f. Za onog ko se u snijegu smrzne kažu da je umro od *bijele smrti*, i ona se smatra osobitom prijatnom. Kad se za đekojeg čoveka priča da je umakao bijeloj smrti, niko ga ne smije priupitati o tome, jer se smatra da bi donijelo nesreću:

Stefan i Toma otidu u goru tražiti Stefanovicu, baš u najgrđe vrijeme. Bila zima, nekršteni dani, a oni hodaj kroz šumu, traži: čim su dublje zašli, velika se mećava podigne. Šta će, nego sakrij se u nekaku razrušenu kolibu, i obojica tamo usnu tvrdo.

Kad se Stefan probudi, a ono bijela đevojka na njemu, bijelja od mlijeka: hoće ga pomoriti, na prsa mu zasjela. Stane je kumiti da ga poštedi, i ona pristane, ali zarekne ga čuvati tajnu ako mu je do života.

Prođu do tri godine, i sve Stefan čuti, nikome ni riječi. Ali zlo je žena! Jednu vječr pije on rakiju, a ona – pitaj ovo, pitaj ono. Muči on isprva, ali napošletku se oda. Najednom snijeg stane vejati kroz vrata i prozore, i Stefan se obeznani.

Kad se probudi, niđe žene. Još je dugo govorio: „da dece ne bijaše, zlo bi mi bilo!“

KLÔMPA, f. Drvena obuća što se nosi u našim istočnijem krajevima, obično od lipe ili kakva druga meka drveta. Muškarci često kažu: „Nije mala noga, no razgažena klompa.“ Klompama koje je mlada napravila klepeće se ili *klompaće* po svadbama (ovaj sam običaj vidio u Zabitom). Da je klompa osobiti ženski znak vidi se iz ove tršičke priče:

Idući gorom, drvosječa naleti na bijelu đevojku, imenom Snježanu, pa, kako mu je žena prije nekog vremena nestala, odvjede je kući i uzze sebi za novu ženu. Živjeli su tri godine u sreći i izrodili djecu, i živjeli bi tako dovijeka, da drvosječa jedne vječeri ne sagriješi pred njom i Bogom. Tad je nestade, i osta on sa djecom sam, a za njom samoklompe u kojima je stajala. I koliko god pokušavali da ih pomjere, nijesu se micale s mjesta.

PODMEČE, n. 1) Vile znaju uzeti dijete iz kolijevke, pa ga zamijeniti nečim što samo liči na dijete, i to se onda zove *podmeče*. Valja zato mjesto gdje dijete spava zaštititi biljem i vunicom i makaze odozgor okačiti. 2) Kazuju da je podmeče i svaki čovjek ili žena koji se najednom počnu čudno ponašati, pa se sumnja da to više nijesu oni. Lijeka nema, pa se desi da ih ubiju, pogotovo u zabitim krajevima, ali u novije vrijeme toga je sve manje.

SNIJŽNA ŽENA, f. U našem se narodu, osobito oko Tršića i u cijelom mačvanskome kraju, pripovijeda da đekoja žena nastaje ni od oca, ni od majke, već je od *snijega* naprave:

Bila je nekaka đevojka koja nije rođena od oca i majke, nego je načinile vile od snijega izvađena iz jame bezdanje prema suncu

ilijnskome, vjetar je oživio, rosa je podojila, a gora lišćem obukla i livada cvijećem nakitila i naresila.

Ona je bila bjelja od snijega, rumenija od ružice, sjajnija od sunca, da se take na svijetu rađalo nije niti će se rađati.

Kažu i da pokoja brđanka, kad joj kuća dojadi, zna od snijega ženu načiniti: ode u planinu, načini sebi zamjenicu i dah joj udahne, pa joj da odjeću i pošalje natrag u selo, a sama ostane u planini dovijeka.

TVĀR, f. Vjeruje se u cijeloj Srbiji i svim srpskim zemljama da ovim svijetom hodi i ono što nije živo, niti je bilo. „Nije stvor nego stvar“, kazuje se za kakva loša čovjeka. Neki misle da je tvari *đavo* satvorio, neki vile; mnogi da *basma* može probuditi tvar iz blata ili *snijega* ili čega sve ne, pa će, kad se dahom zadahne i kao čovjek oslovi, dovijeka lutati svijetom:

*Dvije seje brata ne imale,
Pa ga viju od bijele svile,
Od bijele i još od crvene;
Struk mu među drvo šimširovo,
Crne oči dva draga kamena,
Obrvice morske pijavice,
Sitne zube dva niza bisera;
Zalažu ga medom i šećerom:
„To nam jedi, pa nam probesjedi.“*

Mislim da se zato u pjesmama našim pjeva kako su osobite ljepotice kao sačinjene od mnogih lijepih stvari: dragog kamenja, bisera, šećera i čega sve ne. Da ova vjerovanja nijesu zamrla lično svjedočim. Vidio sam žene bajati nad lutkom i kao živu je milovati:

Dođi, sejo, iz Lelek-gore, iz Nevrat-polja, đe psi ne laju, đe ovce ne bleje, đe nema stada ni čobana, zvjezda ni mjeseca; evo ti tijela i obličja, evo ti daha ljudskoga; dođi, sejo, iz Lelek-gore, iz Nevrat-polja, đe nema Boga ni đavola, dođi nam, sejo; evo ti, budi čovječica, budi zamjenica; ti iz gore, ja u goru, ti iz polja, ja u polje;

dođi da se zamjenimo, sejo!

ŠĀTORČE, m. Ovako zovu Srbi jednog šaljivdžiju iz priča. Pripovijeda se da su našli u rupi od šatorskog koca za ciganskom čergom; mali je kao palac bio, ali je za tri mjeseca narastao kao čovjek, i od tada luta svijetom i neprestano šale zbija. Osobito lijepo o njemu je pričao moj stric Tomo, koji je rekao da bi i one zakovate klompe pomjerio da nam samo katkad navrati.

Veronika Veljić (Smederevska Palanka)

RUMUNKA

U vreme rata na području bivše Jugoslavije iz Srbije u Sloveniju i obratno nije se putovalo preko Zagreba, nego se išlo okolo od Beograda preko Vojvodine i tik uz Hrvatsku granicu preko Mađarske, pa se odatle ulazilo u Sloveniju. Istim tim dugim putem se odvijao saobraćaj u povratku iz Slovenije.

Autobusi su sa redkim izuzecima bili prepuni. Bio je angažovan običan autobus za prigradsku vožnju i neudobna visoka sedišta su na dugom putu žuljala.

Na jednom od tih putovanja sedela sam pored omanje plave žene. Bila je obučena skromno ali uredno. Na sebi je imala košulju i široku suknju, koja je podsećala na vlašku narodnu nošnju. Jednog trenutka se široka suknja malo zavrnila i ispod nje se ukazala blistavo bela podsuknja sa čipkama.

Žena je celim putem ćutala. Kod sebe je imala torbu tkanicu i u njoj nešto hrane i plastičnu flašu sa vodom. Tu torbu je s vremena na vreme dodavala muškarcu koji je sedeo ispred nas sa druge strane autobusa, tako da je torbu uvek morala da mu dodaje preko mene. Sa tim muškarcem, koji je izgledao kao seljak ili neki fizički radnik, ona je ponekad razmenila nekoliko reči, koje nisam razumela. Ocenila sam da razgovara sa njim vlaški. Dosadilo mi je više da ćutim i pokušala sam da stupim sa njom u razgovor.

«Putujete do Ljubljane?»

«Da.»

«Odakle ste, odakle putujete?»

«Iz Kladova.»

«Vi ste Vlajna?»

«Ne, zašto mislite da sam Vlajna?»

«Učinilo mi se da sa ovim gospodinom razgovarate Vlaški. «

«To mi je komšija.»

«Dobar neki komšija. Primećuje se da ste veoma bliski.»

Na tu moju primedbu ženica se trgla. Kao da se nečeg uplašila.

«Samo mi je komšija. Ne usuđujem se da putujem sama, pa putujemo zajedno.»

«Ne brini. I da ti je muž, neću ti ga preuzeti. Hoću samo malo da razgovaram sa tobom, dosadno je ovo putovanje.»

Kao da joj je laknulo. Oprezno je pitala.

«A ti gde putuješ?»

«Isto u Ljubljanu, kod roditelja. Ja sam Slovenka. A ti, šta si ti po nacionalnosti?»

«Srpkinja.»

«Ma neće biti da si srpkinja. Šću rumunješće?»

Našalila sam se. Ona je širom otvorila oči.

»Ti znaš rumunski?»

«Ne znam. Znam samo to što sam te pitala. To me je naučio jedan komšija, koji je znao vlaški. Kaže da je vlaški veoma sličan rumunskom. To je sve što znam.»

«Ustvari ja sam Rumunka.»

Kako je ona to rekla, njen komšija se okrenuo i nešto joj oštro podviknuo na rumunskom. Ona mu je isto tako nešto odbrusila, ali posle toga više nije razgovarala sa mnom. Kad sam je štogod upitala, ona se pravila gluva. Shvatila sam, da ju je komšija prekoreo zato što razgovara sa mnom. Ućutala sam i do sledeće stanice dremala. Isto je učinila ona.

Na sledećoj stanici je pobegla od mene. Nije bila sa komšijom, šetala je sama, ali je strogo pazila da se drži na pristojnoj udaljenosti od mene. Bilo mi je sve to čudno i već sam se pokajala što sam ženi nehotice napravila problem. Ko zna u kakvoj je vezi sa njim i kakav je to ludak.

Bilo je još vremena za šetnju, čitavih petnajst minuta. Čula sam kako je moja saputnica zatražila od šofera da je pusti u autobus da bi uzela torbu. Šofer nije hteo. Ponovo ga je molila već pomalo plačnim glasom. Približila sam se i čula kako joj šofer kaže:

«Da te pustim pa onda ako nekome nešto zafali – šofer kriv. Što nisi mislila na to kad si izlazila!»

Prišla sam.

«Pustite je. Ona sedi na sedištu do mene, ja ću posvedočiti za nju ako treba.»

«Ako ti garantuješ, 'ajde pustiću je.» Obratio se njoj. « Uzmi šta si htela i izađi!»

Žena je trčeći otišla i vratila se sa svojom torbom. Dok je prolazila pored mene samo je tiho rekla: »Hvala« i produžila dalje do klupe na kojoj ju je čekao komšija. Zajedno su užinali bez reči. Posmatrala sam ih iz prikrajka. Ona je njemu dodavala hranu, on njoj točio vodu. Izgledali su kao muž i žena.

Do kraja putovanja sa njom nisam progovorila ni reč više. To je bilo dugo i dosadno putovanje.

Opet sam se našla na putu. Ovog puta sam se vraćala iz Ljubljane u Beograd. Ušla sam u autobus i sela na prazno mesto i ne gledajući pored koga sedam. Zнала sam jedino da sam našla mesto pored neke žene. Stavila sam na sedište ručni prtljag i izašla iz autobusa da se pozdravim sa tetkom koja me ispratila. Bio je to težak rastanak, obe smo plakale. Kad sam čula da je vozač upalio motor, vratila sam se u autobus. Tek kad sam htela da se zavalim u sedište, pogledala sam saputnicu. Smeškala mi se mala plava žena .

«Poznajesh li ti mene?»

Zagledala sam malo bolje. Pa to je Rumunka, koju sam upoznala pre godinu dana na istom putu.

«Šću rumunješće?» odgovorila sam . Ona se naglas zasmejala.

«Opet smo zajedno.»

«Svet je mali. Kakva posla si imala danas u mom rodnom kraju?»

«Bila sam da podignem penziju kao i uvek.»

«Ti si mlada za penziju. Ne bi ti dala više od 45 godina.»

«Meni je muž radio u Sloveniji i tamo poginuo. Ja primam

porodičnu penziju po njemu.»

«O, izvini, žao mi je. Imaš li dece?»

«Nemam. Sada živim sa ovim mojim čovekom. On je radio sa mojim mužem.»

Pogledala sam u pravcu njenog pogleda i ugledala istog onog čoveka, koji je pre godinu dana putovao sa njom i koga je ona predstavila kao komšiju.

«Sa komšijom, a? «

Ona se samo tajanstveno smeškala. Ovog puta se on nije ljutio što razgovara sa mnom. Naprotiv, blagonaklono nas je posmatrao i njoj sa osmehom pripremio kažiprstom.

«Što ga predstavljaš kao komšiju kad se nadaleko vidi da živite kao muž i žena?»

«Stvarno, vidi se? Nismo se venčali, da ne bi izgubila penziju. Sa dve penzije se lakše živi.»

«Plašila si se da te ne prijavim?»

«Da, znaš kako je. Svakakvih špijuna ima.»

«Pa kako si ga ubedila da nisam špijun?»

«Eh, kako! Žena mora da ume sa čovekom. Jesi li ti udata?»

«Jesam. Sad će me muž čekati u Beogradu.»

«Onda znaš sve!»

Obe smo se razdragano zasmejale. Putovanje nije bilo više tako dosadno, imala sam društvo.

Dragoslav Đurović (Vrnjačka Banja)

STO

(filosofsko-edukativna priča)

Franački kralj Karlo Čelavi, najmlađi sin slavnog Ludviga Pobožnog i unuk još slavnijeg Karla Velikog, sedeo je za prepunom trpezom i junački čistio svoju stranu stola, obilato se časteći vinom, koje su sluge, da ne grešimo dušu, nalivale i njegovim mnogobrojnim rođacima i dvorjanima, jer je kralj uživao u divljenja vrednom običaju da svi njegovi žive pod istim krovom, da se greju na istoj vatri i da obeduju za istom trpezom.

Karlo je voleo šalu i ne bi se moglo reći da je bio zlurad, ali je imao običaj da se natovrže na nekoga ismevajući ga pošalicama, koje su često bile prostačke, a po pravilu tupave, doduše baš onakve kakve odgovaraju pijanom društvu, ali ne i onom jednom treznom čoveku, koji se hromom sudbine i ne baš svojom voljom, nađe na takvom mestu. Večerašnja kraljeva žrtva bio je irski kaluđer i filosof, Džon Skot Eriugena¹, koji je sedeo baš naspram njegovog visočanstva, što se smatralo velikom čašću.

Po ko zna koji put te večeri, Karlo, ali i ostali za stolom, upućivali su Eriugeni podrugljivo pitanje: „Šta deli Irca od budale?“ Odgovor – samo jedno slovo² – svi su podrazumevali i niko ga nije glasno izgovarao, ali su se zato grohotom smejali i to sve žešće što se filosof više povlačio u sebe. Gledajući kralja kako radosno trupka nogama o pod, pa čak i sluge koje ga prijateljski

1 Džon Skot Eriugena ili latinizovano Johannes Scotus Eriugena ili kraće Jovan Irac. I ovo „Eriugena“ označava da pripada narodu Irske, ali je i samo ime „Skot“ u stvari naziv za Irca tog vremena, jer je u veku u kome je on živio (IX) Irska bila poznata kao – Scotia Maior, a Irca kao – Scoti.

2 Igra reči. Francuska reč za budalu „(le) sot“ i „Scot“ tadašnji naziv za Irca, razlikuju se samo u jednom slovu.

tapšu po leđima, Eriugena je spas tražio u svojim mislima.

A one su ga vodile u Irsku, u manastir u kome se obrazovao i odakle je i krenuo, po zapovesti upravo Karla Ćelavog. Pokušavajući da se isključi iz večerašnje vreve, Eriugena je zamišljeno gledao u salatu i pera mladog luka, koja su stajala pred njim na stolu i njihova boja ga prenese na zelene obronke irskih brda. Ali, prijatnost koju su izazivale slike rodnog kraja mešala se sa njemu neuobičajenim osećanjem, koje ga je obuzimalo pri pomisli da je već u godinama u kojima, ovako dežmekast i trom, nije bio sklon putovanjima. Gladeći nervozno obrijano teme, prisećao se svega što je prethodilo njegovom dolasku ovde, a što je sada u njemu izazivalo ljutnju. Eh, da samo istočnorimski car Mihajlo Balbus nije tridesetak godina pre toga poslao Ludvigu Pobožnom jedan primerak knjige Dionisija Areopagite ili da je bar neko na dvoru ovog drugog znao grčki, ne bi morali sa krajnjeg zapada Evrope da dovode njega, jednog od retkih poznavalaca jezika Dionisija Areopagite ili onoga ko je to delo stvarno napisao³. Da, retkih, jer je posle pada Zapadnog Rimskog carstva na tim prostorima nekako jenjavala potreba za učenjem grčkog jezika s obzirom da je lagano nestajalo i interesovanje za helensku učenost. Poziv doduše nije stigao od Ludviga već od njegovog najmlađeg sina – baš ovog koji je večeras sedeo s druge strane stola i koji ga je svako malo podbadao onim nesnosnim pitanjem o razlici između Irca i budale. Pomisao na njega skupljala je Eriugenine guste obrve i pojačavala mu izraz nezadovoljstva na licu. Filosof večeras nije mogao da ga podnese, bez obzira što je poštovao činjenicu da je kralj – iako

3 Taj tekst koji predstavlja pokušaj da se pomire neoplatonizam i hrišćanstvo, pripisivao se Dionisiju Areopagiti, koji je živeo u prvom veku posle Hrista i koji ovo "Areopagita" duguje ili tome što je bio sudija u atinskom Areopagu ili činjenici da ga je sam Apostol Pavle, prethodno ga preobrativši u Hrišćanstvo, rukopoložio na mesto atinskog episkopa i to na brdu Areopag. Kasnije je ustanovljeno da Areopagita nije mogao da bude autor, pa se spisi nazivaju Pseudo-Dionisije.

nepismen – veoma cenio obrazovanje i, kao i njegov deda, okupljao takve ljude na svom dvoru, nastavljajući Karolinšku renesansu. A pismenih ljudi koji su još poznavali i grčki jezik bilo je, što se tiče zapada Evrope, samo u irskim manastirima.

I tako se, remeteći svoj ustaljeni životni ritam monaha, ovaj učeni Irac našao na franačkom dvoru prevodeći na latinski tekstove Dionisija Areopagite i svetog Grigorija Niskog⁴. Smestivši se, bez imalo svoje želje, u istoriju filosofije kao prvi srednjovekovni filosof na Zapadu – Eriugena – uvek promišljen i naučen da se prepušta božijoj volji, ali i onoj zemaljskih autoriteta, nađe svoj novi dom daleko od travnatih irskih brežuljaka, okomitih morskih litica i talasa Atlanskog okeana, među sirovim ljudima kontinenta, čije uši nisu navikle na Homerove stihove i Platonove dijaloge. I šta ih je onda, ovako raspojasane, bilo briga za stare spise i mirenje neoplatonizma i Hrišćanstva?

Već dovoljno pritisnut ovom razuzdanom gomilom ljudi, još više počeo da ga guši i da mu smeta galama i gužva za trpezom i zadah pijanih ljudi, a njegova ljutnja pretvarala se u bes. Kraljev autoritet sve se više topio u Eriugeni, jer slab je to autoritet, ma čiji bio, ako nije potkrepljen valjanim argumentima, već pijanim baljezganjem i razularenim, nepristojnim ponašanjem. Eriugena se već potpuno smrkaio, a njegovo neraspoloženje i gnev, samo su čekali priliku da se objave. Ne zadugo.

Još jednom ga preseče kraljev krkljavi glas koji mu se obraćao kroz smeh, prepunih usta: „Šta deli Irca od budale?!“ Da, stvarno, šta deli Irca od budale?! I tada se nešto prelomi u njemu i svu besmislenu ljutnju prema Mihaelu Balbusu i Ludvigu Pobožnom, Dionisiju Areopagiti i Grigoriju Niskom, varvarima koji osvajaju Rim, ostavljajući iza sebe pustoš u dušama, i ovim neukim prostacima oko sebe, izli Eriugena u jednom trenutku

4 Grigorije, episkop u Nisi, jedan je od čuvenih Kapadokijaca, uz svog starijeg brata Svetog Vasilija Velikog i bliskog prijatelja Grigorija Bogoslova.

oslobađajuće nepromišljenosti u odgovor – neočekivan, glasan i drzak – Karlu Čelavom i čitavoj pijanoj bulumentu razrogačenih očiju i otromboljenih usta od zaprepašćenja: „Šta deli Irca od budale? Pa, samo ovaj sto, gospodaru!“

Mladen Milosavljević (Beograd)

PRAZNIK

Vrata trećeg vagona zatvorila su se uz tresak. Zvuk otpravnikove pištaljke i nagli trzaj

kompozicije, bili su znak da voz upravo napušta stanicu. Unutra je vladala tišina. Zabrinuti i zamišljeni putnici su sedali ćutke a kloparanje točkova je ubrzo ispunilo čitav prostor, lišivšiga uobičajene graje, povika i psovki. Odmah po izlasku iz stanice u hodniku je ostao samokondukter. Namršten i setan stajao je kraj otvorenog prozora, dok mu je zamotana cigara bezfiltera lagano dogorevala u ruci.

Bože, nadam se da su dobro. Trebalo bi da su već stigli u selo. Tamo su opet, koliko toliko sigurni. Daleko je od puteva, a nema ni mostova. Bože, samo nek su dobro.

Oko pruge su promicala tek zazelenela stabla a jedna visoka breza, uz koju se pripijalonekoliko manjih, privuče njegov pogled. Tek olistale grane su, njišući se na povetarcu, poprimale ljudske konture. Činilo mu se da tačno može da razazna oči, nos, kao i kosu koja sevirorila na dobro poznat način. Izgledalo je kao da drvo stišće uz sebe tri mladice, dok nemimusnama pokušava nešto da kaže, da upozori. Gotovo istog trenutka kad stabla nestadoše izvidokruga, žar dogorele cigarete dođe mu do kože. Odsutan i zagledan u daljinu kondukter neoseti bol, već samo nemarno protrese šaku, liznu opečene prste i, nakon dubokog i bolnoguzdaha, uđe u prvi kupe.

Otvaranje vrata i uobičajeni pozdrav uniformisanog železničara, trgoše je izsanjarenja. Pitanja i raspoloženja su se smenjivala u talasima, ostavljajući na duši tamnetaloge sumnje. Možda je, ipak, trebalo da posluša svog Stevana i u selo

krene autobusom. Otkada je umro pre 18 godina, Stevan bi joj se, s vremena na vreme javljao u snu, najčešće utrenucima njenih, „Angst und Zittern“ momenata. Ni smrt nije sprečila tog upornog čoveka da bdi nad svojom plašljivicom, kako je često imao običaj da je zove, tokom 52 godine, 7 meseci i 29 dana njihovog zajedničkog suprugovanja. Penzionisanoj profesorki nemačkog jezika, koja beše već dobro zagazila u devetu deceniju, ovo nije bila prva bežanija. Sećanja su joj još uvek probadali bugarski bajoneti svetlucavih vrhova, koji su iskrili poput zvezda. Detinje pamćenje podsećalo ju je na zbegove, glad, hladnoću, vriske žena i plač male dece. Plakala je i ona gledajući isukana sečiva kojih se njena majka toliko plašila. Primitila je da ne svetle svi.

Neki su bili crveni. Sledeći rat je upamtila mnogo bolje. Ona i njen Stevan su živi umirali, brojeći gladne dane i neprospavane noći, provedene u borbi da sačuvaju svoje piliće. Njih dvoje, profesori srpskog i nemačkog jezika, bez problema su uspevali da nađu zajednički jezik, za razliku od onih koji su govorili i odlučivali u njihovo i u ime njihovih pilića, govoreći smrtonosno na istim tim jezicima. Naročito dobro je upamtila jedan dan, praznični dan kada je komadić kamene figurine u obliku orla, raznesen bombom takozvanih saveznika, oborio jedno njeno pile. Ostao je samo zveket prosute sitnine, namenjen crkvi i ikoni sveca zaštitnika, razbijeno kao krv crveno uskršnje jaje i krv. Opet krv.

Ipak je trebalo je da odem autobusom. Ponavljala je starica u sebi, dok joj je zamagljeni pogled bludio ka zamišljenoj tromeđi koja spaja i razdvaja prošlost, sadašnjost i budućnost.

Zašto li ona plače, da mi je da znam? Verovatno će da nadživi i mene.

Ova poslednja misao trže čoveka, i on se brzo prekrsti desnom, prebacujući napola oljušteno zeleno uskršnje jaje u

drugu ruku. Trudio se da ne obraća pažnju na upitne poglede svojih saputnika, i da ga ne dotiču njihova zamišljena lica i uplakane oči.

Svako danas ima neku brigu. Pomisli on, žvaćući oljuštenu polovinu jajeta. *Uostalom, svi smo u istom vozu.* Na pamet mu prvo pade reč *loncu*, ali pisak lokomotive bi brži, određujući asocijaciju. Ljušteći jaje sporim i sitnim pokretima, kroz glavu mu prođe nekoliko markantnih detalja, iz proteklih par dana.

Trebalo je da premažem drvo bar još dva puta. Boja bolje upija kada je drvo svežešmirglano. Posle mogu da ga bojim i deset puta, nije to isto. E, brajko moj, a ja slušam onog Nebojšu kao da je on bolji majstor od mene. Prinoseći ponovo ruku ka ustima, čovekodjednom napravi bolnu grimasu. Na trenutak prestade sa žvakanjem i pogleda u svoju desnupodlakticu. Na njoj se video jedan veliki i tek zarasli ožiljak. On ga dotače, prelazeći prstimapo tek zarasloj površini rane.

Prokleti prozori. Staklo može da poseče gore nego nož.

Zatim se blago trže, kao da tek u tom trenutku postade svestan svojih saputnika, i u jednom krupnom zalogaju strpa u usta drugu polovinu jajeta. Pokušao je da pogleda kroz prozor, ali mu je vidik dobrim delom bio zaklonjen novinama koje je čitao čovek na susednom sedištu. Pogledom je letimično prešao preko vesti na naslovnoj strani, zaustavljajući se na datumu - pisalo je 12.04. 1999.

Iz torbe koja mu je stajala u krilu oslonjena na njegov veliki stomak, čovek izvadi još jedno jaje. Kriveći se na jednom pružnom zavijutku, kompozicija naglo uspori, praveći bučan trzaj. Veliko gušćje jaje, koje je čovek u tom trenutku prinosiso ustima, ispade i otkotrlja se pod sedište starice prekoputa. Ona je i dalje gledala kroz prozor, ne napravivši ni najmanji pokret. Nakon nekoliko trenutaka, voz nastavi da se kreće, povrativši ubrzo svoju staru brzinu.

E, baš volim. Osmehnu se blago mlađa žena u uglu kupea, posmatrajući zbunjeno lice čoveka kome je ispalo jaje.

Tolike muke poslednjih dana i nedelja, a ovome je samo do jela. Na momenat se ugrize za donju usnu i pogleda u svoj trudnički stomak. Nije volela da se žesti. Njenoj blagoj i urođenoj majčinskoj prirodi, nikako nije prijala ni najmanja primesa srdžbe. Ipak, poslednjih nekoliko meseci, izgledalo je kao da su se i organizam i um urotili protiv navika. Telo se postepeno menjalo, a sa njim i raspoloženje. Svesna toga, trudila se da ljutnju bilo koje vrste zadrži što dalje od njih dvoje. Baci još jedan pogled na punačkog čoveka sa torbom, osmehnuvši mu se pritom pokajnički.

Sirotan. Ko zna koje muke njega muče? Koga je ostavio, kome ide, zbog koga brine?

Međutim, čovek je ponovo bio u svojim mislima, koje je pratilo glasno žvakanje jabuke.

Mlada žena još jednom pređe rukom preko stomaka, i osmehnu se, duboko ubeđena da

se odvoze u neku bolju budućnost. Nedostajao joj je Apatin.

Kondukterove misli prekinulo je glasno „Hristos vaskrse“. Jedan mršavi mladić se gotovo očesa o njega, žureći ka kraju kompozicije.

Verovatno nema kartu. Uostalom, zar je bitno. Gledajući za mladićem, kroz prozor voza koji je ulazio u krivinu, kondukter vide kako se približavaju mostu. Istog trenutka ga obuze talas nelagode. Setio se reči koje mu je toga dana uputio jedan od otpravnik „Čuvajte se mostova.“ Stavio je ponovo svoju konduktersku kapu, prethodno je otresavši rukom, i pogledao na sat, bilo je 11 i 39. Ušavši u sledeći kupe glasno je pozdravio putnike - „Dobar dan. Ulazimo u grdeličku klisuru.“

Jadranka Vitas (Čačak)
DNEVNIK IZ KOLONE

Pred suton, dočekaše nas reflektori graničnog prelaza. Novinari, uperenih kamera, dovikuju se među sobom. Trče prema nama, zumiraju nas. Sklanjamo lica. Obratih se jednom:

- Give us a break, please!

On iznenađen, zastade.

- You speak english!?

Prezrivo mu se nasmejah u izbrijano lice koje nije videlo rat.

Grizemo neke hladne sendviče. Zalogaji su kao otkosi i kao da padaju u tuđi stomak. Žedan sam. Enej se rasplakao, a ja ne umem sa decom.

Ne znam šta je bio povod svađe, ali izbi tuča između nekih mladića. Krvave, otekle usne pljuju psovke i očaj. Ledena lica, pod punom opremom, savijaju i vezuju ruke, a licem pritiskaju pločnik. Odvode ih.

Dan posle tuče, vratiše se umorni i ćutljivi. Očigledno je čekanje u hodnicima policije utuklo svu drskost i bezobzirnost ovih momaka. Malo posle njihovog povratka, odvedoše nas u policiju. Masni zidovi niz hodnike vratiše mi sećanje na zidove pozorišta u rodnom gradu. Zašto su svi hodnici isti? U svima nešto čekamo - kašiku leka, pravde, istine ili lepu reč. Sad čekamo ono sipljivo brdo u uniformi da nas popiše.

Kad se vratismo, Enej me snažno zagrlj.

U privremenom smeštaju ostadosmo deset dana. Obilazile su nas policijske patrole, ali smo, za svaki slučaj, i sami organizovali stražu.

Noći optočene zvezdanim nitnama podsticale su razgovor jer sna nije bilo ni i kad smo ga zvali. Kada zatvorim oči vidim uvek istu sliku: Zidine starog grada, miris mahovine, nečije bele zube nasmejane i Amalijinu kosu. U uskim ulicama, kuće u nizu i na njima, s prozora na prozor okačene pavite svežeg veša. Sa balkona se čuje žagor dece. Iza kapije, kamenom stazom do kuće, kroz ruže, pa preko praga u suteran idem mojoj Amaliji. Haljina joj od lana sa izvezenim cvetnim motivima u luku, ispod belog putenog vrata pod kojim se skriva pregršt mojih želja. Onda se promeškolji Enej, u snu i setim se njegove majke. I sad vidim onu dvojicu najačih što na brzinu, u plitku raku zguraše njeno već ohlađeno telo. Činilo mi se, iz daljine, dok se jeziva stonoga naših tela savijala iz brda da se bele prsti njene desne šake.

Čovek se i na zlo navikne, malo sporije, ali se navikne.

Kad se dogovoriše oni koji treba da se dogovore, krenusmo pod pratnjom. Put nas vodio ka moru. Svi živnusmo, okrepljeni nekom nepoznatom snagom.

Pred zoru stigismo u luku. Mnogo brodova se valjuškalo u marinama, ali smo mi čekali obećane da nas prevoze dalje. Rastrčasmo se po malom primorskom mestu, a ja sam imao samo jedan zadatak - da pronađem Genadiosa. U jednoj od sporednih ulica našosmo tiho mesto u jednoj taverni. Doručujemo u tišini. Sa okačenog TV-a gledaju nas reporteri sa ratišta i lepe voditeljke vremenske prognoze.

Objašnjavam konobaru da mi je potreban telefon da bih pozvao jedan broj u Atini. Konobar me podozrivo posmatra i na engleskom mi objašnjava da mu je za to potrebno gazdino odobrenje. Mali me gleda Leinim očima. Objasnjavam mu da

ćemo se sada rastati i da će on ostati u hotelu dok otac ne dođe po njega.

- Neću kod tate! Ja ga ne poznajem. Video sam ga samo na skajpu. Ima veliki nos - reče prkosno.

- Obećao sam tvojoj mami, a ti si i državljanin ove zemlje. Tvoj tata bi se na mene mnogo naljutio, čak bi me i u zatvor stavio, kada te ne bih ostavio tamo gde su se on i tvoja mama dogovorili - rekoh mu smeteno i sam nesiguran u njihov dogovor.

Dođe i gazda. Izložih mu problem, pokazah da imam novac da mu platim hranu i uslugu korišćenja telefona i on pristade, sve brojeći nešto sebi u bradu. Genadios se ne javlja. Zvoni jednom, drugi put. Ništa! Sad pitam gazdu za šifru da probamo preko interneta da pronađemo adresu i tako pribavimo neki drugi broj. Gazda je već ljut. Plaćamo i izlazimo.

U glavnoj ulici, čekamo ispred hotela u kome bi trebalo da se pojavi Genadios. Nema ga! Na recepciji nemaju saznanja da je neko prijavljen sa tim imenom niti da je rezervisana soba na Enejevo ili moje ime. Ulazimo, izlazimo iz hotela. Enej se primirio. Nema primedbi ni zahteva.

- Sad moram da idem sa tobom. Ne smeš da me ostaviš samog! Može neko da me povredi - reče naizust.

Iz bočne ulice izbi Zarin.

- Požurite! Počelo je ukrcavanje! Krećemo!

Još jednom proverih na recepciji da li je bilo poziva i odlučno zgrabih malog za ruku. U tri koraka smo stigli Zarina i za nekoliko minuta bili u luci.

Ukrcasmo se na brod. Eneja sam hitro prebacio preko ograde. Potpalublje se napuni. Na pramcu, ljudi sabijeni. Laktovima guram tela da malom napravim prostor. On jedva diše. Privija se uz mene i drhti kao ptičica. Držimo se za ogradu. Ne mogu svi na brod.

Dole, na obali, u komešanju, poče svađa, pa opet izbi tuča.

Porodice se razdvajaju. U opštem metežu, decu s ruke na ruku, prebacuju do majki.

Masa se utiša kad zaplovismo. Stisnuti jedni uz druge, umorni, kao opčinjeni gledamo u vodu. Valjuškamo se. Luka iza nas postade tačka, pa i ona iščeznu. Mali je ispred mene. Mojim telom odvojen od ostalih. Noktićima ljušti rđu sa gvozdenog stuba i ćuti.

Iz potpalublja, najpre tiho a potom sasvim razgovetno, dopire žagor. Od usta do usta do vriska žena. Prodire voda! Grk, kapetan, crven u licu, na sav glas viče u mikrofon.

Tišinom neba i vode prolama se zaglušujuća škripa broda. Guram malog kroz ogradu i skačem za njim. Pritisak vode u ušima postaje nesnosan. Udara me nogicama u grudi. Vučem ga ka površini. Odbacujem se. Bol se razliva u crvenu mrlju. Teško oko mora lagano se zatvara.

*

Na prijemnom pultu bolnice Ave Maria u Katanzaru zazvonio je telefon.

Marija Krtinić Veckov (Beograd)

VLAŽNOST

Ja sam voda... Prosuta po damastu. Prelivam se izvan ivica ne dozvoljavajući da me skupa tkanina upije. Ne želim da ostanem samo moker trag. Igram se i plešem. Drugi me definišu, drugi me ograđuju, ali ne i damast. Od njega sam jača. Klizim sve dok ne ljospem o pod.

Puca mi glava kao od maminih šamara. Znala je da me udari, pa posle danima da mi odzvanja u ušima. Ni ovaj astal što lupa o zid ne pomaže da brže prođe. Vibracije se prenose na moje telo. Od njih drhtim i ježim se... a ne od dodira ovog dečaka koji se zalepio za mene kao novorođenče za majčinu sisu. Stiska me i štipa kao da sam lutka na naduvavanje. Balon koji treba probušiti. Njegove bale cure mi niz vrat. Kaplju niz leđa...

Gledam u baru na podu. Bolje da sam čajem od kamilice oprala kosu a ne pločice. Sad ne bih mirisala na zapršku. Njemu ne smeta moj miris. Vidim kako mu drhte ruke od moje blizine. Oči su mu prikovane za pod. Podigne ih samo na trenutak da pogleda u moja gola bedra. Čini mi se da ga fascinira šara na mojoj suknji ili ono što leži iza nje.

Hladna voda teče niz njegovu krvavu ruku pravo u moju šaku. Upijam je u sebe pre nego što je pustim da nestane niz sifon lavaboja. Za njom idu kapljice alkohola. Pravi bolne grimase od kojih deluje još mlađe. Zamišljam tu krv po svojim grudima.

Ostatke polomljene šolje bacam u kantu, zajedno sa svojim dostojanstvom. Možda se tamo već odavno nalazilo. Sada sam ga samo zvanično ispratila.

Majka bi me sigurno udarila, samo kad bi mogla. Na sreću,

nije tu. Moraće neko drugi da me kazni.

Ostavljam čaj da leži na podu. Imam preča posla od ribanja. Bara me podseća na žuto-zelenu vodu koja se pojavljivala posle kiše iza kuće. Kad bi me majka isterala u dvorište, bacala sam u nju kamenčiće tačno u sredinu hipnotisana koncentričnim krugovima. Sve dok ih neka nepoznata muška čizma ne bi prekinula.

Pravim mu limunadu da se okrepi. Baš tako i kažem – da se *okrepi*, jer mi deluje da će svakog trenutka krepati preda mnom. Lice mu je belo kao stolnjak na kome sam postavila ručak za muža. Vruća supa i krompir salata već su spremni.

Sok od limuna cedim šakama direktno u čašu. Cediljku sam negde zaturila, a čini mi se da će se onesvestiti dok je pronađem. Ruka mu se trese čim se približi mojoj. Plašim se da će i limunada proći kao čaj. Ponudim se da ga napojim, kao da je mala beba a ne dečkić od verovatno 16-17 godina. Pokretom glave daje mi odobrenje.

Kiselost mu daje snagu, kao da je kriptonit. Više nije dečak. Rešio je da uzme ono zbog čega je i došao.

Zvuk usisivača nadjačava njegovo dahtanje. Majka se očigledno nije zabrinula što joj sina još nema. Dok mi tako diše za vratom, zamišljam kako čujem korake. Naslućujem muža koji se umoran vraća s posla. Pao je sa skele, pa ubogaljen dolazi u svoj mirni dom pre vremena. Ili je to ipak komšinica koje znatiželjno lupa na vrata. Kafa se već ohladila a mene još nema.

Tako su ispod majčinog prozora svake noći provirivali muškarci, čim se tata upokojio. Nije se ni zemlja na grobu utabala, a već su iza staklenog okna svetle oči gledale pravo u nas dve. Pratile su nas kao gladni psi željni svežeg mesa ili sočne koske.

Pojavljaju se ispod moje terase kao pečurke posle kiše čim postavim žicu za veš. Izvuruju im golobrade glave iz visoke trave koje komšije odbijaju da pokose. Na trenutak deluju kao izgladneli i umorni Vijetnamci, dok se probijaju kroz gustu trsku muljevitih močvara, boreći se protiv imperijista. Umesto ordenja kitim ih donjim rubljem. Svilene gaćice i čipkaste brushaltere kačim u prvi red. Odmah iza je providna spavaćica. Radno odelo svog muža sušim u stanu.

Sanjam kako ih porađam. Sve do jednog. Izlaze iz istog mesta u koje bi tako rado ušli. Stenjem, skičim... guram ih iz sebe. Stomak mi se steže i opušta. Telo drhti. Mokra sam od napora. Vлага mi je ušla pod prste.

A onda još jednom kriknem pre nego što osetim olakšanje. I zadovoljstvo.

Čaj je ostavio tek blagu fleku na podu. Moći ću lako da je očistim. To se ne bi moglo reći i za moju suknju. Od lepljive tečnosti cela se stvrdnula. Ko bi pomislio da se toliko soka krilo u tako malenoj stvarčici. Moraću da je operem na ruke. Rekla bih da se i on ponovo stvrdnuo. Zajedno s kiseonikom stiglo mu je do mozga šta se upravo dogodilo. Sada želi još... Njegova

povređena šaka oko moje mišice to i potvrđuje.

Zelena bara vešto krije svoju dubinu. Tek kad zgaziš u nju, shvatiš da li si pogrešio u svojoj proceni. A tada su ti noge već mokre.

Marijana Čanak (Novi Žednik)

ABAJA

- *Abaja, zakasničeš u školu!* - majka vikne, žurno zalupa na vrata njene sobe, pa se vrati u kuhinju da posluži doručak za nju i njenog brata. Budna je, ali se ne diže iz kreveta. Sedi u beloju spavaćici, presavijena preko stomaka, ljulja se napred-nazad. Ječi da niko ne čuje. Kosu je prebacila preko lica, iz otvorenih usta tegli joj se pljuvačka. Oči su joj suve, ne može da ih otvori.

- *Abaja!* - majka gubi strpljenje. - *Koliko puta treba da ti kažem...* Od pogleda na kćer rečenica joj zapne u grlu. Da je bila noć, prestravila bi se, ne bi je prepoznala, krstom bi je terala ko prikazu. - *Abaja, jesi bolesna?* - prilazi joj, razgrne kosu da joj opipa čelo. Ne zna da li joj se samo učinilo ili je Abaja zarežala.

- *Šta ti je?* Abaja ne odgovara, prestaje da se ljulja i hvata se za stomak kao za loptu. Majka je gleda preneraženo, položi ruke kraj njenih, pa ih brzo trgne da poklopi usta. Njen prigušeni krik završio se prizivanjem boga, svete mati i svih zaštitnih svetaca kojih se mogla setiti. Prodrma Abaju za ramena: - *Zašto mi ništa nisi rekla?* - viče. - *Prekasno je sad. Prekasno* - ponavlja tiho, krši ruke dok iz njih ne prokulja bes. - *Tvoj jadni otac obesice se od sramote. Uništila si nas! Abaja! Zašto?* Ni posle majčinog šamaranja Abaja ne otvara oči. Glasom od kojeg se jeza zavlaci u kosti, progovara: - *Jezik ću ti odseći! A onda ću se pobrinuti da tvoja majka doživi isto! Demoni će vas obe rastrgati kroz otvorena usta! Sad pokupi taj nered i odlazi!*

Povraćala je dok se porađala. - *Dečak!* - jedna babica vikne ushićeno, a druga joj nekom smrdljivom krpom prebriše lice. To je nagoni da povrati još jednom, ali nema više šta iz sebe da izbaci. Oseća komad živog mesa na svojim grudima. Vampir vuče, a onda besno zakriči, jer u njoj nema hrane. Da je imala kap mleka, i ta bi kap presahla od njegovog krika. Ili bi se

pretvorila u otrov. Babica uzima dete. - *Neće ni da ga pogleda, a kamoli nahrani!* - kaže prezrivo. - *Svašta se danas naziva majkom, sramota! Na šta si mislila dok si širila noge?* Abaju opet zaposedne onaj tuđi glas. - *Spiritus Sanctus. Odabrao te je. Ne opiri se. Umukni, glupa mala kujo!*

Kad je donela dete kući, njenog oca nije bilo. Čuje da brat ponavlja nešto o crnom vozilu neprozirnih stakala. - *Nisu grobari, gori su od toga* - rekao je. Onda joj je pljunuo u lice. - *Zbog tebe i tog tvog kopileta su ga odveli!* - viče dok ga majka ne odalami preko usta. - *I ja sam sad kopile!* - zaurla i izađe iz kuće. Majka je ostarila za deceniju, lice joj je kao u kornjače. Briše suve suze, pa je obgrli tromim rukama. Telo joj se tresu. - *Oprosti* - ponavlja hrapavim glasom. Abaja ne razume tu reč, uznemirava je, pa čvrsto stisne usnulo dete. - *Sve je priznao* - majka nastavlja. - *Tvoj otac... nije to otac, to je monstrum! Kako je mogao...* Reči joj se gube u zapomaganju i plaču. Rida dugo, kao nad otvorenom grobnicom iz koje su pokradene kosti. - *Za sve sam ja kriva. Nisam videla. Ništa nisam videla* - ponavlja, rukama se hvata za glavu kao da iz nje bere gnjile jabuke i razbacuje ih unaokolo. Pokušava da se sabere, dlanovima gladi odeću, gladi Abajino lice, primiče prste novorođenčetu, pa ih skrši u krilu. - *Biće sve dobro* - govori. - *Sad sam udovica. Zlotvor se sam prijavio, zatvorili su ga. Kostu mu istrulile, nikad se više ne rodio!*

Ubrzo u njihov dom dolaze dva muškarca u crkvenim odorama. Kroz prozor svoje sobe Abaja gleda kako se primiču i vidi čovekolike vrane. Donose novac i darove. Nude posao njenoj majci, mala cvečara na kraju grada traži radnicu - treba samo da nauči da pravi suze i vence, imaće dovoljno za život. Kažu da će uraditi sve što je potrebno da brat ne ostavi školu. Spominju stipendiju, novu odeću i knjige. To je sitnica, kažu, pa ustaju da obiđu kuću. Abaja se zaključava. Čuje da će im do zime staviti nove prozore, nabaviti ogrev, dozidati još jednu sobu, obnoviti nameštaj. Ako dete preživi, razmotriće njegovo

krštenje. Abaja sve sluša, stiska dete na grudima i udara glavom u zid. Čuje kotrljanje majčinih suza i kako im ljubi ruke. - *Dužnost je crkve da se pobrine za svoje. Za nedužne* - rekli su na odlasku, a majka im se još dugo klanjala i zahvaljivala. - *Nebeski otac nikad nas neće izdati.* - rekla je. Abaja vrišti na pomen svakog oca.

Dečak je nazvan Dominik, da bi pripao bogu. Abaja i njena majka uzgajaju cveće i čiste grobove. Brat je poslat u internat u velikom gradu. Dolazi retko, za praznike. Kad se to desi, Dominik ga ne ispušta iz vida, prati ga u stopu i gleda ga s obožavanjem. Zaigraju se, a onda ga brat ili ujak odalami iz čista mira i besno ga otera od sebe. Dominik se dobro isplače, pa mu se opet vrati. Abaja posmatra tajni život biljaka, otkrila je cvet koji oživljava od samo jedne vodene kapi, čak i kad je sasvim sasušen. Taj joj se cvet čini neprimerenim za grobove. Žvaće ga u tajnosti, u malim količinama, osim kad je probude snovi. Tad ustaje iz postelje, pa legne na vlažnu noćnu zemlju i pase. Posle dugo povraća male dlakave lopte, to su jezgra njenih košmara koja treba spaliti, baciti u vodu, pohraniti u zemlju, predati vetrovima da ih odnesu u nepovrat. - *To je naša mala tajna. Sveta tajna.* Ruka preko usta. Telo na telo. Raspeće pod grlom. Zariva se u nju. - *Umukni, glupa mala kujo! Jezik ću ti odseći!*

Dominiku se bliži dvadeseta, još uvek nije kršten. Abaja ima trideset šest. Majka ne broji godine, odavno je starica. Brat čeka drugo dete, prvo su videle samo na fotografiji. Abaja ne zna da li joj je otac živ, ali rešena je da ga nađe, na ovom ili na drugom svetu. Već dugo zamišlja susret s njim. Kad im se pogledi sretnu, sigurna je da će im kamene suze poderati lica. Pitaće ga zašto je to uradio, a otac će dugo ćutati. Onda će joj reći da je bio prinuđen. - *Te noći kad su me odveli* - ispričaće joj - *u vozilu je bio tvoj veroučitelj. Rekao mi je da je proklet svako ko se zameri crkvi. Da ću, preuzmem li njegov greh na sebe, zbrinuti sve vas. Jedna žrtva, spasenje mnogima.* Abaja ga mora naći. Mora zaplakati, u njegovom zagrljaju ili nad njegovim izmučenim kostima.

Martin Grabas (Pančevo)
BALADA O SVIREPOM

Evo ga opet; beskućnik koji upija tamu. Zastaje na zebri, a zatim se osvrće kao da odmerava prevaljeno rastojanje. Za trenutak ga zaklanja kamion sa kranom. Bio bih naivan kada bih poverovao da mi je jutros neko drugi preturao po stanu. Moj neprijatelj ima izduženo, podrugljivo lice; najbezazlenije onda kada ispituje navike prolaznika. Svaki njegov pokret se trajno pamti. Sada se spušta širokim stepeništem i prelazi na crveno. Neprimetno hramlje. Samouveren je, jer protiv njega ne postoji nijedna mera opreza. Jednom će me presresti pred vratima, znajući koliko sam nespreman za podmukle udarce iz mraka. On zna da svaka zgrada drugačije miriše. Siguran sam da u poslednje vreme živi u jednoj od onih kuća predviđenih za rušenje. Noćas sam ga sanjao kako spaljuje smeće; ulazi u moj letnjikovac i prevrće kotao s ribama; ali mi nijednom nije pošlo za rukom da mu se suprotstavim. Maločas je nestao sa Trga, a već posle nekoliko trenutaka se pojavio sa suprotne strane kao demon iz suterena. Moj stan je postao njegov motel s tušem; svratište u kome bi proždirdao sve što bi mu se našlo blizu gubice. Ponekad me uplaši pomisao da i onda kada je odsutan baca senku na stropu. Svi predmeti koje bi dotakao postajali bi opsceni znakovi: od lavaboa do stola za kojim bi najčešće kidisao na mleko. U snu je koračao po zaleđenoj površini ribnjaka. A zatim produžio kroz predeo u kojem je sneg deformisao prugu; čim je nestao znao sam da će mi se ubrzo prikrasti iza leđa. Od kada se pojavio na ulici vazduh je otežao, a njegov obuzdan gest kao da je sakrio pokret kojim je težio da zaustavi dete na trotinetu. Juče je pakosno na raskrsnici okrnulo ženu u prolazu. Ako se sada uspavljuje u tišini, možda je do juče utočište pronalazio na mestu koje bi neprestano gutao zvuk železnice. Pomisao na njega je pomisao na olujnu zimu, kao u *Baladi o svirepom* povodom koje

ne pamtim više ništa osim snega koji je u njoj vejao. Njega ova borba kao da ne iscrpljuje. U snu sam pomislio da je taj lisac u stvari pas sa tamnom dlakom; ili barem jedan od onih kojima će tamo gde svetlo utrne neko poveriti čuvanje Granice. Pa opet, ostaje mi nada da će se jednog dana smrznuti do kostiju. Izgleda da je jutros pre nego što je izašao iz stana polizao šećer sa tacne, a potom drsko oborio vešalicu u predsoblju. To što na mojim vratima ne postoje tragovi obijanja još uvek ništa ne dokazuje, jer lopov zna kako se pleše sa sumnjom i razumom. Više ni visina desetog sprata ne garantuje da bih za sobom mogao da ostavim odškrinut prozor. Prevrtljivac ima tamnu mokraću. Nijedan prag koji bi prešao ne obavezuje ga da promeni navike sa ulice. Moje sobe zaudaraju na njega, a drugi isuviše olako odbacuju sve moje optužbe. Sutra će mi opet popiti vino i uživati u kupelji, i vratiti se u kuću sa čijih prozora se ne vidi magistrala. Zaspao zadovoljan, nadajući se da će sledeći put možda naići na brusketi sa šunkom, ili na orasnice. Sada se osvrće kao da me je primetio na terasi s dvogledom. Da sam ga prvi put ugledao, zakleo bih se da je izvadio malokalibarski metak iz usta. On ne krije ujed životinje. Čak i kada bih pomislio da sam ga nadmudrio shvatio bih da sam već postao plen njegovog lukavstva. U gradu ne postoji mesto na kojem putevi ne bi mogli da nam se ukrste. On ponovo upire pogled ka meni kao da je primetio moj nesiguran pokret. Smeje mi se sada kada mi je tako neprijatno blizu.

Miodrag Lazarević (Požarevac)
ULICA NAUČNIKA

Posle završenog fakulteta i desetak prijavljivanja na konkurse, pozvaše me u jednu firmu na razgovor. Dobrostojeća firma s nekoliko delatnosti i odmah sam video sebe u njoj.

U komisiji fini neki ljudi, odmah mi ponudiše stolicu i jedan od njih, verovatno predsednik komisije, upita me da li sam došao preko neke veze? Kada sam dao odrećan odgovor, on mi oštro reče zašto sam onda i dolazio na razgovor? Izvukao sam keca iz rukava i rekoh da je direktor iz mog kraja i da mu poznajem familiju, ali predsednik komisije mi reče da je razgovor završen.

Najzad, na sledećem razgovoru, ogreja i mene sunce. Ali, bilo je i tu povuci- potegni. Pored uobičajenih podataka, napisao sam u biografiji da mi je ujak poznati pisac i književnik, ali, izgleda, da to nije ostavilo neki umetnički dojam na komisiju. Pomislio sam tada da bi bolje bilo da sam naveo da mi je ujak slikar, pa bi ga neko iz komisije možda angažovao da mu namoluje kuću ili stan. No, stvar je izvadio član komisije koji me je upitao da li je moj (pokojni) otac taj i taj i kada sam ja potvrdio, čovek reče da je bio s mojim ocem na ratištu. Tako se ja zaposlim.

Oženim se preko tetkine veze, odnosno, oženio sam sestričinu tetkine poznanice. Dođoše i deca i, činilo se, ide sve kao podmazano..

No, ne potraja to blagostanje dugo. Poče svetska ekonomska kriza (koja zakači i našu zemlju iako smo mi mimo sveta), tranzicija, privatizacija, otpuštanje radnika, zatvaranje uspešnih firmi... pokupovaše to za male pare veliki lovatori. Naš direktor dobi visoku funkciju u gradskoj upravi, a na vratima firme reza.

Malo zatim, puče i bračna veza. Na brzinu supruga zatraži razvod braka, neće da izdržava neradnika, a i stan je njen. Reče da se odmah gubim iz njenog života (i stana). Deca, dve slatke devojčice, dabome, pripadoše njoj. Za taštu ne marim.

Pukoše i prijateljske veze. Potvrdila se izreka; kad nemaš para, nemaš ni prijatelja.

Rođачke veze bile su prekinute ranije, kada su rođaci na selu приметili da im posle naših poseta drastično opada stočni fond (kod nekih vrsta i za 50%), a o piladiji i ostaloj živini da i ne govorimo.

Šta ćete gore kada me se i venčani kum odrekao! Kada sam ga upitao za pomoć, on izvuče sekiru iz šupe. Kumu nisam ni video.

Eh, kako je gadno kad ne radiš! Kao da si niko i ništa, ne vrediš pišljiva boba. Više vredi neka baba, ona može bar da čuva unučice.

Pomislio sam, pošto sam već na ulici, da radim jedan lep i human posao: da šetam kućne ljubimce bogate gospode. Bar i ja da imam neku vezu s tim svetom, makar i preko psećeg lanca. Ali, kako psi prljaju ulice, a vlasnici ne čiste za njima (ne bih ni ja), odustao sam od ove ideje.

Od svih javnih preduzeća u gradu, najbolje rade Komunalne službe. Jeste da još uvek nema javnog WC-a, ali su zato kontejneri uvek u dobrom stanju i čisti, tako da građani ne prljaju odelo dok jedu.

Naidem na jedan takav kontejner, a oko njega grupa ljudi. Jedan iz grupe mi priđe i upita me preko koje veze dolazim i ko me je poslao? Niko, svratio sam onako, odgovorim ja, a on mi kaže da produžim dalje.

Put me nanese na drugi kontejner, kad i oko njega grupa građana. Ovi su mi delovali miroljubivije, ali ipak sam stao podalje. Nešto su važno raspravljali, a glavnu reč vodio je gospodin u godinama i iznošenom odelu, sa šešikom. Kada me je primetio, mahnuo je rukom da priđem.

„Mladi gospodine, hoćete li da nam se predstavite“, obrati mi se čičica.

Ja ukratko ispričam svoju biografiju i šta mi se dogodilo.

„Odlično!“, povika čičica. „Inženjera poljoprivrede nemamo i

vi ćete brinuti o ishrani naših članova. Ja sam doktor ekonomije Vasić, ovo je doktor prava Tasić, za menadžment je zadužen doktor Ilić... Mi stvaramo novi antiinflacioni i antirecesioni program, posle koga neće biti svetske ekonomske krize“.

„Ali, kako, zašto ste onda ovde, na ulici?“, upitao sam.

„Eto, na našim fakultetima, i to državnim, nisu nas shvatali jer mi idemo napred, korak ispred svih, mi stvaramo budućnost bez krize. Vaše je samo da se pobrinete da se mi zdravo hranimo“, završi čičica svoje izlaganje.

Ih, lebac ti se neogadio, pomislim, gde u kontejneru ima zdrave hrane?! A gospodin Vasić kao da čita moje misli.

„Ne brinite, mladiću, ne hranimo se mi stalno ovde. Imamo sponzore, a tvoj zadatak je da nabavljaš zdravu hranu, i onu...“

„Organsku“, podsetih ga.

„E, nju! Ma, nismo te mi badava primili u naše redove! Dakle, politika ništa, samo nauka. A kada naš naučni projekat ugleda svetlost dana, na radost milijarde ljudi na svetu, dobićeš i ti deo kolača, jer očekujemo i veliku finansijsku dobit“, završi gospodin Vasić, a ja pomislim: gde mi sad spominje kolače?!

Ipak, pri kraju ovog dana punog uzbuđenja, kao da me je ogrejalo zimsko sunce i pojavi mi se kakva- takva nada. Zahvaljujući ovim dobrim ljudima i nauci, moći ću ponovo da se skućim i okupim poodicu.

Ljiljana Grubač (Kragujevac)
ALBERTO

Ključ je u bravi. Okretna levo. Guranje vrata. Alberto zaranja u oporo-slatkasto-sveži miris. Zatvara oči, diše duboko. Lice mu prekriva osmeh. Stoji.

U prostoriji je skoro potpuni mrak. Male količine svetlosti prodiru u jednakim snopovima kroz otvore na debeloj metalnoj roletni koja prekriva izlog.

Sporim koracima odlazi u skučenu prostoriju pozadi. Polako skida kaput, kači ga na zid, namešta prevoje. Odlaze zadovoljstvo. Ključeve ostavlja na stolu. Još sporijim koracima nego odlazi do kupatila. Navlači snežno belu gumenu kecelju. Svake večeri je pere pod mlazom vode i dezinfikuje. Pritiska aparat za sapun jednom, dvaput, treći put. U šaci mu je ljigava barica plavkaste boje. Razmazuje je prvo po dlanovima, zatim po nadlanicama. Trlja šake prvo nežno, a onda revnosno između prstiju. Zavlači nokte desne ispod noktiju leve šake, zatim leve ispod desne. Podiže polugu na slavini i topla voda spira sluzavi omotačnjegovih šaka. Hvata čisti beli peškiri i njime upija vodu do poslednje kapljice.

Sada je spreman. Vraća se u mirise. Obe ruke zavlači među pileća srca u kadi. Zatvara oči da mu ništa ne bi ometalo uživanje u malim sluzavim komadićima između prstiju, na prstima, u šakama, na nadlanicama. Mulja rukama kroz srdašca, a onda hvata jedno, izvlači ga iz kantice i gnječi kao sunđerčić. Zadovoljstvo. Blaga vrtoglavica, halucinacije nemogućih predela. Gnječi, gnječi. Uzima drugo u drugu ruku i ponavlja isto. Vrtoglavica je jaka, crveno pred očima. Čini mu se da oseća kako kucaju. Da, ona kucaju. Stiska sve jače svojim šakama što liče na petokraka klešta. Na kraju stisak oštrije i jači od prethodnih i iz malenog srolikog mesa štrcnenekoliko kapljica krvi koje udare u gumenu kecelju i krenu niz nju. Alberto ispušta glasan uzdah.

Crveni ljigavi komadići mesa mu iz ruku kliznu na pult, a on se nasloni na njega obema rukama i duboko diše.

Kad se smiri, grabi komad pilećeg filea. Dugo ga mazi svojim debelim prstima, s jedne strane, s druge strane, stiska, pritiska. Prinosi ga licu, čujno udiše miris, a zatim zavlači ispod majice, stavlja ga na levu sisu. Drži ga tako pritisnutog, diše duboko, zatim nežno vadi, cepa na dva dela, pa na tanke trake. Mekano. Divno. Opet zatvara oči, uzima po jednu traku u obe ruke, za jedan kraj, podiže do iznad glave i njima dodiruje zatvorene kapke, nos, usne. Usne rastvara i blede mesne trake usisava, guta.

Udiše, izdiše. Zatvorenih očiju otvara vrata vitrine, napipava iznutrice. Štipka jetre, bubrege.

„Evo, igramo se. Ovako ne bismo mogli da se igramo da imate perje na sebi. Ne bismo se nikad ovako dobro upoznali, pilići moji“.

Zagrabi šakom, privuče nosu i snažno udahne. Miriše na život. Vraća u kadicu.

Vrhovima prstiju hvata kost jedne od svinjskih krmenadli, naređanih u pravom nizu na metalnom poslužavniku. Klati je sebi ispred očiju i njuška.

„Gudice, šta je bilo? Možda se plašiš? Nemoj, nikako nemoj jer ja sam tu. Igraćemo se ti i ja i uvek.“

Čovekoliki džinogromnom snagom udara krmenadlom o pult držeći je za kost. Sićušni komadići blede-crvenog mesa lete po polumračnoj prostoriji, lepe se za staklo frižidera, zidove, gumenu kecelju, padaju na pod... U ruci mu ostaje samo kost. Uzima sledeću krmenadlu, rasturi je, pa sledeću, pa još jednu... Do poslednje. Zatim uzima ispražnjenu posudu i kažiprstom i palcem, kao pincetom, skuplja komadić po komadić i stavlja u kofu. Postavi posudu kraj staklenog frižidera, umoči ruke i zatvori oči. Stoji tako, ne znajući za vreme i prostor. Iznenada se trgne, odlazi do ogromnog belog frižidera, otvara ga i vadi kadicu s crevima. Stavlja je do posude s isitnjenim mesom,

uzimacrevo, vezuje mu jedan kraj, s druge strane počinje da puni. Mesnatu pastu pritisne obema šakama pre nego što je pažljivo ugura. Vezuje i drugi kraj, crvenkastu ogrlicu obmotava oko vrata i mazi.

Spolja dolazi žamor i jako svetlo. To je znak. Alberto skida ukras sa sebe i vraća ga u vitrinu. Pere ruke, dezinfekcioni rastvor sipa u kofu i puni je vodom. Čisti podove. Crvenu vodu prosipa u wc školjku, za njom se sliva čista, nakupljena u vodokotliću.

Vraća se u glavnu prostoriju. „Vidimo se uskoro, mili moji“, blagonaklono se osmehne jestivim komadima životinja oko sebe, a potom otključa vrata i podigne metalnu zaštitnu roletnu.

Tamo već stoji mušterija. Alberto ga pogleda ispitivački.

„Dobro jutro, komšija. Može jedna kobasica za doručak?“, kaže i ulazi. Alberto ćutke dolazi do vitrine i otvara je. Vadi svoje drago remek-delo, odseca, stavlja na vagu. Komšija vadi novac, Alberto vraća kusur. Tužnim pogledom prati zamotuljak do vrata.

„Dobro jutro, komšija dragi!“, ulazi sredovečna gospođa sa šeširom i pudlom. „Da li imate nešto lepo za moju Fani? Neko srce, na primer. Jetra neka...“

Da joj dam vatrena srdašca moja, životiće moje, razmišlja Alberto dok ih vadi jedno po jedno.

„Dvesta grama za moju lepoticu! Fani neće da se ugoji, je l' tako? Neće ni tvoja Mirka. Imate li neko belo meso? Jedna prsa, samo za danas za ručak?“

Alberta neštožicnu ispod plećke. Meso njegovog mesa. Uzima prvi komad s vrha, pažljivo umotava.

„Koliko sam dužna, komšija?“

Alberto ćutke pokazuje broj na vagi.

Uzeli su mu posle i krmenadlice, i bubreščiće, koščice, crevca, jezičke... Sve! Sve! Predvečespuštazastor sa suzama u očima.

Odlazi u zadnji deo radnje, otvara hladnjače u kojima vise odrana prasad i jagnjad.

„Dragi moji, najdraži! Kako ste mi nedostajali! Dođite kod

Alberta, da se poigramo!“

S kuke skida jagnje.

„Kako su ti lepe nožice, jago! A tek trbuh!“, kaže slušajući zvuk noža koji tone u sočno meso ispod rebara.

Prošlo je već vreme večere kad je sve delove poslagao na tacne i u posude. Oči su mu bile crvene od umora.

Skinuo je kecelju, dobro je oprao toplom vodom. Zatim ruke, umio se, uzeo ključeve.

S vrata je pogledao u pripremljeno meso.

„Ne tugujte mi, vratiće se Alberto!“, reče stavljajući mali mesarski nož u džep, isti onaj kojim tokom dana uslužuje mušterije.

Prođe kroz glavnu prostoriju, provuče se ispod roletne, zaključa. odlazi u svoju večernju šetnju. Možda i naiđe baš na nekog ko mu je danas odneo njegove najdraže.

Miljan Jelić (Novi Beograd)
LETNJE POPODNE

Do groblja je vodio kolski put. Bio je blatnjav od jučerašnje kiše, te je iz nepostojanog tla izbijala para, u rascepkanim, mrežastim oblucima. Nebo je bilo gotovo očišćeno od oblaka, ali je par sedih vitica uporno ostajalo, krataći zrake podnevnog sunca. Sa strane kolovoza se nalazila živica i drvoredi topola što su bacali hlad u pravilnim razmacima, zasenjajući odsjaje na ćelavim glavama ožalošćenih. Prazna sela, napuštena na brzinu, i dalje su odavala tragove života – poneko njištanje konja u daljini, ili kokodakanja, zamenila su glasove.

„Koji je ispraćaj danas? Drugi...ili treći?“, mislio je otac Makarije, taljigajući se u društvu pojca. Mladi pratilac je zverao ovde-onde, upijajući izgledе prisutnih.

„Ružan nos ima onaj što vuče magarca...“, konstatovao bi pojac.

„Jeste, zaista ružan nos...“, ravno bi potvrdio otac.

Ostalo je još barem dva kilometra. Ah, kada bi postojao neki drugi način da se prekrati vreme...već je dobar deo puta mrmljao molitvu okrećući brojanicu. Hteo je da siđe sa kola i priđe majci pokojnika, ali to bi, u ovim uslovima, bila potpuna ludost.

„Ko je pobegao sa seoskim kmetom, odmah se zarazio, to sam čuo. Sve su ih spalili nakon nedelju dana. Par porodica što je ostalo – nikom ništa. Neverovatno...“, momak je navaljivao na razgovor.

„Sve ima svoje... *medicus plagarum* je nemoćan...“, kroz dremež je odgovorio Makarije.

Jedna zunzara mu sleti na rukav rize. Imala je zelenkasti, šljašteći oklop sa providnim, opnastim krilima. Podsetila ga je na zalutalog, dubrovačkog trgovca jer je trljala prednje nožice. „Prodavci i lopovi se mole istom bogu...“, mislio je otac, „tu

bi valjalo dodati i muve..." Pacovi, krpelji i ostala gamad šire bolesti...zašto bi je poštedeo? Nije morao da prlja ruke, uz sebe je držao vizantijsku putopisnu knjigu. Jedan udarac je bio dovoljan.

Insekt, kao da se dvoumio kuda će, mileo je nožicama uz tkaninu, a potom se stušio dole. Otac je osmatrao vodnjikavim, zelenim očima, prepuštajući svoje telo na igranje strancu. Stigla je nadomak riđe brade, a onda, kao da se uplašila nečega, polete dalje.

Klackajući se na točkovima, polako je tonuo u san, sa svim čudnim mislima koje prate takvo stanje.

Da li ga je zarazila? To nije mogao da zna. Imao je tri dana da uoči ishod ovog bizarnog kontakta. Dozvolio je sebi mogućnost zaraze...i još gore – možda će zaraziti i pomoćnika. Prvo kašalj i blaga temperatura, kao obična prehlada...posle toga, nekontrolisana žeđ i čirevi. Telo se pretvara u egipatsku mumiju. U čemu se sastoji njegov prestup ukoliko posledice nastupe? Video je muvu i pustio je da mu dođe do kragne...No, mogao je i da je ne primeti – zamislimo da je zadremao, tada bi, bez njegovog znanja mogla ući i u usta... Ko je još kriv što spava na omorini?

„Stigli!“, povikao je meropah, smirujući njištavo magare.

Ispred se ukaza polje, bez ijednog drveta. Žuta trava se povila na još vlažnoj zemlji iz koje je na par mesta štrčalo nisko stenje. Zaravan je bila nakrivljena ulevo, ka reci čije je korito ispunila kiša, slivana sa okolnih brda. Sa desne strane, obronci planinskih venaca su bili prevučeni slojem sitnog kamena, rezultata zajedničkog rada glečera i oštrog vetra. Jedina živa bića na poljani su bila dva seljaka opaljenih, znojavih leđa. Prvi je lopatu zario u zemlju, držeći nogu na njoj, drugi je nameštao drveni krst nad svežom rakom.

„Izgorećemo ovde...“, zatulio je pojac, tresući crnu odoru.

Makarije je ćutao, silazeći sa kola. Bio je oraspoložen – put nije delovao toliko dug koliko se isprva plašio. Opet, nisu morali da

čekaju da se grob iskopa, već je sve bilo unapred pripremljeno. Njegovo je da sačeka i da pročita molitvu. Nadao se, pak, da pojac neće grešiti, i da će moći da ga prati u poslu... A kada se svrši, otići će u konak, gde će natočiti vodu i pristojno obedovati. Deset kilometara do odmorišta će brzo proći, ako ga uhvati san. Meropah će se napokon odmoriti od cimanja magarca...

Pogledao je pokojnika dok su ga skidali sa tek pridošlih taljiga, zamotanog u rite. Skorene mrlje od gnoja i rana su ostale na zamašćenim zavojima.

„Direktno u raku...tup...“, oponašao je otac ustaljenu proceduru, tiho.

Skrenuo je pogled, i zelene oči uperio u dalj, ka brdima naspram bivših glečera.

Trudio se da sabere sva groblja na kojima je mahao kandilom i čitao molitve. Između raznih mesta i datuma, čudan osećaj odgovornosti poče da isplivava. Nijednom se nije zakašljao. Nikada nije dobio povišenu telesnu temperaturu ili makar blage simptome kijavice koja se stiće na promaji ili mrazu. Otac Teofan je preminuo, a njemu dragi otac Teoktist se upokojio pre nedelju dana...ali ne i on. „Čudo“, razmišljao je, „oni su bili isposnici, daleko od sveta, van smrada sela i gradova...“

Makarije je svoj život opravdao - oduvek je želeo da služi Njemu i da čita svete spise...Naravno, prezirao je sahrane, osećao se stvorenim za uporna iščitavanja u skriptorijumu, no, računao je na privremenost situacije. Pa zašto ga On drži u životu? Da li to znači da mora otkriti nova opravdanja, iznaći nove puteve koje do sada nije tabao? Možda, na prvom mestu, nikada i nije ispunio svoju svrhu? Možda je predodređen za sebra ili logotetsku službu? No, to bi zabavno! Nije bio sposoban za rad na njivi zbog gracilne građe i kile koju je godinama vukao, a da broji perpere i vodi administraciju nikada nije imao prilike...

„Oče, mislim da su svi pristigli?“, upita pojac.

Makarije prelete preko tužnog prizora. Ožalošćeni, mrtvi, kopači, svi su ćutali i čekali. Jedino biće koje je proizvodilo buku

je bilo magare. Ono je, sa neverovatnim uspehom, odbijalo napade obada, nehajno cepajući repom vreli vazduh. Osmatrao ga je pažljivo, prateći ritmična šibanja kože četkom. Nakon svakog neuspešnog udara, insekti su zbijali redove i zujali oko plena, a onda bi usledio pucanj biča. Tada bi nastupila bežanija i ponovno rojenje radi daljeg nasrtanja, i tako stalno...

Ubrzo, kao da se Makarije setio razloga dolaska, otvori molitvenik i poče:

„Pomeni, Gospode, oce i braću našu usnule u nadi na vaskrsenje u život večni...”

SELEKTORI:

2017

Rajko Lukač

2018

Uglješa Šajtinac

2019

Jelena Lengold

2020

Muharem Bazdulj

2021

Srđan Tešin

SADRŽAJ:

Zlatko Vasić

PRAG PRIČE

LAUREATI.....

Milica Petrović

NEDELJA

Jadranka Milenković

STRAH.....

Mladen Živković

NAJBOLJI DRUGOVI.....

Ivana Janjić

RAZMEŠTAJ.....

ODABRANE PRIČE.....

Marina Janković

OGNJEN I MARIJA.....

Vladislav Vlahović

PROMJENA ADRESE.....

Dunja Ilić

BRAZIL.....

Danijela Vasiljević

SLUČAJNOSTI.....

Veljko Antunović

ON SPAVA.....

Violeta Ivković

TAKAŠI.....

Goran Labudović Šarlo

NAŠI DŽEPOVI PUNI KAMENJA.....

Jelena Paligorić Sinkević

ŠTA NISMO REKLI.....

Almir Alić

SLATKI DOM.....

Ana Stanojević

NOĆ NEČEG BOLJEG.....

Ivana Prokić

IGRA.....

Aleksandra Jovanović

OVAKO MI JE DOBRO.....

Jana Rastegorac Vukomanović

GASTRO.....

Nataša Milić

SADA.....

Tanja Milutinović

PRST.....

Marko Popović

HOLLYWOOD.....

Miljan Milanović

SVE ŠTO ZNAM O PTICAMA.....

Snežana Gnjidić

NEPREMOSTIVE RAZLIKE.....

Miloš Mihailović

IZGUBLJENE ODREDNICE.....

Veronika Veljić

RUMUNKA.....

Dragoslav Đurović

STO.....

Mladen Milosavljević

PRAZNIK.....

Jadranka Vitas

DNEVNIK IZ KOLONE

Marija Krtinić Veckov

VLAŽNOST.....

Marijana Čanak

ABAJA.....

Martin Grabas

BALADA O SVIREPOM.....

Miodrag Lazarević

ULICA NAUČNIKA.....

Ljiljana Grubač

ALBERTO.....

Miljan Jelić

LETNJE POPODNE.....

Festival kratke forme POTPIS KRATKE PRIČE II

Izdavač

Opštinski kulturni centar Apatin

Za izdavača

Danijela Obradović

Urednici

Zlatko Vasić

Ivana Srđić

Plasman

Opštinski kulturni centar Apatin

Apatin, Trg Nikole Tesle 12

025/773 923; 025/772 040

E-mail: kulturnicentarapatin@yahoo.com

www.kulturaapatin.com

Štampa

Birograf - Apatin

Tiraž

150 primeraka

Prvo izdanje, septembar 2022. godine

CIP – Katalogizacija u publikaciji